Igiena Asasinului

Amélie Nothomb

Amelie Nothomb s-a născut în 1967 la Kobe (Japonia). Este fiica unui ambasador belgian şi nepoata omului politic Charles-Ferdinand Nothomb, descendenta unei ilustre familii bruxeleze care a adus provincia Luxemburg regatului Belgiei. Copilăria şi adolescenţa ei sînt de fapt o lungă călătorie prin lume: îşi petrece prirnii trei ani de viată în Japonia, urmează China (Beijing), SUA (New York), Bangladesh, Birmania, Laos. În 1984, îşi începe la Universite Libre de Bruxelles studiile de filologie. Adolescentă anorexică, Amelie mărturiseşte că abia la treizeci şi patru de ani a reuşit să se accepte „fizic", vindecându-se printr-o bulimie... a cititului şi a scrisului: de zece ani, în fiecare toamnă un roman, imediat trecut în fruntea listei de *best-sellers. Igiena asasinului*, prima ei carte, publicată la doar douăzeci şi patru de ani, s-a vîndut în peste 300 000 de exemplare, iar *Stupoare şi cutremur* (Marele Premiu pentru roman decernat de Academia franceză; în traducere la Editura Polirom) a trecut de 400 000 de exemplare. Tradusă peste tot în lume, invitată de mai multe ori la „Bouillon de culture", celebra emisiune a lui Bernard Pivot, Amelie Nothomb beneficiază de un portret compus din superlalive: „fenomen literar şi mediatic", „talent stupefiant", „succes fenomenal".

Igiena asasinului – distinsă cu două premii, „Rene-Fallet" şi „Alain-Fournier" – e o carte care îţi taie respiraţia prin intensitatea extraordinară a fiecărei fraze, prin amestecul desăvârşit de cruzime, cinism şi ambiguitate. Pretextat Tach (ce nume!), laureat al Premiului Nobel penlru literatură, mai are de trăit doar două luni. Vestea despre boala necruţătoare şi extrem de rară care l-a lovit pe celebrul scriitor înfierbântă spiritele din lumea presei, dar, monstru obez şi mizantrop retras în semiobscuritatea apartamentului său, geniul literar nu acceptă decât cinci jurnalişti spre a le acorda interviu. Dacă primii patru sunt executaţi fără milă, iată că intrarea în scenă a Ninei, o tânără ziaristă de treizeci de ani, care intuieşte că în spatele ficţiunii se ascunde o crimă odioasă, declanşează o răsturnare fantastică de roluri: rînd pe rînd, cei doi îşi schimbă identităţile călău-victimă, învingător-învins. Cine va câştiga în cele din urmă?

Prefaţă Sex, crimă şi ficţiune

Am văzut-o prima oară pe Amelie Nothomb la „Bouillon de culture", emisiunea lui Bernard Pivot, cu ocazia apariţiei în librării a romanului *Stupeur et tremblements*. Mărturisesc că n-am prea dat atenţie vorbelor rostite de scriitoare, fascinat fiind de apariţia ei extravagantă şi mai ales de neverosimila-i pălărie, un fel de joben care, aşezat pe capul ei minion de păpuşă, o făcea să pară un personaj dintr-un film de Fellini. Insolită, prezenţa romancierei la emisiunea lui Pivot nu era deloc întîmplătoare: Amelie Nothomb publica atunci, în 1999, al optulea roman (sper să fi numărat corect), care cunoscuse tiraje impresionante, iar *Stupeur et tremblements* avea să depăşească 400 000 de exemplare (cifră uriaşă) şi să obţină Marele Premiu al Academiei Franceze. Biografia autoarei nu e mai puţin neobişnuită, apărînd ca un fel de ilustrare vie a mondializării. Născută în 1967 la Kobe, în Japonia, fiică de ambasador, Amelie Nothomb a trăit urmîndu-şi familia, în China, Statele Unite, Birmania, Laos, Bangladesh. Fascinată de cultura niponă, s-a întors în Japonia şi a încercat să se – cum să zic? – încadreze în câmpul muncii. Este experienţa pe care a descris-o, cu mult haz, în *Stupeur et tremblements*. Îşi împarte timpul, astăzi, între Bruxelles şi Paris. Primul ei roman, *Igiena asasinului* (1992), a fost şi primul mare succes de librărie: 350 000 de exemplare, două adaptări teatrale şi una cinematografică, două premii literare. Ca şi Marie Darrieussecq sau Michel Houellebecq, tânăra Amelie Nothomb e ceea ce se numeşte un „fenomen editorial". Fenomen, nu o dată, greu de explicat.

Un scriitor de mare succes este şi eroul din *Igiena asasinului*. Pretextat Tach, 84 de ani, premiul Nobel pentru lileratură, are la activ 24 de romane, dar nu mai scrie nimic de vreo două decenii şi jumătate. Obez, dezgustător ca înfăţişare fizică, e bolnav de un cancer al cartilajelor şi mai are, i-au spus doctorii, două luni de trăit. Cum avem a face şi cu un „scoop" mediatic, ziariştii se grăbesc să-i solicite interviuri; ce poate fi, nu-i aşa, mai atrăgător decît un „testament spiritual" al marelui Pretextat Tach! Întreg romanul e de fapt o suită de dialoguri, încît nu e de mirare că el a fost adaptat pentru teatru. Registrul folosit de autoare e, în permanenţă, unul ironic. Având drept alibi statutul personajului principal (un ins care nu mai are ce pierde), Amelie Nothomb îşi reglează conturile atît cu lumea literară, cît şi cu lumea pur şi simplu, o lume structurată după principiile „limba-jului-corect-din-punct-de-vedere-politic". Pretextat Tach dă frîu liber ma-chismului său visceral, îşi bate joc de feminism, vede în „sexul frumos" o pacoste pentru omenire. Tonul e deliberat violent şi provocator: „...urăsc femeile aşa cum urăsc toate victimele, o rasă cum nu se poate mai spurcată,

victimele astea. Dacă am extermina-o complet, poate că am avea liniște, iar victimele ar avea și ele în sfârșit ce-și doresc, și anume martiriul. (...) Dacă vrei să cunoști drojdia sentimentelor omenești, cercetează sentimentele pe care le nutresc femeile unele față de altele: ai să te înfiori de scârbă văzând atâta ipocrizie, gelozie, răutate și josnicie" etc., etc. Nu mai puțin șocante sînt opiniile lui Tach în materie de morală, viață de familie, educație ș.a.m.d. Ca și odinioară Gide, socotește că literatura nu se face cu sentimente nobile. Mai mult, e cuprins de o adevărată frenezie a abjecției, de un soi de euforie a inumanului.

Intervine aici și altceva. Romanul e doldora de trimiteri intertextuale, unele evidente, altele mai ascunse. Sînt invocați, astfel, Proust cu *Contre Sainte-Beuve*, Kant, Queneau, Celine, Moliere, Leo Malet, Tournier, Flaubert, Barthes ete. Pretextat face la un moment dat gestul de a rupe pagini din celebrul roman al Doamnei de La Fayette, *Principesa de Cleues*, ca să elimine pasajele inutile, frazele de umplutură (cartea Doamnei de La Fayette, în paranteză fie spus, e de dimensiuni reduse și a fost socotită drept un roman de o „rotunjime" ireproșabilă). Or, gestul lui Pretextat Tach e o aluzie la un personaj celebru din mediile mondeno-literare pariziene, Jean-Edem Hallier care, la începutul anilor '90, realiza o emisiune culturală la televiziune și, atunci cînd o carte îi displăcea (lucru foarte frecvent), o zvîrlea cît colo pe platou sau o rupea în bucăți; emisiunea insolitului personaj făcea deliciul telespectatorilor. Astfel de aluzii sunt foarte numeroase și, pentru cine cunoaște așa-numitul „parizianism", ele au un farmec aparte. Nu scapă de ironia lui Amelie Nothomb nici mitul lui mai '68, nici acela al „anticomunismului primar", nici stînga sartriană, nici joaca sofisticată á la Roland Barthes, cu analogiile (previzibile) dintre scris și plăcere sexuală, scris și masturbare ete. Precum Flaubert, Tach declară că romancierul bun, puternic trebuie să aibă „boașe" (femeile nu sînt, aici, excluse: Patricia Highsmith, de pildă, „are boașe"). Literatura este esențialmente exhibiționism, etalare a obsesiilor, fantasmelor și complexelor, dare pe față a mizeriilor și murdăriilor („Totdeauna trebuie să dai glas murdăriilor pe care le ții în tine: e sănătos, vesel, tonic"). Nu e greu de remarcat că Amelie Nothornb vizează o întreagă orientare a literaturii franceze de astăzi ce practică, jubilatoriu, *strip-tease*-ul, scriitorii arătînd publicului tot ceea ce, de regulă, rămîne – din decență sau din lipsă de curaj – ascuns.

Să mai adaug: o definiție sută la sută proustiană a literaturii – o carte bună te face să privești lumea cu alți ochi (evident, dacă ești un cititor fin și sensibil), apoi o temă foarte la modă în ultima vreme – operele neîncheiate, transformate în mit și în obiect de cult, relația dintre autenticitate și livresc ete. Unde mai pui că multe fraze pot fi extrase din context și „servite" drept aforisme, maxime, paradoxuri: „...avem vîrsta memoriei noastre, (...) și nu a

arterelor, cum spun imbecilii", „culmea rafinamentului e să vinzi milioane de exemplare şi să nu fii citit", „un scriitor este o persoană a cărui meserie constă în a nu răspunde la întrebări", „dialectica e cuvîntul pe care-l folosim cînd nu mai avem nimic altceva de rezervă, (...) e jokerul saloanelor", „scriitor, asasin: două aspecte ale aceleiaşi meserii, două conjugări ale aceluiaşi verb", „mîna, sediul plăcerii scriitorului, mîinilc, sediul plăcerii sugrumătorului", „ce-i textul dacă nu un gigantic cartilaj verbal?", „clasi-cismul nu comite niciodată greşeli de gust", „metafora înseamnă reacredinţă: înaeamnă să inuştl dintr-o roşie şi să zici că are gust de miere, apoi să mănînci miere şi să zici că are gust de ghimbir, apoi...".

După ce îi umileşte şi îi expediază pe ziariştii băgăreţi şi inabili, Pretextat Tach se confruntă cu o ziaristă care, finalmente, îi vine de hac. Este partea cea mai „romanescă" a cărţii, prin reconstituirea unei tenebroase şi pline de neprevăzut poveşti de familie. Voi lăsa cititorului plăcerea de a descoperi el însuşi despre ce este vorba. Precizez doar că, şi aici, Amelie Nothomb instituie un joc de oglinzi, trimiţînd, pe de o parte, la drama Leopoldinei, fiica lui Victor Hugo care a murit înecată, iar pe de alta la un film care a stîrnit un uriaş scandal la finele anilor '70, *L'Empire des sens* al japonezu-lui Oshima (film produs şi distribuit în Franţa, în Japonia neavînd atunci, din cauza violenţei reprezentărilor actu-lui sexual, nici o şansă). *L'Empire des sens* se termina cu o lungă scenă în care sexul era însoţit de o ceremonie macabră a emasculării si a uciderii: Eros şi Thanatos, extaz suprem, plăcere totală obţinută prin aneantizarea partenerului. Pretextat Tach face imprudenţa să spună că scena finală din filmul lui Oshima e ratată. I se va demonstra că, într-adevăr, există loc pentru mai bine...

Ar fi prea facil să observăm că în Pretextat (prenumele nu e inventat, calendarul catolic îl înregistrează) avem şi „pretextul", şi „pre-textul", şi „textul". După cum e de domeniul evidenţei că Amelie Nothomb se joacă, amuzîndu-se să cumuleze referinţele culturale şi situaţiile provocatoare. E o literatură care se hrăneşte din propriile ei clişee, precum şi din noile mituri ale lumii (post)moderne. Important e că tînăra autoare se dovedeşte detaşată, lucidă, spirituală şi fără inhibiţii.

Alexandru Călinescu

Cînd nu mai fu un secret pentru nimeni că excepţionalul scriitor Pretextat Tach mai avea cel mult două luni de trăit, jurnalişti din lumea întreagă solicitară întrevederi private cu octogenarul. Bătrânul se bucura, desigur, de un prestigiu considerabil; totuşi, uimirea nu fu mai puţin mare la vederea emisarilor unor cotidiene atît de cunoscute precum (ne-am permis să traducem) Zvonuri din Nankin şi The Bangladesh Observer, care zoreau sa ajungă la căpătîiul romancierului francofon. Astfel, cu două luni înainte de deces, domnul Tach putu să-şi facă o idee despre dimensiunile celebrităţii sale.

Secretarul său îşi asumă sarcina de a efectua o selecţie drastică a acestor propuneri: elimină toate ziarele în limbi străine întrucît muribundul nu vorbea decît franceza şi nu se încredea în nici un interpret; refuză reporterii de culoare deoarece, cu vîrsta, scriitorul începuse să ţină discursuri rasiste ce contrastau cu convingerile sale profunde (specialiştii tachieni, stînjeniţi, vedeau aici expresia unei dorinţe senile de a scandaliza); în sfârşit, secretarul descurajă politicos solicitările posturilor de televiziune, ale revistelor pentru femei, ale ziarelor considerate prea politizate şi mai cu seamă pe cele ale publicaţiilor medicale care ar fi vrut să ştie cum reuşise marele bărbat să se pricopsească cu un cancer atît de rar.

Domnul Tach aflase, nu fără mîndrie că era atins de redutabilul sindrom al lui Elzenveiverplatz, numit mai popular şi „cancer al cartilajelor", pe care savantul omonim îl descoperise în secolul al XIX-lea la Cayenne, la vreo zece ocnaşi întemniţaţi pentru violenţe sexuale urmate de omucideri, şi care nu mai fusese niciodată reperat de atunci încoace. Simţi acel diagnostic ca pe o nesperată înnobilare: cu fizicul lui de obez imberb pe care doar vocea îl deosebea de un eunuc, se temea să nu moară de vreo stupidă boală vasculară. Scriindu-şi epitaful, nu uită să pomenească sublimul nume al medicului teuton mulţumită căruia avea să răposeze cu eleganţă.

Ca să spunem adevărul, supravieţuirea acestui sedentar adipos pînă la vîrsta de optzeci şi patru de ani lăsa perplexă medicina modernă. Omul era atît de gras încît recunoştea că, de ani de zile, nu

mai era în stare să umble; îi trimisese la plimbare pe dieteticieni cu recomandările lor şi se îndopa groaznic. Pe deasupra, îşi fuma cele douăzeci de havane obişnuite în fiecare zi. În schimb, cu băutura era foarte moderat, iar castitatea o practica încă din timpuri imemoriale; medicii nu găseau altă explicaţie pentru buna funcţionare a unei inimi înăbuşite de grăsime. Supravieţuirea lui nu era totuşi mai puţin misterioasă, ca şi originea sindromului ce avea să-i pună capăt zilelor.

Nu a existat nici un organ de presă în lume care să nu se scandalizeze în faţa mediatizării acestei morţi apropiate. Poşta redacţiei reflectă amplu asemenea autocritici. în concordanţă cu legile informaţiei moderne, reportajele puţinilor jurnalişti selectaţi fură cu atît mai aşteptate.

Biografii stăteau deja la pîndă. Editorii îşi înarmau batalioanele. Firește, s-au găsit şi cîţiva intelectuali care să se întrebe dacă acest succes prodigios nu era o exagerare: oare Pretextat Tach inovase cu adevărat? Nu cumva fusese doar moştenitorul ingenios al unor creatori necunoscuţi? Şi citau, spre a-şi întări spusele, cîţiva autori cu nume ezoterice ale căror opere mi le citiseră, ceea ce le permitea să vorbească adînc despre ele.

Toţi aceşti factori au concurat la a asigura un răsunet excepţional agoniei. Nu încăpea nici o îndoială, era un succes.

Autorul, cu douăzeci şi două de romane la activ, locuia la parterul unui imobil modest: avea nevoie de o locuinţă în care totul să fie plan, căci se deplasa într-un scaun cu rotile. Trăia de unul singur şi fără nici un animal de companie. Zilnic, o infirmieră extrem de curajoasă trecea pe la ora 17 pentru a-l spăla. N-ar fi suportat ca alteineva să facă piaţa în locul lui: mergea singur să-şi tîrguiască proviziile la băcăniilc din cartier. Secretarul său, Ernest Gravelin, locuia cu patru etaje mai sus, însă evita pe cît posibil să dea ochii cu el; îl suna în mod regulat, iar Tach nu uita niciodată să înceapă conversaţia prin cuvintele: „îmi pare rău, dragă Ernest, încă n-am murit”.

Jurnaliştilor selectaţi, Gravelin le repeta totuşi că bătrînul avea un fond bun: nu-şi dăruia oare an de an jumătate din venituri unei fundatii de caritate? Iar generozitatea aceea secretă nu se simţea răzbătînd din anumite personaje ale romanelor sale? „Bineînţeles, ne terorizează pe toţi, pe mine în primul rînd, dar susţin în continuare că

masca agresivă e o cochetărie: îi place să facă pe obezul placid şi crud numai ca să ascundă o sensibilitate ieşită din comun.” Aceste cuvinte nu-i liniştiră pe ziariştii care, de altminteri, nici nu voiau să se vindece de o teamă pentru care erau invidiaţi: le conferea o aură de corespondenţi de război.

Vestea decesului iminent căzuse pe 10 ianuarie. Primul jurnalist putu să-l întîlnească pe scriitor abia pe 14. Pătrunse în inima apartamentului, unde domnea o beznă atît de adîncă încît avu nevoie de ceva timp pînă să distingă silueta mătăhăloasă aşezată într-un scaun cu rotile, în mijlocul sufrageriei. Vocea sepulcrală a octogenarului se mulţumi cu un „Bună ziua, domnule” inexpresiv, menit să-l facă să se simtă mai în largul lui, ceea ce-l crispă şi mai mult pe nefericit.

— Încîntat să vă cunosc, domnule Tach. Este o mare onoare pentru mine.

Magnetofonul mergea, pîndind vorbele bătrînului, care rămînea tăcut.

— Dacă-mi permiteţi, domnule Tach, aş putea aprinde o lumină? Nu vă desluşesc chipul.

— E ora 10 dimineaţa, domnule. Nu aprind lumina la ora asta. De altfel, ai să mă vezi cît de curînd, de îndată ce ochii dumitale se vor obişnui cu întunericul. Profită deci de răgazul ce ţi se acordă şi mulţumeşte-te cu glasul meu, e tot ce am mai frumos.

— Ce-i drept, aveţi o voce foarte frumoasă.

— Da.

Tăcere jenantă pentru intrus, care notă în carnetul lui: „T. are o tăcere necruţătoare. De evitat pe cît posibil”.

— Domnule Tach, întreaga lume v-a admirat pentru hotărîrea cu care aţi refuzat să vă internaţi în ciuda recomandărilor insistente ale medicilor. Cea dintîi întrebare care se impune este deci următoarea: cum vă simţiţi?

— Mă simt aşa cum mă simt de douăzeci de ani.

— Adică?

— Mă simt puţin.

— Puţin cum?

— Puţin.

— Da, înţeleg.

— Te admir.

Nici un strop de ironie în vocea de o neutralitate implacabilă a bolnavului. Jurnalistul rîse puţin, silit, apoi continuă:

— Domnule Tach, nu mă voi folosi, în faţa unui om ca dumneavoastră, de perifrazele obişnuite în profesiunea mea. Ca atare, îmi îngădui să vă întreb care sînt gîndurile şi stările interioare ale unui mare scriitor ce ştie că trage să moară.

Tăcere. Oftat.

— Nu ştiu, domnule.

— Nu ştiţi?

— Dacă aş fi ştiut la ce mă gîndesc, presupun că n-aş mai fi devenit scriitor.

— Vreţi să spuneţi că scrieţi pentru a afla în sfîrşit la ce vă gîndiţi?

— Posibil. Nu mai ştiu prea bine, a trecut atîta vreme de cînd n-am mai scris.

— Cum aşa? Dar ultimul dumneavoastră roman a apărut acum mai puţin de doi ani...

— Golire de sertar, domnule. Sertarele îmi sînt atît de pline încît în deceniul ce va urma morţii mele s-ar putea edita cîte un nou roman în fiecare an.

— Extraordinar! Cînd aţi încetat să mai scrieţi?

— La cincizeci şi nouă de ani.

— Şi atunci toate romanele pe care le-aţi scos de douăzeci şi patru de ani încoace însemnau goliri de sertare?

— Ştii să socoteşti.

— La ce vîrstă aţi început să scrieţi?

— Greu de spus: am început şi m-am oprit de mai multe ori. Prima dată, aveam şase ani şi scriam tragedii.

— Tragedii, la şase ani?

— Da, în versuri. Fără vlagă. M-am oprit la şapte ani. La nouă ani, am recidivat, ceea ce mi-a adus cîteva elegii, tot în versuri. Dispreţuiam proza.

— Surprinzător din partea unuia dintre cei mai rnari prozatori ai epocii.

— La unsprezece ani m-am oprit din nou şi n-am mai scris un rînd pînă cînd n-am împlinit optsprezece.

Jurnalistul notă în carnet: „T. primeşte complimentele fără să protesteze”

— Iar la optsprezece ani?

— Am luat-o de la capăt. La început scriam destul de puţin, apoi din ce în ce mai mult. La douăzeci şi trei de ani mi-am atins viteza de croazieră, pe care am menţinut-o vreme de treizeci şi şase de ani.

— Ce vreţi să spuneţi prin această „viteză de croazieră”?

— N-am mai făcut altceva. Scriam necontenit;

În afară de faptul că mîncam, fumam şi dormeam, nu mai aveam nici o altă activitate.

— Nu ieşeaţi niciodată?

— Numai cînd n-aveam încotro.

— În fond, nimeni n-a ştiut vreodată cu ce v-aţi ocupat în timpul războiului.

— Nici eu.

— Cum aş putea să vă cred?

— Ăsta-i adevărul. De la douăzeci şi trei pînă la cincizeci şi nouă de ani, zilele mele au fost atît de asemănătoare... Am, în ce priveşte aceşti treizeci şi şase de ani, o amintire lungă şi aproape lipsită de cronologie: mă trezeam ca să scriu, mă culcam cînd isprăveam de scris.

— Şi totuşi, aţi trecut prin război ca toată lumea. De pildă, cum făceaţi ca să vă procuraţi alimente?

Jurnalistul ştia că abordează un domeniu esenţial în existenţa obezului.

— Da, îmi aduc aminte că am mîncat prost în anii aceia.

— Vedeţi dar!

— N-am suferit. Pe atunci, eram găman, dar nu gurmand. Şi aveam nişte provizii nemaipomenite de trabuce.

— Cînd aţi devenit gurmand?

— Cînd m-am oprit din scris. înainte, n-aveam cînd.

— Şi de ce v-aţi oprit din scris?

— În ziua în care am împhnit cincizeci şi nouă de ani, am simţit că se terminase.

— După ce anume aţi simţit?

— Nu ştiu. A venit ca o menopauză. Am lăsat un roman neîncheiat. E foarte bine: într-o carieră reuşită, ai nevoie de un roman neîncheiat ca să fii credibil. Altfel, eşti luat drept un scriitor de mîna a şaptea.

— Aşadar, aţi petrecut treizeci şi şase de ani scriind fără întrerupere şi dintr-o dată, gata, n-aţi mai scris un rînd.

— Da.

— Şi ce aţi făcut în cei douăzeci şi patru de ani care au urmat?

— Ţi-am spus, am devenit gurmand.

— Cu regim complet?

— Să spunem mai degrabă cu regim intens.

— Şi în afară de asta?

— Vezi dumneata, e ceva care îţi ia timp. În afară de asta, aproape nimic. I-am recitit pe clasici. A, era să uit, mi-am cumpărat televizor.

— Cum, vă place televiziunea? Tocmai dumneavoastră?

— Reclamele, numai reclamele, le ador.

— Nimic altceva?

— Nu, exceptînd reclamele, televiziunea nu-mi place.

— Extraordinar: v-aţi petrecut deci douăzeci şi patru de ani mîncînd şi uitîndu-vă la televizor?

— Nu, pe lîngă asta am dormit şi am fumat. Am mai şi citit puţin.

— Şi totuşi, mereu am auzit vorbindu-se despre dumneavoastră.

— Vina o poartă secretarul meu, acest excepţional Ernest Gravelin. El se îngrijeşte să-mi golească sertarele, să se întîlnească cu editorii, să-mi construiască legenda şi mai ales să dezvolte tot felul de teorii medicale în speranţa de a mă pune la regim.

— În zadar.

— Din fericire. Ar fi fost o nerozie să mă supun la privaţiuni întrucît, la urma urmelor, cancerul meu nu ae datorcază alimentaţiei.

— Care este atunci originea lui?

— Misterioasă, dar nu alimentară. Potrivit lui Elzenveiverplatz (obezul se delecta articulînd acest patronim), ar trebui să vedem aici un accident genetic programat încă dinainte de naştere. Am avut aşadar dreptate să mănînc după pofta inimii.

— Adică v-aţi născut condamnat?

— Da, domnule, ca un adevărat erou tragic. Să-mi mai vorbească cineva despre libertatea umană.

— Aţi beneficiat totuşi de o amînare de optzeci şi trei de ani.

— De o amînare, exact.

— Dar n-o să negaţi că aţi fost liber în aceşti optzeci şi trei de

ani! De pildă, aţi fi putut să nu scrieţi...

— Nu cumva, aşa, din întîmplare, îmi reproşezi că am scris?

— Nu asta voiam să spun.

— Aha. Păcat, mai că începeam să te stimez.

— Totuşi, nu regretaţi că aţi scris?

— Să regret? Nu sînt în stare să regret. Vrei o caramea?

— Nu, mulţumesc.

Romancierul înfulecă o caramea şi o clefăi zgomotos.

— Vă e frică de moarte, domnule Tach?

— Cîtuşi de puţin. Moartea nu trebuie să fie o schimbare prea mare. Pe de altă parte însă, mi-e teamă să nu sufăr. Mi-am procurat stocuri întregi de morfină pe care am să mi-o pot injecta singur. Datorită ei, nu-mi mai e teamă.

— Credeţi în viaţa de după moarte?

— Nu.

— Atunci credeţi că moartea înseamnă o anihilare?

— Cum să anihilezi ceva ce-i deja anihilat?

— Teribil răspuns.

— Nu e un răspuns.

— Înţeleg.

— Te admir.

— În sfirşit, voiam să zic că... (jurnalistul încercă să inventeze ce ar fi vrut să spună, prefăcîndu-se că ar fi fost încurcat de cine ştie ce problemă de formulare) un romancier este o persoană care pune întrebările, nu care le dă răspuns.

Tăcere mormîntală.

— În sfîrşit, nu e chiar ce voiam să spun...

— Nu? Păcat. Tocmai mă gîndeam că e bine zis.

— Şi dacă am vorbi acum despre opera dumneavoastră?

— Dacă ţii neapărat.

— Nu vă place să vorbiţi despre asta, nu-i aşa?

— Dumitale nu ţi se poate ascunde nimic.

— Ca toţi marii scriitori, daţi dovadă de o mare pudoare de îndată ce vine vorba despre scrierile dumneavoastră.

— Pudoare, eu? Cred că te înşeli.

— S-ar părea că vă face plăcere să vă descalificaţi singur. De ce negaţi că aţi fi pudic?

— Pentru că nu sînt, domnule.

— Atunci de ce vă repugnă să vorbiţi despre romanele dumneavoastră?

— Pentru că n-are nici o noimă să vorbeşti despre un roman.

— Şi totuşi, este pasionant să asculţi un romancier vorbind despre creaţia sa, destăinuind cum, de ce şi împotriva a ce anume scrie.

— Dacă un scriitor reuşeşte să fie pasionant în legătură cu subiectul ăsta, atunci nu-s decît două posibilităţi: fie repetă cu glas tare ce-a scris în cartea lui şi atunci e un papagal; fie explică nişte chestii interesante despre care n-a vorbit acolo, caz în care zisa carte e ratată pentru că nu izbuteşte să spună totul.

— Cu toate acestea, mulţi dintre marii scriitori au reusit să vorbească despre cărţile lor evitînd astfel de capcane.

— Te contrazici: acum două minute mă îmbrobodeai că toţi marii scriitori dau dovadă de o mare pudoare de îndată ce vine vorba de scrierile lor.

— Dar poţi vorbi despre o carte lăsîndu-i secretul neatins.

— A, da? Ai încercat dumneata?

— Nu, dar eu nu sînt scriitor.

— Atunci cu ce drept îmi torni mie baliverne dintr-astea?

— Nu sînteţi primul scriitor căruia îi iau un interviu.

— Nu cumva îndrăzneşti să mă compari cu conţopiştii pe care-i interoghezi de obicei?

— Nu sînt nişte conţopişti!

— Dacă reuşesc să pălăvrăgească despre opera lor şi să rămînă pasionanţi şi pudici, atunci nu-ncape îndoială că sînt nişte conţopişti. Cum ai vrea dumneata ca un scriitor să fie pudic? E meseria cea mai impudică din lume: prin stil, idei, poveste şi cercetări, scriitorii nu vorbesc niciodată decît despre ei înşişi, ba, colac peste pupăză, se mai folosesc şi de cuvinte. Şi pictorii sau muzicienii vorbesc despre ei înşişi, dar într-un limbaj mult mai puţin crud decît al nostru. Nu, domnule, scriitorii sînt obsceni; altminteri, ar fi şi ei contabili, conductori de tren, telefonişti, într-un cuvînt, oameni respectabili.

— Fie. Atunci explicaţi-mi de ce dumneavoastră sînteţi atît de pudic.

— Ce tot îndrugi acolo?

— Aţi auzit bine. De şaizeci de ani sînteţi scriitor în toată puterea cuvîntului, iar acesta este primul dumneavoastră interviu. Nu

apăreţi niciodată în ziare, nu frecventaţi nici un cerc, fie el literar sau nu, la drept vorbind nu ieşiţi niciodată din apartament decît pentru a face cumpărături. Dacă asta nu e pudoare, atunci ce e?

— Ţi s-au obişnuit ochii cu întunericul? Acum îmi desluşeşti chipul?

— Da,vag.

— Cu atît mai bine pentru dumneata. Află, domnule, că dacă aş fi frumos n-aş mai trăi claustrat aici. De fapt, dacă aş fi fost frumos n-aş mai fi ajuns niciodată scriitor. M-aş fi făcut aventurier, negustor de sclavi, barman, vînător de zestre.

— Aşadar, stabiliţi o legătură între fizicul şi vocaţia dumneavoastră?

— Nu-i vocaţie. Asta s-a întîmplat cînd am constatat cît sînt de urît.

— Şi cînd aţi făcut această constatare?

— Foarte de timpuriu. Totdeauna am fost urît.

— Dar nu sînteţi chiar atît de urît.

— Cel puţin dumneata eşti delicat.

— În sfirşit, sînteţi gras, dar nu urît.

— Ce-ai mai vrea? Patru bărbii, ochi porcini, nasul ca o barabulă, păr pe cap cît pe obraji, ceafa toată numai şunci, fălci care atîrnă – şi, din respect pentru dumneata – mă opresc numai la chip.

— Totdeauna aţi fost atît de gras?

— La optsprezece ani, eram deja aşa – poţi să spui obez, n-o să mă simt jignit.

— Bine, obez, dar omul vă poate privi fără să se înfioare.

— Sînt de acord că aş putea fi şi mai respingător: aş putea avea cuperoză, negi...

— Pe cînd dumneavoastră aveţi o piele foarte frumoasă, albă, întinsă, îţi dai seama că e catifelată la pipăit.

— Un ten de eunuc, dragă domnule. E ceva grotesc să ai o asemenea piele pe faţă, mai cu seamă pe o faţă dolofană şi imberbă: de fapt, ţeasta îmi seamănă cu o frumoasă pereche de fese netede, şi moi. O ţeastă care te îndeamnă mai curînd să rîzi decît să vomiţi; uneori, mi-ar fi plăcut mai mult să provoace voma. E mai tonică.

— N-aş fi crezut în ruptul capului că suferiţi din pricina felului în care arătaţi.

— Nu sufăr. Suferinţa e pentru ceilalţi, pentru cei care mă văd.

Eu, unul, nu mă văd. Nu mă privesc niciodată în oglindă. Aş suferi dacă aş fi ales altă viaţă; pentru viaţa pe care o duc, trupul ăsta îmi convine.

— Aţi fi preferat să alegeţi o altă viaţă?

— Nu ştiu. Cîteodată mă gîndesc că toate viețile sînt la fel. Cert e că nu simt nici o părere de rău. Dacă aş avea iarăşi optsprezece ani şi acelaşi trup, aş lua-o de la capăt, aş trăi întocmai cum am trăit – în măsura în care chiar am trăit.

— A scrie nu înseamnă a trăi?

— Nu-s eu cel mai în măsură să răspund la o asemenea întrebare. N-am făcut niciodată altceva.

— V-au fost publicate deja douăzeci şi două de romane şi, după cîte mi-aţi spus, vor urma şi altele. Din mulţimea de personaje ce dau viaţă acestei imense opere, există vreunul cu care să semănaţi în mod deosebit?

— Nici unul.

— Chiar aşa? Am să vă fac o mărturisire: există un personaj ce-mi pare a fi sosia dumneavoastră.

— Aha!

— Da, misteriosul vînzător de ceară din *Crucifixiunea fără dureri*.

— El? Ce idee absurdă!

— Am să vă spun şi de ce: cînd vorbeşte el, scrieţi tot timpul „crucificţiune”.

— Şi?

— Nu se lasă dus de nas. Ştie că e o ficţiune.

— Cititorul ştie şi el. Şi nu seamănă cu mine.

— Dar mania lui de a face mulaje din ceară cu chipuri de crucificaţi – vă reprezintă, nu-i aşa?

— N-am făcut niciodată mulaje de crucificaţi, te asigur.

_Fireşte, dar este o metaforă pentru ceea ce faceţi.

— Ce ştii dumneata despre metafore, tinere?

— Păi... ce ştie toată lumea.

— Excelent răspuns. Oamenii nu ştiu nimic despre metafore. E un cuvînt care se vinde bine fiindcă are clasă. „Metaforă”: pînă şi ultimul analfabet ştie că vine din greceşte. Au o trecere nemaipomenită etimologiile astea contrafăcute – chiar aşa, contrafăcute: cine cunoaşte înfricoşătoarea polisemie a prepoziţiei *meta* şi neutralităţile

factotum ale verbului *phero* ar trebui, dacă vrea să rămînă de bună-credinţă, să conchidă că termenul „metaforă” poate însemna absolut orice. De altminteri, dacă ne uităm la modul cum e întrebuinţat, ajungem la aceleaşi concluzii.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Exact ce-am spus. Eu nu mă exprim prin *metafore*.

— Dar atunci ce sînt mulajele acelea de ceară?

— Mulajele acelea de ceară sînt nişte mulaje de ceară, domnule.

— E rîndul meu să fiu dezamăgit, domnule Tach, întrucît, dacă excludeţi orice interpretare metaforică, tot ce mai rămîne din operele dumneavoastră este prostul lor gust.

— Există prost gust şi prost gust: există prostul gust sănătos şi regenerator ce constă în a crea orori cu scopuri salubre, purgative, vesele şi bărbăteşti ca o vomă bine controlată, şi mai există şi celălalt prost gust, apostolic, care, ofensat de această delicioasă borîtură, are nevoie de un combinezon etanş ca să-şi croiască drum prin ea. Acest costum de scafandru este tocmai metafora, care-i permite metaforistului uşurat să exclame: „L-am parcurs pe Tach de la un capăt la altul şi nu m-am mînjit!”.

— Păi şi asta e tot o metaforă.

— Vezi bine: încerc să sparg găozul metaforei cu propriile-i arme. Dacă aş fi vrut să fac pe mesia, dacă ar fi trebuit să electrizez rnasele, aş fi strigat: „Ostaşi, alăturaţi-vă datoriei mele izbăvitoare; să metaforizăm metaforele, să le amestecăm, să le batem spumă şi să facem din ele un sufleu, iar sufleul ăsta să se umfle, să se umfle grozav, să se împlinească şi, în sfirşit, să bubuie, ostaşii mei, să se surpe, să se pleoştească şi să-i dezamăgească pe meseni spre marea noastră bucurie!”.

— Un scriitor care urăşte metaforele ar fi la fel de absurd ca un bancher care urăşte banii.

— Sînt sigur că marii bancheri urăsc banii. Nu-i nimic absurd aici, dimpotrivă.

— Totuşi, iubiţi cuvintele?

— Ah, ador cuvintele, dar asta-i altă mîncare de peşte. Cuvintele sînt frumoasele materii prime, ingredientele sacre.

— Atunci metafora e bucătăria – iar dumneavoastră vă place bucătăria.

— Nu, domnule, metafora nu e bucătăria, metafora e sintaxa.

Metafora înseamnă rea-credinţă; înseamnă să muști dintr-o roşie şi să zici că are gust de miere, apoi să mănînci miere şi să zici că are gust de ghimbir, apoi să ronţăi ghimbir şi să zici că are gust de salsaparila, apoi...

— Bine, am înţeles, n-are rost să mai continuaţi.

— Nu, n-ai înţeles: ca să te fac să înţelegi ce înseamnă cu adevărat o metaforă, ar trebui să continuu ceasuri întregi cu jocul ăsta, pentru că metaforiştii nu se opresc niciodată, ci continuă pînă se găseşte vreun binefăcător să le dea peste bot.

— Binefăcătorul sînteţi dumneavoastră, presupun.

— Nu. Totdeauna am fost puţin prea moale şi prea fin.

— Dumneavoastră, fin?

— Îngrozitor de fin. Nu cunosc om mai fin ca mine. Fineţea asta-i îngrozitoare, pentru că niciodată nu-s fin din fineţe, ci din lehamite şi mai cu seamă din teamă de exasperare. Una-două ajung la exasperare şi o suport foarte greu, de aceea fug de ea ca de ciumă.

— Dispreţuiţi fineţea?

— Nu pricepi o iotă din ce spun eu aici. Admir fineţea cînd porneşte din fineţe sau din iubire. Dar cunoşti dumneata mulţi oameni care să practice aşa nişte fineţuri? În imensa majoritate a cazurilor, oamenii sînt finuţi ca să nu-i mai freci la cap.

— Să admitem. însă tot nu m-aţi lămurit de ce vînzătorul de ceară făcea mulaje de crucificaţi.

— De ce să nu facă? Toate meseriile sînt de folos şi vrednice de respect. Dumneata eşti jurnalist. Te întreb eu de ce?

— Puteţi să o faceţi. Sînt jurnalist pentru că există o cerere, pentru că nişte oameni se interesează de articolele mele, pentru că mi le cumpără, pentru că asta îmi permite să comunic o informaţie...

— În locul dumitale, nu m-aş lăuda cu aşa ceva.

— Dar bine, domnule Tach, toţi trebuie să trăim!

— Crezi?

— Asta faceţi şi dumneavoastră, nu?

— Rămîne de dovedit.

— În orice caz, asta face vînzătorul dumneavoastră de ceară.

— Ţii mult la acest cumsccade vînzător de ceară. De ce face mulaje de crucificaţi? Din motive, presupun, diametral opuse faţă de ale dumitale: pentru că nu există o cerere, pentru că ceea ce face nu-i interesează pe oameni, pentru că nu i le cunapără, pentru că asta nu-i

permite să comunice nici o informaţie...

— O expresie a absurdului deci?

— Nu mai absurd decît ce faci dumneata, dacă vrei părerea mea – dar o vrei?

— Bineînţeles, doar sînt jurnalist.

— Tocmai.

— De ce această agresivitate faţă de jurnalişti?

— Nu faţă de jurnalişti, faţă de dumneata.

— Ce-am făcut ca să o merit?

— Nu, că eşti culmea! o clipă n-ai încetat să mă insulţi, să mă tratezi drept metaforist, să mă categoriseşti drept lipsit de bun-gust, să zici că nu-s „chiar atît" de urît, să te legi de vînzătorul de ceară şi, culmea culmilor, să pretinzi că mă înţelegi.

— Păi... ce altceva ar fi trebuit să spun?

— Asta-i meseria dumitale, nu a mea. Cînd eşti atîta de prost, nu mai vii să-l hărţuieşti pe Pretextat Tach.

— Dumneavoastră mi-aţi îngăduit.

— În nici un caz. Tot zevzecul ăla de Gravelin, care n-are pic de discernămînt.

— La început ziceaţi că e un om minunat.

— Asta nu exclude prostia.

— Haide, domnule Tach, nu încercaţi să fiţi mai dezagreabil decît sînteţi.

— Ce neobrăzare! Ieşi afară imediat!

— Dar... interviul e abia la început.

— A durat prea mult, necioplitule! Piei de-aici! Şi spune-le confraţilor tăi că Pretextat Tach trebuie respectat!

Jurnalistul o şterse cu coada între picioare.

Colegii săi ciocneau un păhărel la cafeneaua din faţă şi nu se aşteptau să-l vadă ieşind atît de repede. Îi făcură semn. Nefericitul, verde la faţă, veni şi se prăbuşi lîngă ei.

După ce comandă un porto flip triplu, găsi tăria de a-şi istorisi păţaniile. Din cauza fricii, răspîndea un miros cumplit, acelaşi pe care trebuie să-l fi răspîndit lona la ieşirea din pîntecul cetaceului. Interlocutorii erau deranjaţi. Nu-şi dădea seama că mirosea a stătut? El însuşi pomeni de lona:

— Burta balenei! Vă asigur, nu lipsea nimic! Bezna, urîtul, teama, claustrofobia...

— Duhoarea? riscă un confrate.

— E singurul lucru care lipsea. Dar el! El! Ce rînzos individ! Alunecos ca un ficat, umflat cum trebuie să-i fie şi stomacul! Perfid precum splina, amar ca fierea! Privirea lui mi-era de-ajuns ca să simt că mă digeră, mă dizolvă în sucurile metabolismului său totalitar!

— Hai că mai pui şi de la tine!

— Dimpotrivă, n-am să găsesc niciodată o expresie destul de tare. Să-l fi văzut numai ce furios era la urmă! N-am văzut de cînd sînt furie mai înspăimîntătoare: subită şi, în acelaşi timp, perfect controlată. Din partea unei asemenea huidume m-aş fi aşteptat să se înroşească la faţă, să se buhăiască, să se înăbuşe, să asude în valuri. Da' de unde, focul acelei mînii nu-şi avea pereche decît în frigiditatea ei! Cu ce glas mi-a ordonat să ies! În fantasmele mele, aşa vorbeau împăraţii chinezi cînd porunceau descăpăţînarea pe loc.

— În orice caz, ţi-a dat ocazia să faci pe eroul.

— Credeţi? în viaţa mea nu m-am simţit mai jalnic.

Dădu peste cap paharul de porto flip şi izbucni în hohote.

— Lasă, nu-i prima oară cînd un jurnalist e catalogat drept zevzec!

— Oh, am fost eu dat afară şi mai urît. Numai că de data asta – felul cum o spunea, faţa aceea netedă, glacială, dispreţuitoare – a fost ceva extrem de convingător!

— Ne dai voie să ascultăm înregistrarea? într-o tăcere sepulcrală, magnetofonul îşi depănă adevărul – desigur, parţial, căci îi fuseseră amputate faciesul placid, întunericul, mîinile mari şi inexpresive, imobilitatea generală, toate elementele care, împreună, îl făcuseră pe bietul om să duhnească de frică. Cînd terminară audiţia, colegii săi, deopotrivă cîinoşi şi omenoşi, nu pierdură prilejul să-i dea dreptate romancierului, să-l admire, iar fiecare îşi aduse micul comentariu, dojenind victima:

— Bătrîne, ai căutat-o cu lumînarea! I-ai vorbit despre literatură ca din manuale. Îi înţeleg reacţia.

— De ce-ai vrut să-l identifici cu unul dintre personajele lui? E o chestie atît de primitivă!

— Şi toate întrebările alea legate de biografie, aşa ceva nu mai interesează pe nimeni. N-ai citit Proust, *Împotriva lui Sainte-Beuve*?

— Ai gafat cînd te-ai apucat să-i spui că intervievezi scriitori în mod curent!

— Iar cînd i-ai zis că nu-i chiar atît de urît ai fost lipsit de delicateţe! Puţin tact, bătrîne, bietul de tine!

— Şi apoi metafora! Aici chiar că ţi-a tras-o. Nu că vreau să te amărăsc, dar ai meritat-o.

— Nu, zău, dar să-i vorbeşti despre absurd unui geniu precum Tach! Ce nătăfleţ!

— În orice caz, unlucru reiese cu claritate din interviul tău ratat: tipu' e formidabil. Ce inteligenţă!

— Ce elocinţă!

— Ce agerime la aşa un obez!

— Ce concizie în răutate!

— Recunoaşteţi măcar că e rău? strigă nenorocitul, agăţîndu-se de un ultim colac de salvare.

— Nu îndeajuns, dacă vrei să ştii părerea mea.

— Mi s-a părut chiar că a fost de treabă cu tine.

— Şi comic. Cînd ai fost – mă ierţi – destul de neghiob să-i spui că-l înţelegi, ar fi avut tot dreptul să-ţi tragă o înjurătură răsunătoare. Cînd colo, s-a mulţumit să-ţi replice cu un umor şi cu o subtilitate pe care, după toate aparenţele, nici măcar n-ai fost în stare să le detectezi.

— *Margaritas ante porcos*. Haita îl încolţise. Victima comandă încă un porto flip triplu.

Cît despre Pretextat Tach, el unul prefera cocktailurile alexandra[1]. În general, bea puţin, însă cînd voia să se îmbibe niţel o făcea întotdeauna cu alexandra. Ţinea să le prepare cu mîna lui, căci nu avea încredere în proporţiile altora. Intransigent, obezul avea obiceiul să repete, savurîndu-şi ţîfna, o maximă de producţie proprie: „Reaua-credinţă a unui individ se măsoară după felul cum dozează un alexandra".

Dacă cineva i-ar fi aplicat axioma lui Pretextat însuşi, ar fi fost silit să conchidă că acesta era întruchiparea bunei-credinţe. O singură duşcă din cocktailul lui ar fi fost suficientă pentru a-l face knock-out pe laureatul unui concurs de înghiţit gălbenuşuri crude sau lapte concentrat şi îndulcit. Romancierul digera hanapuri întregi fără umbră de indispoziţie. Lui Gravelin, care se minuna, îi spusese odată: „Sînt un Mithridate al cocktailului alexandra.

[1] O treime cremă de cacao, două treimi coniac, iar deasupra frişcă (n.t.).

— Dar se mai poate vorbi de alexandra? replicase Gravelin.

— E însăşi chintesenţa lui, iar pegra nu va cunoaşte niciodată decît netrebnice diluţii”.

La nişte sentinţe atît de auguste nu se mai poate adăuga nimic.

— Domnule Pretextat Tach, înainte de orice, ţin să vă prezint scuze în numele întregii noastre branşe pentru cele întîmplate ieri.

— Şi ce s-a întîmplat ieri, mă rog?

— Ei bine, mă gîndesc la jurnalistul care ne-a dezonorat deranjîndu-vă.

— A, îmi aduc aminte. Un băiat tare simpatic. Cînd îl mai văd?

— Niciodată, fiţi liniştit. Dacă vă face plăcere, aflaţi că astăzi suferă ca un cîine.

— Bietul băiat! Ce-a păţit?

— Prea mult porto flip.

— Am ştiut dintotdeauna că porto flip-ul e o mizerie. Dacă as fi fost la curent cu gustul lui pentru amestecurile întăritoare, i-aş fi preparat un alexandra cum se cuvine: nu există nimic mai bun pentru metabolism. Vrei un alexandra, tinere?

— Mulţumesc, niciodată în timpul serviciului. Jurnalistul nu băgă de seamă privirea încărcată de suspiciune pe care o provocă acest refuz.

— Domnule Pretextat Tach, nu trebuie să fiţi supărat pe colegul nostru de ieri. Se cuvine spus că puţini sînt jurnaliştii pregătiţi să întîlnească oameni ca dumneavoastră...

— Asta ar mai lipsi. Să pregăteşti oameni ca să se întîlnească cu mine! o disciplină care s-ar numi „Arta de a aborda geniile”! Ce oroare!

— Nu-i aşa? Deduc de aici că n-ati rămas supărat pe confratele nostru. Vă mulţumesc pentru indulgenţă.

— Ai venit să-mi vorbeşti despre colegul dumitale sau despre mine?

— Despre dumneavoastră, de bună seamă, nu era decît un preambul.

— Păcat. Pe legea mea, perspectiva mă copleşeşte într-atît încît am nevoie de un alexandra. Fii bun şi aşteaptă cîteva clipe – la urma urmei, vina îţi aparţine, n-aveai decît să nu-mi vorbeşti despre alexandra, mi-ai făcut poftă cu poveştile dumitale.

— Dar nu v-am vorbit despre alexandra!

— Nu fi de rea-credinţă, tinere. Nu suport reaua-credinţă. Tot nu vrei din licoarea mea?

Jurnalistul nu-şi dădu seama că Tach îi oferea o ultimă şansă de salvare şi o lăsă să treacă. Ridicînd din umerii săi masivi, romancierul îşi îndreptă scaunul cu rotile spre un soi de sicriu al cărui capac îl ridică, dînd la iveală sticlB, cutii de conserve şi hanapuri.

— E un coşciug merovingian, explică obezul, pe care l-am transformat în bar.

Înşfăcă o cupă metalică adîncă, îşi turnă o porţie zdravănă de cremă de cacao, apoi una de coniac. După care aruncă o privire şmecheră spre ziarist.

— Acum vei afla secretul şefului. Muritorii de rînd încorporează o ultimă treime de frişcă proaspătă. Mi se pare că e un pic prea greu, aşa că am înlocuit frişca cu o doză echivalentă de... (înhăţă o conservă) lapte concentrat şi îndulcit (îşi însoţi spusele cu gestul corespunzător).

— Dar trebuie să fie cumplit de greţos! exclamă jurnalistul, agravîndu-şi situaţia.

— Anul ăsta, iarna e blîndă. Cînd e aspră, îmi garnisesc cocktailul cu un boţ măricel de unt topit.

— Poftim?

— Chiar aşa. Laptele concentrat e mai puţin gras decît frişca, şi atunci trebuie să compensez. De fapt, întrucît sîntem totuşi pe 15 ianuarie, aş avea dreptul, teoretic, la unt, însă pentru asta ar trebui să mă duc pînă la bucătărie şi să te las singur, ceea ce ar fi necuviincios. Mă voi abţine deci de la unt.

— Vă rog, nu vă simţiţi stînjenit din cauza mea.

— Nu, cu atît mai rău. în cinstea ultimatumului ce expiră astă-seară, mă voi lipsi de unt.

— Vă interesează criza din Golf?

— Pînă acolo încît nu-mi mai pun unt în cocktail.

— Urmăriţi ştirile la televizor?

— Între două secvenţe de publicitate, mi se întîmplă să mai suport şi ceva informaţii.

— Ce credeţi despre criza din Golf?

— Nimic.

— Altceva?

— Nimic.

— Vă e indiferentă?

— În nici un caz. Ceea ce aş putea crede eu n-are însă nici un sens. Alteuiva, nu unui obez neputincios, trebuie să-i ceri părerea în legătură cu criza asta. Nu-s nici general, nici pacifist, nici pompagiu, nici irakian. În schimb, dacă ai să mă întrebi despre alexandra, am să fiu strălucitor.

Pentru a încheia această frumoasă şarjă, romancierul duse hanapul la buze şi gîlgîi lacom cîteva gîturi.

— De ce beţi dintr-un recipient de metal?

— Nu-mi place transparenţa. Este şi unul din motivelc pentru care sînt aşa de gras: nu-mi place să se vadă prin mine.

— În legătură cu acest subiect, mă simt ispitit să vă pun întrebarea pe care toţi jurnaliştii ar vrea să v-o pună, fără să îndrăznească însă nici unul.

— Cît cîntăresc?

— Nu, ce mîncaţi. Se ştie că mîncarea ocupă un loc de o importanţă covîrşitoare în viaţa dumneavoastră. Gastronomia şi consecinţa ei firească, digestia, stau în centrul unora dintre romanele dumneavoastră mai recente, precum *Apologia dispepsiei*, operă ce-mi pare a conţine o antiteză a preocupărilor dumneavoatră metafizice.

— Exact. Consider că metafizica este modul privilegiat de exprimare a metabolismului. În aceeaşi ordine de idei, deoarece metabolismul se împarte în anabolism şi catabolism, am scindat metafizica în anafizică şi catafizică. Nu trebuie să vedem aid o tensiune dualistă, ci două faze obligatorii şi, ceea ce este mai puţin confortabil, simultane ale unui acelaşi proces de gîndire consacrat trivialităţii.

— N-ar trebui să vedem aici şi o aluzie la Jarry şi la pataftzică?

— Nu, domnule. Eu sînt un scriitor serios, răspunse bătrînul pe un ton glacial, apoi se îmbibă din nou cu alexandra.

— Aşadar, domnule Tach, aţi fi atît de bun să schiţaţi etapele digestive ale unei zile obişnuite din viaţa dumneavoastră?

Se lăsă o tăcere solemnă, timp în care romancierul păru să reflecteze. Apoi începu să vorbească cu multă gravitate, ca şi cum ar fi dezvăluit o dogmă secretă.

— Dimineaţa, mă trezesc pe la ora 8. În primul şi-n primul rînd, mă duc la toaletă să-mi golesc vezica şi intestinele. Doreşti detalii?

— Nu, cred că e suficient.

— Cu atît mai bine, fiindcă e o etapă, sigur, indispensabilă în procesul digestiv, dar absolut dezgustătoare, crede-mă.

— Vă cred pe cuvînt.

— Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut. După ce mă pudrez cu talc, mă duc să mă îmbrac.

— Totdeauna purtaţi acest halat?

— Da, mai puţin cînd ies să fac cumpărături.

— Infirmitatea nu vă deranjează în asemenea operaţiuni?

— Am avut tot timpul să mă obisnuiesc. Apoi, merg la bucătărie şi-mi pregătesc micul dejun. Înainte, cînd îmi petreceam zilele scriind, nu găteam, ci consumam alimente fruste, de pildă burtă rece...

— Burtă rece, dimineaţa?

— Îţi înţeleg mirarea. Trebuie să-ţi spun că, pe vremea aceea, scrisul era principala mea preocupare. Astăzi, mi-ar fi silă să mai mănînc burtă rece dimineaţa. De vreo douăzeci de ani, am luat obiceiul să o rumenesc preţ de o jumătate de ceas în grăsime de gîscă.

— Burtă în grăsime de gîscă la micul dejun?

— Este excelentă.

— Şi, în plus, un alexandra?

— Nu, niciodată cînd mănînc. Pe vremea cînd scriam, serveam o cafea tare. Acum, prefer un şodou. Apoi, ies să tîrguiesc şi-mi petrec dimineaţa gătind cu tot dichisul feluri rafinate pentru prînz: clătite cu creier, rinichi înăbuşit...

— Deserturi complicate?

— Rareori. Nu beau decît chestii dulci, aşa că nu prea am chef de desert. Pe deasupra, între mese, mănînc cîteodată caramele. Pe vremea cînd eram tînăr, preferam caramelele scoţiene, nemaipomenit de tari. Dar vai, cu vîrsta, a trebuit să mă mulţumesc cu caramele moi, altminteri excelente. Susţin că nimic nu poate înlocui senzaţia de încleştare senzuală concomitentă cu paralizia maxilarelor pe care ţi-o provoacă mestecarea de *English Toffee*... Notează ce am spus, mi se pare că sună bine.

— Inutil, totul se înregistrează.

— Cum? Nu-i cinstit! Vasăzică nu pot nici măcar să spun tîmpenii?

— Dumneavoastră nu spuneţi niciodată tîmpenii, domnule Tach.

— Eşti linguşitor precum un sicofant, domnule.

— Vă rog, duceţi mai departe acest drum al crucii digestiv.

— Un drum al crucii digestiv? Bună expresie. Nu cumva ai şterpelit-o din vreun roman de-al meu?

— Nu, îmi aparţine.

— M-ar mira. Ai jura că-i de Pretextat Tach. A fost o vreme cînd îmi cunoşteam operele pe de rost... Din păcate, avem vîrsta memoriei noastre, nu-i aşa? Şi nu a arterelor, cum spun imbecilii. Să vedem, „drum al crucii digestiv", unde-oi fi scris *asta*?

— Domnule Tach, chiar dacă aţi fi scris-o dumneavoastră, meritul meu de a fi rostit-o n-ar Fi mai mic, avînd în vedere că...

Jurnalistul se opri, muşcîndu-şi buzele.

— ...avînd în vedere că n-ai citit nimic de mine, nu? Mulţumesc, tinere, asta-i tot ce voiam să ştiu. Cine eşti dumneata ca să înghit o gogoaşă de asemenea dimensiuni? Eu, să inventez o expresie atît de mediocră şi de calpă precum „drum al crucii digestiv"? E de nivelul unui teolog de mîna a doua ca dumneata. În sfirşit, constat cu o uşurare puţin senilă că lumea literară nu s-a schimbat: acum, ca întotdeauna, triumfă cine se preface că l-a citit pe Cutare. Doar că, în epoca dumitale, nu mai ai nici un merit: azi există broşuri ce le permit şi analfabeţilor să vorbească despre marii autori păstrînd toate aparenţele unei culturi medii, De altfel, exact aici te înseli: eu consider un merit tocmai faptul de a nu mă fi citit. Aş avea o caldă admiraţie pentru jurnalistul care ar veni să-mi pună întrebări fără să ştie măcar cine sînt şi care nu şi-ar ascunde ignoranţa. Dar să nu ştii despre mine decît genul ăsta de milk-shake-uri deshidratate – „Adăugaţi apă şi veţi obţine un milk-shake gata de a fi consumat" –, se poate oare închipui ceva mai mediocru?

— Încercaţi să înţelegeţi. Sîntem în 15, iar vestea cancerului dumneavoastră a căzut pe 10. Aţi publicat deja douăzeci şi două de romane consistente, ar fi fost cu neputinţă să le citesc într-un timp atît de scurt, mai ales în această perioadă agitată cînd pîndim pînă şi cele mai neînsemnate ştiri din Orientul Apropiat.

— Criza din Golf e mai importantă decît cadavrul meu, de acord cu dumneata. Dar ai fi fost mai inspirat dacă, în loc să buchiseşti broşurile ce-mi rezumă opera, ai fi petrecut acelaşi timp citind fie şi zece pagini din vreuna dintre cele douăzeci şi două de cărţi ale mele.

— Am să vă fac o mărturisire.

— N-are rost, am înţeles: ai încercat şi te-ai lăsat păgubaş fără să mai ajungi nici măcar la pagina 10, aşa-i? Am ghicit de cum te-am văzut. Recunosc din prima oamenii care m-au citit: li se citeşte pe faţă. Dumneata nu pari nici vesel, nici abătut, nici gras, nici slab, şi nici extatic: pari sănătos. Deci nu m-ai citit, ca şi colegul dumitale de ieri. De altminteri, e şi motivul pentru care, orice ai fi făcut, mai am încă o urmă de simpatie pentru duinneata. Cu atît mai mult cu cît ai renunţat înainte de pagina 10, ceea ce denotă o tărie de caracter de care n-am fost niciodată capabil. În plus, tentativa de mărturisire – inutilă – te onorează. De fapt, nici nu te-aş fi putut suferi dacă, deşi m-ai fi citit, ai fi fost tot aşa cum te văd. Ajunge însă cu atîtea condiţionale ridicole. Vorbeam despre digestia mea, dacă-mi aduc bine aminte.

— Aşa e. Mai precis, despre caramele.

— Ei bine, cînd îmi termin prînzul, mă îndrept spre fumoar. Este unul dintre momentele de vîrf ale zilei. Nu suport interviurile decît dimineaţa, pentru că după-amiaza fumez pînă la ora 17.

— De ce pînă la ora 17?

— La ora 17 soseşte infirmiera aceea stupidă care găseşte de cuviinţă să mă spele din cap pînă-n picioare: încă o idee de-a lui Gravelin. O baie zilnică, îţi dai seama? *Vanitas vanitatum sed omnia vanitas*. Aşa că mă răzbun şi eu cum pot: fac astfel încît să duhnesc cît mai tare cu putinţă ca s-o incomodez pe gîsca asta albă, îmi născocesc probleme cu circulaţia şi-mi împănez prînzul cu căţei întregi de usturoi, apoi fumez ca un turc pînă cînd îmi vine spălătoreasa.

Hohoti josnic.

— N-o să-mi spuneţi că fumaţi atîta cu singurul scop de a o asfixia pe această nefericită.

— Ar fi un motiv suficient, însă adevărul e că ador să fumez trabuc. Dacă n-aş hotărî să fumez tocmai în orele acelea, n-ar fi nimic vătămător într-o asemenea activitate – zic bine activitate, căci pentru mine fumatul e o activitate în adevăratul sens al cuvîntului, în timpul căreia nu suport nici o vizită, nici un deranj.

— Foarte interesant, domnule Tach, dar să nu ne abatem de la subiect: trabucele nu au nimic de-a face cu digestia dumneavoastră.

— Crezi? Nu-s aşa sigur. în sfirşit, dacă nu te interesează... Dar baia, te interesează baia mea?

— Nu, doar dacă aţi mînca săpunul sau dacă aţi bea apa de

clătit.

— Îţi dai seama că tîrîtura mă dezbracă la piele, îmi fricţionează cărnurile, îmi duşuieşte dosul? Sînt sigur că simte o adevărată satisfacţie să marineze un obez lipsit de apărare, golaş şi imberb. Infirmierele-s toate nişte obsedate. De-aia îşi şi aleg meseria asta mizerabilă.

— Domnule Tach, cred că iarăşi ne abatem...

— Nu-s de acord! Acest episod cotidian e atît de pervers încît îmi perturbă digestia. Dă-ţi dumneata seama! Stau singur şi gol ca degetul, murat, umilit, de o adipozitate monstruoasă, în faţa creaturii ăleia îmbrăcate care, zi de zi, mă despoaie cu o expresie ipocrit profesională pentru a ascunde că-şi udă chiloţii, în caz că poartă aşa ceva, iar cînd se întoarce la spital, sînt sigur că le dă amănunte prietenelor – tot nişte tîrîturi – şi poate că şi ele...

— Domnule Tach, vă rog!

— Asta, dragul meu, are să te înveţe minte să mă mai înregistrezi. Dacă ai lua note ca un jurnalist cinstit, ai putea cenzura ororile senile pe care ţi le povestesc. În schimb, cu maşinăria dumitale, nu-i chip să alegi perlele de porcăriile mele.

— Iar după plecarea infirmierei?

— Deja după? Te mişti repede. După, e trecut de ora 18. Tîrîtura mă îmbracă în pijama, ca pe bebeluşii pe care-i îmbăiezi şi-i pui în costumaş înainte să le dai ultimul biberon. La ora aceea, mă simt atît de infantil încît încep să măjoc.

— Vă jucaţi? De-a ce?

— De-a orice. Fac ture cu scaunul rulant, organizez un slalom, mă joc cu săgeţelele – uită-te la peretele din spatele dumitale, ai să vezi stricăciunile – sau, supremul deliciu, rup paginile proaste din dasici.

— Cum?

— Chiar aşa, curăţ. *Prinţesa de Cleves*, spre exemplu: excelent roman, dar mult prea lung. Presupun că nu l-ai citit, aşa că-ţi recomand versiunea prescurtată prin grija mea: o capodoperă, o chintesenţă.

— Domnule Tach, ce-aţi spune dacă, peste trei secole, din romanele dumneavoastră s-ar smulge paginile considerate de prisos?

— Te provoc să găseşti fie şi o pagină de prisos în cărţile mele.

— Doamna de la Fayette v-ar fi spus acelaşi lucru.

— Doar n-o să mă compari cu midineta aia!

— Orişicît, domnule Tach...

— Vrei să ştii care-i visul meu secret? Un autodafe. Un minunat autodafe al întregii mele opere!

Ţi-am luat piuitul, hai?

— Bine. Si dupa toate aceste distracţii?

— Pe cuvîntul meu, te obsedează mîncarea! Cum vorbesc despre altceva, cum mă aduci înapoi la haleală.

— Nu mă obsedează deloc, însă am început cu acest subiect, prin urmare trebuie să-l ducem pînă la capăt.

— Nu te obsedează? Mă dezamăgeşti, tinere. Să vorbim atunci de haleală, fiindcă tot nu te obsedează. După ce am curăţat, mi-am aruncat săgeţelele, am făcut slalom şi m-am jucat de-ajuns, cînd toate activităţile astea m-au făcut să uit grozăvia băii, aprind televizorul, precum copilaşii care se uită la emisiunile lor debile înainte să-şi mănînce supica ori tăiţeii în formă de litere. La ora aceea e foarte interesant. Ai cîte reclame vrei, mai ales la produse alimentare. Zapez astfel încît să-mi construiesc cea mai lungă secvenţă publicitară din lume: cu cele şaisprezece canale europene, e perfect posibil, dacă zapezi inteligent, să obţii ojumătate de oră de reclame fără întrerupere. o încîntătoare operă multilingvă: şamponul olandez, biscuiţii italieni, lenjeria biologică nemţească, untul franţuzesc etc. Mă delectez. Cînd programele devin stupide, sting televizorul. Cu apetitul stimulat de cele vreo sută de reclame pe care le-am văzut, încep să mă hrănesc. Eşti mulţumit? Spune! Ar fi trebuit să vezi ce faţă aveai cînd m-am prefăcut că mă îndepărtez iar de la subiect. Fii liniştit, n-o să rămîi fără scoop. Seara însă, mănînc destul de uşor. Mă mulţumesc cu lucruri reci: tocătură de porc prăjită, untură, slănină crudă, uleiul dintr-o cutie de sardine – nu mă prăpădesc după sardine, dar parfumează uleiul: arunc sardinele, în schimb păstrez sucul şi-l beau aşa cum e. Doamne sfinte, ce ai?

— Nimic. Continuaţi.

— Arăţi rău, te asigur. În plus, înghit o supă foarte grasă pe care o pregătesc dinainte; fierb preţ de cîteva ceasuri bune şorici, picioare de porc, tîrtiţe de pui, oase cu măduvă şi un morcov. Adaug un polonic de untură topită, scot morcovul şi las să se răcească douăzeci şi patru de ore. Îmi place să mănînc supa asta rece, cînd grăsimea s-a răcit şi formează un capac care-ţi face buzele să lucească. Nu te îngrijora, nu irosesc nimic, nu care cumva să crezi că

arunc aceste cărnuri delicate! După ce au fiert atîta, au cîştigat în onctuozitate ce au pierdut în suc: tîrtiţele de pui, a căror grăsime galbenă a dobîndit o consistenţă spongioasă, sînt un adevărat deliciu... Dar ce ai?

— Nu... nu ştiu. Claustrofobie, probabil. N-am putea deschide o fereastră?

— Să deschid o fereastră, pe 15 ianuarie? Nici să nu te gîndeşti. Oxigenul te-ar ucide. Nu, ştiu eu de ce-i nevoie în cazul dumitale.

— Permiteţi-mi să ies o clipă.

— Nici nu se pune problema, rămîi la cald. Am să-ţi prepar un alexandra cum ştiu eu, cu unt topit.

La aceste cuvinte, tenul livid al jurnalistului bătu în verde: îşi luă tălpăşiţa în mare viteză, rupt în două, cu mîna la gură.

Tach băgă într-a patra pînă la fereastra ce dădea către stradă şi avu marea satisfacţie de a-l vedea pe nefericit vomitînd în genunchi, terminat.

Obezul murmură în cele patru bărbii,jubilînd:

— Cînd eşti slab de înger, nu vii să te măsori cu Pretextat Tach.

Ascuns îndărătnl perdelei din voal, se putea desfata în voie văzînd fără să fie văzut; văzu astfel doi bărbaţi ieşind din cafeneaua din faţă şi repezindu-se înspre colegul lor care, cu măruntaiele golite, zăcea pe trotuar alături de magnetofonul pe care nu apucase să-l oprească: înregistrase deci zgomotul vomei.

Întins pe o banchetă în bistrou, jurnalistul încerca să-şi revină cît de cît. În răstimpuri, repeta, privind chiorîş:

— Nu mai mănînc... Nu mai mănînc cît trăiesc...

Îi dădură să bea puţină apă călduţă, pe care o examină cu suspiciune. Confraţii vrură să asculte banda, dar se loviră de împotrivirea lui:

— Nu în prezenţa mea, vă implor. Telefonară soţiei victimei, care veni să-l ia cu maşina; după ce se retrase, putură, în sfirşit, să dea drurnul la magnetofon. Cuvintele scriitorului provocară dezgust, rîsete şi entuziasm:

— Tipu' e o mină de aur. Asta numesc eu personalitate.

— E fermecător de abject.

— Iată cel puţin unul care se sustrage ideologiei soft.

— Şi ideologiei light!

— Are un stil de a-şi pune adversarul la podea!

— E foarte tare. N-aş putea spune însă la fel despre prietenul nostru. Chiar că a căzut în toate capcanele.

— N-aş vrea să bîrfesc pe cineva care nu-i de faţă, dar ce l-o fi împins să-i pună întrebările alea legate de mîncare? înţeleg de ce grasu' n-a pus botul. Cînd ai norocul să-i iei interviu unui geniu, nu te-apuci să-i vorbeşti de haleală.

În sinea lor, jurnaliştii erau încîntaţi că nu trebuiseră să fie ei primii. Tainic, buna lor credinţă le spunea că, dacă ar fi fost în locul celor doi nefericiţi, ar fi abordat aceleaşi subiecte, desigur, stupide, însă obligatorii, şi erau încîntaţi că nu trebuiseră să ia asupra lor treaba murdară: le rămînea partea cea mai frumoasă, lucru de care urmau să profite şi care nu-i împiedica să se amuze niţel pe seama victimelor.

Astfel, în ziua teribilă cînd o lume întreagă tremura la gîndul că războiul era iminent, un bătrîn adipos, paralitic şi neînarmat izbutise să abată atenţia cîtorva mari preoţi mediatici de la zona Golfului. Ba mai mult, în acea noapte a tuturor insomniilor, unul dintre ei se culcă pe nemîncate şi dormi somnul greu, epuizant, al hepaticilor, fără să se gîndească nici măcar o clipă la cei ce aveau să moară.

Tach exploata la maximum resursele puţin cimoscute ale îngreţoşării. Grăsimea îi servea drept napalm, alexandra – drept armă chimică. în seara aceea, îşi frecă mîinile ca un strateg fericit.

— Ei, a început războiul?

— Încă nu, domnule Tach.

— Şi-are să înceapă odată?

— Cine vă aude ar zice că speraţi să înceapă.

— Nu sufăr promisiunile neonorate. O gaşcă de caraghioşi ne-a promis un război pe 15, la miezul nopţii. Sîntem în 16 şi nu s-a întîmplat nimic. De cine ne batem noi joc aici? Miliarde de spectatori stau la pîndă.

— Sînteţi pentru acest război, domnule Tach?

— Să-mi placă războiul! Ce enormitate! Cum ar putea să-i placă războiul cuiva? Ce întrebare ridicolă şi fără rost! Ştii dumneata vreun om căruia să-i placă războiul? De ce nu mă întrebi încaltea dacă mănînc napalm la micul dejun?

— În privinţa alimentaţiei dumneavoastră ne-am făcut deja o părere.

— Aha! Fiindcă, în plus, vă spionaţi unii pe alţii? Lăsaţi nişte nenorociţi să facă treburile murdare, apoi vă delectaţi, nu? Drăguţ. Şi te crezi, poate, mai inteligent pentru că-mi pui întrebări strălucite de genul: „Sînteţi pentru război?”. Iar eu sînt un scriitor genial, o lume întreagă mă admiră, am primit premiul Nobel pentru literatură, toate astea numai ca să vină un ageamiu şi să mă chinuie cu întrebări cvasitautologice la care ultimul imbecil ar da acelaşi răspuns ca şi mine?

— Bun. Aşadar nu vă place războiul, în schimb vreţi să aibă loc?

— În actuala conjunctură, e o necesitate. Soldăţeilor, imbecilii de ei, li s-a sculat. Trebuie să li se dea prilcjul să ejaculeze, altminteri le ies coşuri şi se întorc plîngînd acasă la mama. Să-i dezamăgeşti pe tineri e un lucru urît.

— Vă plac tinerii, domnule Tach?

— Dar ştiu că te pricepi să pui întrebări strălucite şi originale! Da, ador tinerii, închipuie-ţi.

— E ceva neaşteptat. Cunoscîndu-vă, mi-aş fi închipuit că nu-i puteţi suferi.

— „Cunoscîndu-vă!” Cine te crezi?

— În sfirşit, cunoscîndu-vă reputaţia...

— Şi care mi-e reputaţia?

— Zău... e greu de spus.

— Mda. Din îngăduinţă faţă de dumneata, n-am să insist.

— Aşadar vă plac tinerii? Din ce motiv?

— Îmi plac tinerii pentru că ei sînt tot ce nu sînt eu. Ca atare, merită duioşie şi admiraţie.

— Iată un răspuns tulburător, domnule Tach.

— Să-ţi dau o batistă?

— De ce încercaţi să luaţi în derîdere nobilele elanuri ale propriei inimi?

— Nobilele elanuri ale inimii mele? De unde naiba scoţi aşa nişte tîmpenii?

— Regret, domnule, dar dumneavoastră mi le-aţi inspirat: lucrurile pe care le spuneaţi despre tineri erau cu adevărat mişcătoare.

— Mergi mai în adîncime şi ai să vezi dacă erau sau nu miscătoare.

— Să mergem mai în adîncime atunci.

— Ziceam că-mi plac tinerii pentru că sînt tot ce nu sînt eu. Într-adevăr, tinerii sînt frumoşi, sprinteni, proşti şi răi.

— Nu-i aşa? Un răspuns tulburător, ca să folosesc cuvintele dumitale.

— Sper că glumiţi.

— Am eu faţă de om care glumeşte? Şi-apoi, unde-i gluma? Ai putea nega măcar unul dintre aceste adjective?

— Chiar admiţînd că ar fi întemeiate, vă situaţi cu adevărat la antipozi?

— Ce? Găseşti cumva că aş fi frumos, sprinten, prost şi rău?

— Nici frumos, nici sprinten, nici prost...

— M-ai liniştit.

— Dar rău sînteţi!

— Rău,eu?

— Absolut.

— Rău? Nu eşti zdravăn. În optzeci si trei de ani de viaţă n-am întîlnit o dată om mai bun ca mine. Sînt monstruos de fin, atît de fin încît dacă m-aş întîlni pe mine însumi aş vomita.

— Nu vorbiţi serios.

— Asta-i culmea! Numeşte-mi un singur individ, nu mai bun decît mine (ar fi şi imposibil), ci la fel de fin.

— Ei bine... primul venit.

— Primul venit? Altfel spus, dumneata, dacă înţeleg bine. Farsorule.

— Eu sau oricare altul.

— Nu vorbi de oricare altul, că nu-l cunoşti. Vorbeşte-mi de dumneata. Pe ce te bazezi cînd îndrăzneşti să te pretinzi la fel de fin ca mine?

— Pe cele mai flagrante evidenţe.

— Mda, exact ce credeam şi eu, n-ai nici un argument.

— Domnule Tach, opriţi-vă din delir, zău aşa. Am ascultat interviurile celor doi jurnalişti dinaintea mea. De-ar fi să n-am decît aceste eşantioane din ceea ce sînteţi şi tot aş şti la ce să mă aştept din partea dumneavoastră. Puteţi nega că i-aţi martirizat pe cei doi nefericiţi?

— Cîtă rea-credinţă! Ei m-au martirizat pe mine.

— În caz că nu ştiţi, şi unul, şi celălalt suferă ca nişte cîini de cînd au avut de-a face cu dumneavoastră.

— *Post hoc, ergo propter hoc*, nu-i aşa? Stabileşti legături de cauzalitate absolut fanteziste, tinere. Primul a căzut la pat fiindcă a băut prea mult porto flip. Sper că n-ai să zici că eu i l-am turnat pe gît. Al doilea m-a hărţuit să-i vorbesc despre alimentaţia mea, deşi nu voiam. Dacă n-a fost în stare să suporte expozeul nu-i din vina mea, nu? Aş adăuga că ambii indivizi s-au arătat aroganţi cu mine. O, am îndurat cu blîndeţea unui miel pe altarul sacrificatorului. Dar au trebuit să plătească. Vezi dumneata, mereu ne întoarcem la Evanghelie: Hristos a zis limpede că răii şi hainii se vatămă întîi şi-ntîi pe ei înşişi. De aici si chinurile pe care le suferă colegii dumitale.

— Domnule Tach, vă rog să-mi răspundeţi cu toată sinceritatea la următoarea întrebare: mă luaţi drept un imbecil?

— Firește.

— Mulţumesc pentru sinceritate.

— Nu-mi mulţumi, nu-s în stare să mint. De altfel, nu pricep de ce-mi mai pui o întrebare la care ştii deja răspunsul: eşti tînăr şi nu ţi-am ascuns ce gîndesc despre tineri.

— Că tot veni vorba, nu credeţi că vă lipseşte puţin simţul nuanţelor? Nu poţi pune toţi tinerii în aceeaşi oală.

— De acord cu dumneata. Unii tineri nu-s nici frumoşi, nici sprinteni. Dumneata, de pildă, nu ştiu dacă eşti sprinten, dar că nu eşti frumos ştiu.

— Mulţumesc. Iar răutatea şi prostia de care nu scapă nici un tînăr?

— N-am cunoscut decît o singură excepţie: eu însumi.

— Cum eraţi la douăzeci de ani?

— Ca şi acum. Eram încă în stare să merg. Altminteri, nu prea văd să mă fi schimbat. Eram deja imberb, obez, mistic, genial, prea fin, urît, de o inteligenţă supremă, solitar, îmi plăcea deja să mănînc şi să fumez.

— Într-un cuvînt, nu aţi avut tinereţe.

— Ador să te aud vorbind: să juri, nu alta, că eşti un repertoriu de locuri comune. Primesc să spun: „Da, nu am avut tinereţe”, cu condiţia expresă să precizezi în articolul dumitale că expresia îţi aparţine. Altfel, oamenii au să-şi imagineze că Pretextat Tach foloseşte o terminologie de romane de citit în tren.

— Voi face întocmai. Acum, dacă nu vedeţi nici un inconvenient, explicaţi-mi ce vă face să credeţi că sînteţi bun, sprijinindu-vă

şi pe exemple, dacă se poate.

— Ador acest „dacă se poate”. Nu crezi în bunătatea mea, este?

— A crede nu e verbul potrivit. Să spunem mai curînd că nu mi-o închipui.

— Auzi dumneata! Ei bine, tinere, închipuie-ţi atunci ce a însemnat viaţa mea: o jertfă de optzeci şi trei de ani. Ce-i jertfa lui Hristos pe lîngă asta? Patimile mele au durat cu cincizeci de ani mai mult. Şi-n scurtă vreme voi trece printr-o apoteoză de mii de ori mai neobişnuită, mai lungă, mai elitistă şi, poate, chiar mai dureroasă: o agonie ce-mi va întipări în carne glorioasele stigmate ale sindromului lui Elzenveiverplatz. Domnul nostru îmi inspiră cele mai bune sentimente, dar, oricît şi-ar fi dat silinţa, n-ar fi putut să moară de un cancer al cartilajelor.

— Ei şi?

— Cum adică „ei şi”? Ţi se pare că-i totuna să crăpi în urma unei crucificări, la fel de banală pe atunci ca şi-o ploaie, ori a unui sindrom rarisim?

— Moartea e întotdeauna moarte.

— Dumnezeule! Îţi dai seama de inepţia pe care magnetofonul tocmai a înregistrat-o? Iar colegii dumitale au s-o audă! Sărmane prietene, nu mi-aş dori să fiu în locul tău. „Moartea e întotdeauna moarte!” Sînt atît de fin încît te autorizez să ştergi chestia asta.

— Nici nu se pune problema, domnule Tach: exact asta e opinia mea.

— Ştii că încep să te găsesc fascinant? o asemenea lipsă de discernămînt e lucru rar. Ar trebui să fii mutat la secţiunea „Cîini striviţi de maşini”, să înveţi limbajul canin şi să le întrebi pe bietele dobitoace în agonie dacă nu cumva ar fi preferat să moară de o boală excepţională.

— Domnule Tach, vi se mai întîmplă să le adresaţi semenilor şi altceva decît insulte?

— Eu nu insult niciodată, domnulc, eu dau diagnostice. De fapt, presupun că n-ai citit niciodată ceva de mine.

— Eroare.

— Cum? Imposibil. N-ai nici aspectul, nici conţinutul cititorului tachian. E o minciună.

— Este purul adevăr. Nu v-am citit decît unul dintre romane,

dar l-am citit temeinic, după care l-am recitit, şi m-a marcat.

— Trebuie că-l confunzi cu altul.

— Cum să confunzi o carte precum *Violuri gratuite între două războaie* cu alta? Credeţi-mă, e o lectură care m-a zguduit adînc.

— Zguduit? Zguduit? Ca şi cum eu aş scrie ca să zgudui oamenii! Dacă n-ai fi citit cartea în diagonală, domnule, cum probabil ai făcut-o de altfel, dacă ai fi citit-o deci aşa cum trebuie citită, cu maţele, în măsura în care ai aşa ceva, ai fi borît.

— Există, într-adevăr, în scriitura dumneavoastră o anumită estetică a vomei...

— O estetică a vomei! Ai să mă faci să plîng!

— În sfîrşit, ca să revenim la ce vorbeam mai devreme, susţin că niciodată n-am citit vreo operă mai plină de răutate.

— Întocmai. Voiai probe ale bunătăţii mele: uite una, flagrantă. Celine, care zicea în prefeţe că şi-a scris cele mai înveninate cărti dintr-o dezinteresată fineţe, dintr-o irepresibilă afecţiune faţă de detractorii lui, înţelesese. Asta-i iubirea adevărată!

— E un pic grosier, nu?

— Celine, un pic grosier? E-n interesul tău să ştergi asta.

— Oricum, se simte că scena aceea de o insuportabilă răutate cu femeia surdo-mută aţi scris-o jubilînd.

— Absolut. Nici nu-ţi închipui cît de plăcut e să le dai apă la moară detractorilor.

— A, păi în cazul ăsta nu mai poate fi vorba de fineţe, domnule Tach, ci de un obscur amestec de masochism şi paranoia.

— Ei, nu mai spune! Lasă-te de folosit cuvinte cărora nu le cunoşti sensul. E numai şi numai bunătate, tinere! După părerea ta, care-s cărţile scrise numai şi numai din bunătate? *Coliba unchiului Tom*? *Mizerabilii*? Fireşte că nu. Astea-s cărţi scrise ca să deschidă uşile saloanelor. Nu, crede-mă, prea puţine-s cărţile scrise numai şi numai din bunătate. Operele astea le creezi în abjecţie şi-n singurătate, ştiind bine că, după ce ai să le arunci lumii în faţă, ai să fii şi mai singur, şi mai abject. E şi normal, principala caracteristică a fineţii lipsite de interese este să fii de nerecunoscut, de necunoscut, nevăzut, nebănuit, fiindcă o bunătate care-şi spune astfel nu-i niciodată dezinteresată. Vezi dar că sînt bun.

— Există un paradox în spusele dumneavoastră. Îmi explicaţi că adevărata fineţe se ascunde, apoi strigaţi cît vă ţine gura că sînteţi

bun.

— Oh, pot s-o fac cît vreau, pentru că oricum n-are să mă creadă nimeni. Jurnalistul izbucni în rîs.

— Aveţi nişte argumente fascinante, domnule Tach. Aşadar, pretindeţi că v-aţi dedicat viaţa scrisului numai şi numai din bunătate?

— Mai sînt o grămadă de lucruri pe care le-am făcut numai şi numai din bunătate.

— Cum ar fi?

— Lista e lungă: celibatul, ghiftuirea etc.

— Explicaţi-mi cum vine asta.

— Bineînţeles că bunătatea n-a fost niciodată singurul meu motiv. Celibatul, de pildă: o lume întreagă ştie că sexul nu-mi spune nimic. Totuşi, aş fi putut să mă însor, fie şi numai pentru plăcerea de a o scoate pe nevastă-mea din minţi. Ei bine, nu, căci aici intervine fineţea mea: n-am să mă însor tocmai ca să cruţ o nefericită.

— Fie. Dar ghiftuirea?

— Ceva mai limpede nici că se poate; sînt un mesia al obezităţii. Cînd voi muri, voi lua pe umerii mei toate kilogramele în plus ale omenirii.

— Vreţi să spuneţi că, simbolic...

— Atenţie! Niciodată să nu rosteşti cuvîntul „simbol” în faţa mea, decît dacă e vorba de chimie, şi asta în interesul tău.

— Îmi pare rău că sînt prost şi obtuz, dar efectiv nu înţeleg.

— Nu-i grav, nu eşti singurul.

— N-aţi putea să-mi explicaţi?

— Nu sufăr să-mi pierd timpul.

— Domnule Tach, admiţînd că sînt prost şi obtuz, nu vă puteţi imagina că în spatele meu ar sta un viitor cititor al acestui articol, care, spre deosebire de mine, ar merita să înţeleagă? Şi care ar fi dezamăgit de răspunsul dumneavoastră?

— Admiţînd că acest cititor există, dacă e cu adevărat inteligent şi deschis, n-are nevoie de explicaţii.

— Nu sînt de acord. Chiar şi o fiinţă inteligentă are nevoie de explicaţii atunci cînd se vede confruntată cu o gîndire nouă, necunoscută.

— Ce ştii dumneata despre asta? Dumneata n-ai fost niciodată inteligent.

— Neîndoielnic, dar încerc şi eu, umil, să-mi imaginez cum e.

— Bietul băiat!

— Haide, dovediţi-vă proverbiala bunătate şi explicaţi-mi.

— Chiar vrei să-ţi spun? Oamenii cu adevărat inteligenţi şi deschişi n-ar cerşi asemenea explicaţii. Numai ţoapa vrea să explice totul, inclusiv ceea ce nu se explică. Şi-atunci, de ce ţi-aş da eu nişte explicaţii pe care idioţii nu le-ar pricepe şi de care fiinţele mai subtile n-ar avea nevoie?

— Eram deja urît, prost şi obtuz, acum trebuie să mai adaug şi ţoapă, dacă înţeleg bine?

— Dumitale nu ţi se poate ascunde nimic.

— Dacă pot să-mi permit, domnule Tach, nu aşa veţi deveni simpatic.

— Simpatic, eu? Asta mi-ar mai lipsi! Şi apoi, cine eşti dumneata să vii şi să-mi faci morală cu nici două luni înainte de o moarte glorioasă? Cine te crezi? Ţi-ai început fraza cu „Dacă pot să-mi permit", uite că nu poţi să-ţi permiţi! Hai, ieşi, mă deranjezi.

— Eşti surd?

Plouat, jurnalistul se întoarse printre colegii săi de la cafeneaua din faţă. Nici nu ştia dacă scăpase ieftin sau nu.

Ascultînd banda, confraţii nu scoaseră o vorbă, dar cu siguranţă că nu lui Tach i se adresa zîmbetul lor condescendent.

— Tipu' ăsta e un caz, istorisea ultima victimă. Mai pricepe ceva dacă poţi! Niciodată nu ştii cum are să reacţioneze. Uneori ai impresia că poate înţelege orice, că nimic nu-l jigneşte, ba chiar că-i fac plăcere micile nuanţe impertinente ale anumitor întrebări. După care brusc, fără cel mai mic avertisment, explodează pentru nişte amănunte ridicole ori ne dă pe uşă afară dacă am avut proasta inspiraţie să-i facem o observaţie infimă, de altfel îndreptăţită.

— Geniul nu suportă nici o observaţie, obiectă un coleg cu atîta superioritate încît parcă ar fi fost Tach însuşi.

— Şi ce? Ar fi trebuit să mă las insultat?

— Ideal ar fi fost să nu-i inspiri acele insulte.

— Foarte inteligent! Lumea nu-i inspiră altceva decît insulte.

— Bietul Tach! Biet titan exilat!

— Bietul Tach? Asta-i culmea. Zi mai bine bieţii de noi!

— Tu nu înţelegi că-l deranjăm?

— Ba da, mi-am putut da seama. Dar, oricum, cineva trebuie să facă şi meseria asta, nu?

— De ce? zise cel care făcea pe dispreţuitorul, crezîndu-se inspirat.

— Atunci pentru ce te-ai mai făcut jurnalist, neghiobule?

— Pentru că nu puteam fi Pretextat Tach.

— Ţi-ar fi plăcut să fii un ditamai eunucul grafoman?

Da, i-ar fi plăcut, şi nu era singurul care gîndea aşa. Neamul omenesc este astfel întocmit încît fiinţe întregi la minte ar fi gata să-şi jertfească tinereţea, trupul, iubirile, prietenii, fericirea şi cine ştie cîte altele pe altarul unei fantasme numite eternitate.

— Ei, a început războiul?

— Ăă... da, de-acum gata, primele rachete au fost...

— E bine.

— Adevărat?

— Nu-mi place să văd tineretul fără ocupaţie. Vasăzică, pe 17 ianuarie, flăcăiaşii au putut în sfirşit să înceapă distracţia.

— Dacă se poate spune aşa.

— Ce, pe dumneata nu te-ar distra?

— Sincer? Nu.

— Crezi poate că-i mai interesant să urmăreşti bătrîni adipoşi cu un magnetofon?

— Să urmăresc? Dar nu vă urmărim, dumneavoastră ne-aţi îngăduit să venim.

— Nici vorbă! E iarăşi o lovitură a ticălosului de Gravelin!

— Haide, domnule Tach, sînteţi perfect liber să-i spuneţi nu secretarului dumneavoastră, e un om devotat care vă respectă toate dorinţele.

— Baţi cîmpii. Mă torturează şi nu-mi cere niciodată părerea. Infirmiera, de pildă, e mîna lui!

— Zău, domnule Tach, calmaţi-vă. Să ne reluăm discuţia. Cum vă explicaţi succesul extraordinar...

— Vrei un alexandra?

— Nu, mulţumesc. Cum spuneam, succesul extraordinar al...

— Aşteaptă, eu vreau.

Paranteză alchimică.

— Războiul ăsta nou-nouţ mi-a făcut o poftă turbată de alexandra. E un amestec atît de solemn.

— Bine. Domnule Tach, cum vă explicaţi succesul extraordinar al operei dumneavoastră în întreaga lume?

— Nu mi-l explic.

— Haide, sigur v-aţi gîndit la această întrebare şi v-aţi imaginat diferite răspunsuri.

— Nu.

— Nu? Aţi vîndut milioane de exemplare, pînă şi în China, şi asta nu v-a dat de gîndit?

— Fabricanţii de armament vînd zi de zi mii de rachete în întreaga lume şi asta nu le-a dat nici lor de gîndit.

— N-are nici o legătură.

— Crezi? Totuşi, paralelismul este uimitor. Acumularea, de pildă: se vorbeşte despre cursa înarmărilor, ar trebui să se vorbească şi de o „cursă a literaturilor". E un argument puternic, ca şi următorul: fiecare popor îşi flutură scriitorul sau scriitorii ca pe tot atîtea arme. Mai devreme sau mai tîrziu, mă vor flutura şi pe mine şi-mi vor lustrui premiul Nobel.

— Dacă îl înţelegeţi astfel, sînt de acord. Slavă Domnului, literatura este mai puţin periculoasă.

— Nu şi a mea. A mea e mai periculoasă decît războiul.

— Nu cumva tocmai vă flataţi singur?

— Trebuie să o fac, de vreme ce sînt singurul cititor în stare să mă înţeleagă. Da, cărţile mele-s mai periculoase decît un război, fiindcă ele îţi fac poftă să crăpi, în timp ce războiul îţi dă ghes să trăieşti. După ce mă citesc, oamenii ar trebui să se sinucidă,

— Şi cum vă explicaţi că n-o fac?

— Asta, în schimb, îmi explic foarte uşor: nimeni nu mă citeşte. În fond, poate că tot aici se găseşte şi explicaţia extraordinarului meu succes: sînt celebru, dragă domnule, tocmai pentru că nimeni nu mă citeşte.

— Paradoxal!

— Dimpotrivă: dacă ar fi încercat să mă citească, oamenii, bieţii de ei, m-ar fi urît şi, spre a se răzbuna pentru truda irosită, m-ar fi dat uitării. Pe cînd dacă nu mă citesc, mă găsesc odihnitor, deci simpatic şi demn de succes.

— Iată un raţionament extraordinar.

— Dar irefutabil. Poftim, să-l luăm pe Homer: uite un tip care n-a fost niciodată atît de celebru ca acum. Or, cunoşti dumneata mulţi cititori adevăraţi ai adevăratei *Iliade* şi ai adevăratei *Odisei*? O mînă de filologi pleşuvi, atîta tot, fiindcă sper că n-ai să-i califici

drept cititori ai lui Homer pe cei cîţiva liceeni adormiţi ce mai gîngăvesc Homer pe băncile şcolii, în timp ce mintea le stă doar la Depeche Mode ori la sida. Şi tocmai din acest excelent motiv, Homer este *referinţa*.

— Presupunînd că aşa ar sta lucrurile, consideraţi acest motiv excelent? N-ar fi el mai curînd întristător?

— Excelent, susţin în continuare. Păi nu-i reconfortant pentru un scriitor adevărat, pur, mare, genial ca mine să ştie că nimeni nu-l citeşte? Că nimeni nu murdăreşte cu privirea-i impudică frumuseţile cărora le-am dat naştere în taina străfundurilor şi a singurătăţii mele?

— Pentru a evita această privire impudică, n-ar fi fost mai simplu să nu publicaţi deloc?

— Prea facil. Nu, vezi dumneata, culmea rafinamentului e să vinzi milioane de exemplare şi să nu fii citit.

— Unde mai pui că aţi cîştigat şi bani cu asta.

— Bineînteles. Îmi plac mult banii.

— Vă plac banii? Dumneavoastră?

— Da. Sînt încîntători. N-am înţeles niciodată care le e rostul, însă îmi place mult să mă uit la ei. o monedă de 5 franci e la fel de frumoasă ca o părăluţă.

— Nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte o asemenea comparaţie.

— Normal, dumneata n-ai luat premiul Nobel pentru literatură.

— La urma urmei, nu cumva acest premiu Nobel vă infirmă teoria? N-ar presupune el ca măcar juriul să vă fi citit?

— Nimic mai puţin sigur. Dar, în caz că membrii juriului m-ar fi citit, crede-mă, teoria mea nu se schimbă cîtuşi de puţin. Există nenumăraţi oameni care duc sofisticarea pînă acolo încît citesc fără să citească. Străbat cărţile ca nişte oameni-broască fără să înghită strop de apă.

— Da, aţi mai vorbit despre asta în cursul unei precedente întrevederi.

— Ăştia-s cititorii-broască. Formează imensa majoritate a cititorilor, şi totuşi, nu le-am descoperit existenţa decît foarte tîrziu. Sînt atît de naiv! Credeam că toată lumea citeşte ca mine; eu, unul, citesc cum mănînc: ceea ce înseamnă nu numai că e un lucru de care am nevoie, ci mai ales că intră în compozitia mea si o modifică. Cînd a mîncat caltaboş, omul nu-i acelaşi ca atunci cînd a mîncat caviar; şi

nici cînd a citit din Kant (Doamne păzeşte şi apără-mă!) nu-i acelaşi ca atunci cînd a citit din Queneau. În sfîrşit, cînd zic „omul”, ar trebui să zic „eu şi alţi cîţiva”, fiindcă cei mai mulţi oameni ies din Proust sau din Simenon la fel cum au intrat, fără să fi pierdut vreo fărîmă din ce erau şi fără să fi cîştigat vreo fărîmă în plus. Au citit, atîta tot: în cel mai bun caz, ştiu „despre ce-i vorba”. Nu care cumva să crezi că inventez. De cîte ori n-am întrebat indivizi inteligenţi: „Te-a schimbat cartea asta?”. Mă priveau cu ochi mari de parcă mi-ar fi spus: „De ce vrei dumneata să mă fi schimbat?”.

— Daţi-mi voie să fiu uimit, domnule Tach: tocmai aţi vorbit ca un apărător al cărţilor cu mesaj, ceea ce nu pare să fie stilul dumneavoastră.

— Nu prea te duce mintea, este? Vasăzică îţi închipui că fix cărţile cu mesaj pot schimba individul? Cînd de fapt îl schimbă cel mai puţin. Nu, cărţile care marchează şi metamorfozează sînt celelalte, cărţile încărcate de dorinţă, de plăcere, de geniu şi, mai ales, de frumuseţe. Poftim, să luăm o carte de mare frumuseţe: *Călătorie la capătul nopţii*. Cum să nu fii alt om după ce ai citit-o? Ei bine, majoritatea cititorilor reuşesc acest tur de forţă fără greutate. Îţi zic după aceea: „A, da, Celine e formidabil”, apoi se întorc la oile lor. Evident, Celine e un caz extrem, însă aş putea da şi alte exemple. Nu eşti niciodată acelaşi după ce ai citit o carte, fie ea şi modestă precum cele ale lui Leo Malet: şi un Leo Malet te schimbă. După ce ai citit un Leo Malet, nu mai priveşti o fată în impermeabil cu aceiaşi ochi ca înainte. A, păi e foarte important! Schimbarea privirii, asta-i marea noastră operă!

— Nu credeţi că, mai mult sau mai puţin conştient, privirea oricărei persoane se schimbă după terminarea unei cărţi?

— O, nu! Doar crema cititorilor e în stare de aşa ceva. Ceilalţi continuă să vadă lucrurile cu aceeaşi platitudine ca la început. Şi nu uita că vorbim despre cititori, care oricum sînt o rasă foarte rară. Cei mai mulţi oameni nu citesc. Referitor la chestiunea asta, există un citat excelent al unui intelectual căruia i-am uitat numele: „în fond, oamenii nu citesc; dacă citesc, nu pricep; dacă pricep, uită”. Iată o rezumare admirabilă a situaţiei, nu crezi?

— În acest caz, nu e tragic să fii scriitor?

— Dacă există un anumit tragic, cu siguranţă că nu de aici vine. Să nu fii citit e o binefacere. Îţi poţi permite orice.

— Dar, în sfirşit, la început tot a trebuit să vă citească cineva, altfel n-aţi fi ajuns celebru.

— La început, poate, puţintel.

— Revin deci la întrebarea iniţială: de ce acest succes extraordinar? Prin ce răspundea acest debut unei aşteptări a cititorilor?

— Nu ştiu. Erau anii '30. Nu exista televiziune, iar oamenii trebuiau să-şi umple şi ei timpul cu ceva.

— Da, dar de ce mai curînd cu dumneavoastră decît cu alt scriitor?

— De fapt, marele meu succes a început după război. E şi comic de altminteri, pentru că n-am participat în nici un fel la gluma aceea: deja eram aproape neputincios – şi-apoi, cu zece ani mai înainte, mă reformaseră din cauza obezităţii. În '45 a început marea ispăşire: mai mult sau mai puţin confuz, oamenii au simţit că aveau destule să-şi reproşeze. Au dat atunci peste romanele mele ce urlau ca tot atîtea imprecaţii, plesnind de atîtea mizerii, şi au decis că vor fi pentru ei o pedeapsă la fel de nemăsurată ca şi josnicia lor.

— Şi au fost?

— Ar fi putut să fie. La fel de bine ar fi putut să fie şi altceva. Dar, ce vrei, *vox populi, vox dei*. După care au încetat foarte curînd să mă mai citească. Ca şi pe Celine, de altminteri: Celine e unul dintre scriitorii cel mai puţin citiţi. Diferenţa este că pe mine nu mă citeau din motive întemeiate, în timp ce pe el nu-l citeau din motive neîntemeiate.

— Vorbiţi mult despre Celine.

— Iubesc literatura, domnule. Te miră?

— Presupun că pe el nu-l curăţaţi.

— Dimpotrivă. El nu conteneşte să mă cureţe.

— L-aţi întîlnit?

— Nu, am făcut ceva mult mai bun: l-am citit.

— Dar el, el v-a citit?

— Neîndoielnic. Am simţit-o adesea cînd îl citeam.

— Credeţi că l-aţi influenţat pe Celine?

— Mai puţin decît el pe mine, dar orişicît...

— Şi pe cine alteineva credeţi că aţi mai influenţat?

— Pe nimeni, asta-i bună, de vreme ce nimeni altcineva nu m-a citit. Oricum, mulţumită lui Celine, am fost şi eu citit – în adevăratul sens al cuvîntului – măcar o dată.

— Vedeţi deci că vă doreaţi să fiţi citit.

— De el, numai de el. De ceilalţi mă doare-n cot.

— Aţi întîlnit şi alţi scriitori?

— Nu, n-am întîlnit pe nimeni şi nimeni n-a venit să mă întîlnească. Cunosc puţini oameni:

Gravelin, fireşte, măcelarul, brînzarul, băcanul şi tutungiul. Ăştia-s toţi, cred. A, da, mai e şi putoarea aia de infirmieră, apoi jurnaliştii. Nu-mi place să văd oameni. Trăiesc singur nu atît pentru că iubesc singurătatea, cît pentru că urăsc neamul omenesc. Poţi să scrii în gazeta dumitale că sînt o jigodie de mizantrop.

— De ce sînteţi mizantrop?

— Presupun că n-ai citit *Jigodiile*?

— Nu.

— Evident. Dacă ai fi citit, ai fi ştiut de ce. Există un milion de motive ca să-i deteşti pe oameni. Pentru mine, motivul de căpetenie e reaua lor credinţă absolut incurabilă. O rea-credinţă care n-a fost de altminteri niciodată atît de preţuită ca-n zilele noastre. Am cunoscut destule epoci, îţi dai seama: totuşi, pot să-ţi zic că pe nici una n-am detestat-o ca pe asta de acum. Era relei-credinţe, de la un capăt la altul. Reaua-credinţă e ceva mult mai rău decît mişelia, duplicitatea ori perfidia. Să fii de rea-credinţă înseamnă să te minţi în primul rînd pe tine însuţi – nu pentru eventuale probleme de conştiinţă, ci pentru o autosatisfacţie siropoasă – cu vorbe plăcute precum „pudoare” sau „demnitate”. Apoi, mai înseamnă să-i minţi pe ăilalţi, dar nu cu mineiuni cinstite şi răutăcioase, nu ca să bagi zîzanie, nu: minciuni de haită, minciuni light, pe care lumea ţi le toarnă surîzînd de parcă ar trebui să-ţi facă plăcere.

— De exemplu?

— Ei bine, actuala condiţie a femeii.

— Cum? Doar nu sînteţi feminist!?

— Feminist, eu? Urăsc femeile mai rău decît pe bărbaţi.

— De ce?

— Din nenumărate motive. în primul rînd, pentru că-s urîte: ai văzut dumneata ceva mai urît decît o femeie? Îţi închipui cum ar fi să ai sîni, coapse, ca să nu mai vorbesc de tot restul? Apoi, urăsc femeile aşa cum urăsc toate victimele. O rasă cum nu se poate mai spurcată, victimele astea. Dacă am extermina-o complet, poate că am avea în sfîrşit linişte, iar victimele ar avea şi ele în sfirşit ce-şi

doresc, şi anume martiriul. Femeile sînt nişte victime deosebit de pernicioase întrucît îşi cad victime mai cu seamă lor înşile, adică celorlalte femei. Dacă vrei să cunoşti drojdia sentimentelor omeneşti, cercetează sentimentele pe care le nutresc femeile unele faţă de altele: ai să te înfiori de scîrbă văzînd atîta ipocrizie, gelozie, răutate şi josnicie. Nicicînd n-ai să vezi două femei bătîndu-se sănătos, cu pumnii, sau măcar trimiţîndu-şi o ploaie zdravănă de înjurături: la ele au cîştig de cauză loviturile viclene, frazele mîrşave care dor mult mai rău decît o directă la maxilar. o să-mi spui că nu-i ceva nou, că aşa-i universul feminin încă de la Adam şi Eva. Eu, unul, zic că soarta femeii n-a fost niciodată mai rea ca acum – din vina lor, aici sîntem de acord, dar ce importanţă are? Condiţia femeii a devenit teatrul celor mai scîrbavnice rele-credinţe.

— Tot n-aţi explicat nimic.

— Să luăm situaţia cum era înainte; femeia îi este inferioară bărbatului, se-nţelege de la sine, ajunge să vezi cît e de urîtă. Pe vremuri, nici urmă de rea-credinţă: nu-i ascundeam inferioritatea şi o tratam ca atare. Astăzi, te-apucă greaţa: femeia îi este tot inferioară bărbatului – e tot aşa de urîtă –, dar o îmbrobodim cum că ar fi egală cu el. Proastă cum e, crede, bineînţeles. O tratăm însă tot ca şi cum ar fi inferioară: salariile nu-s decît un indiciu minor. Celelalte indicii sînt cu mult mai grave: femeile-s ultimele în toate domeniile, începînd cu cel al seducţiei – ceea ce nu-i deloc de natură să ne mire, avînd în vedere urîţenia, nerozia şi mai ales ţîfna lor dezgustătoare ce iese la iveală cu primul prilej. Admiră deci reaua-credinţă a sistemului: să faci să creadă o sclavă urîtă, netoată, rea şi lipsită de farmec că pleacă din start cu aceleaşi şanse ca şi seniorul ei, cînd de fapt n-are nici pe un sfert cît el. Mie, unuia, chestia mi se pare infectă. Dacă aş fi femeie, aş fi scîrbită.

— Admiteţi, sper, că ceilalţi pot să nu fie de acord cu dumneavoastră.

— „A admite” nu e verbul potrivit. Nu admit aşa ceva, ci mă scandalizez. în numele cărei rele-credinţe ai să reuşeşti, mă rog, să mă contrazici?

— În numele gusturilor mele, mai întîi. Mie, femeile nu mi se par urîte.

— Bietul meu prieten, ai nişte gusturi să tragi apa după ele.

— Un sîn e ceva frumos.

— Nu ştii ce spui. Aceste protuberanţe femele sînt la limita inacceptabilului chiar şi pe hîrtia lucioasă a revistelor. Ce să mai spunem de cele ale adevăratelor femele, de cele pe care femelele nici măcar nu îndrăznesc să le arate şi care sînt, în imensa lor majoritate, nişte mamele? Puah!

— Astea sînt gusturile dumneavoastră. Ceilalţi pot să nu le împărtăşească.

— A, da, celorlalţi poate să le pară frumos şi caltaboşul de vînzare la măcelărie: nimic nu-i interzis.

— N-are nici o legătură.

— Femeile-s carne scîrbavnică. Uneori se zice despre cîte o femeie neobişnuit de urîtă că e un caltaboş: adevărul este că toate femeile sînt nişte caltaboşi.

— Daţi-mi voie atunci să vă întreb ce sînteţi dumneavoastră.

— Un morman de untură. Nu se vede?

— În schimb, vi se pare că bărbaţii sînt frumoşi?

— N-am spus asta. Bărbaţii au un fizic mai puţin îngrozitor decît femeile. Nu înseamnă însă că ar fi şi frumoşi.

— Şi atunci nimeni nu e frumos?

— Ba da. Unii copii sînt foarte frumoşi. Din păcate, frumuseţea lor nu ţine mult.

— Aşadar, vedeţi copilăria ca pe o vîrstă binecuvîntată?

— Dumneata auzi ce spui? „Copilăria e o vîrstă binecuvîntată”.

— Un loc comun, dar e adevărat, nu?

— Bineînţeles că-i adevărat, animalule! Dar mai e nevoie s-o spui? Toată lumea ştie asta.

— De fapt, sînteţi un om disperat, domnule Tach.

— Abia acum îţi dai seama? Mai ia o pauză, tinere, atîta geniu o să te epuizeze,

— Ce anume stă la originea disperării dumneavoastră?

— Totul. Nu atît lumea, cît viaţa e bolnavă. Reaua-credinţă contemporană constă în a proclama contrariul. Păi nu-i auzi pe toţi mugind la unison: „Viaţa-i frumuuuasă! Ni-i dragă viaţa!”? Îmi vine să mă urc pe pereţi cînd aud aşa nişte prostii.

— Poate că sînt nişte prostii sincere.

— Şi eu cred la fel, dar e cu atît mai grav: se dovedeşte că reaua-credinţă este eficace, că oamenii înghit asemenea gogoşi. Ca urmare, au vieţi de rahat, slujbe de rahat, trăiesc în locuri oribile

alături de persoane înfricoşătoare şi împing abjecţia pînă acolo încît numesc asta fericire.

— Cu atît mai bine pentru ei dacă sînt fericiţi aşa!

— Cu atît mai bine pentru ei, vorba dumitale.

— Dar dumneavoastră, domnule Tach, care e fericirea dumneavoastră?

— Nici una. Sînt împăcat, e deja ceva – în fine, eram împăcat.

— N-ati fost niciodată fericit? Tăcere.

— Să înţeleg că aţi foal fericit?... Să înţeleg că n-aţi fost niciodată fericit?

— Taci, mă gîndesc. Nu, n-am fost niciodată fericit.

— E cumplit.

— Să-ţi dau o batistă?

— Nici măcar în copilărie?

— N-am fost niciodată copil.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Exact ce-am spus.

— Totuşi, aţi fost mic!

— Mic da, copil nu. Eram deja Pretextat Tach.

— E adevărat că despre copilăria dumneavoastră nu se ştie nimic. Biografiile dumneavoastră încep totdeauna din momentul cînd eraţi deja adult.

— Normal, de vreme ce n-am avut copilărie.

— Totuşi, aţi avut părinţi.

— Tinere, intuiţiile dumitale de geniu se ţin lanţ.

— Ce făceau părinţii dumneavoastră?

— Nimic.

— Cum aşa?

— Rentieri. Străveche moştenire. Veche avere de familie.

— Există şi alţi descendenţi în afară de dumneavoastră?

— Nu cumva te-au trimis de la fisc?

— Nu, voiam să ştiu doar dacă...

— Vezi-ţi de treburile dumitale.

— A fi jurnalist, domnule Tach, înseamnă tocmai să te amesteci în treburile altora.

— Caută-ţi altă meserie.

— Nici nu se pune problema. Îmi iubesc meseria.

— Bietul meu băiat...

— Am să-mi formulez altfel întrebarea: povestiţi-mi perioada din viaţă cînd aţi fost cel mai fericit.

Tăcere.

— Trebuie să-mi formulez oare altfel întrebarea?

— Mă iei drept cretin sau cum? De-a ce te joci? Frumoasă marchiză, am să mă sting de dragoste din pricina ochilor tăi minunaţi ete.?

— Liniştiţi-vă, încerc doar să-mi fac meseria.

— Ei bine, şi eu încerc să mi-o fac pe a mea.

— Atunci, pentru dumneavoastră un scriitor este o persoană a cărei meserie constă în a nu răspunde la întrebări?

— Întocmai.

— Dar Sartre?

— Ce-i cu Sartre?

— Iată pe cineva care răspundea la întrebări, nu?

— Şi?

— Asta contrazice definiţia dumneavoastră.

— Cîtuşi de puţin: dimpotrivă, o confirmă.

— Vreţi să spuneţi că Sartre nu este un scriitor?

— Nu știai?

— Oricum, scria neobişnuit de bine.

— Şi unii jurnalişti scriu neobişnuit de bine. Dar n-ajunge să ai o pană bună ca să fii scriitor.

— A, nu? Şi ce mai trebuie atunci?

— O grămadă de lucruri. În primul rînd, trebuie să ai boaşe. Iar boaşele de care vorbesc se situează dincolo de sex; ca dovadă, există femei care au şi ele. Oh, foarte puţine, dar există: mă gîndesc la Patricia Highsmith.

— Este uimitor că unui scriitor atît de mare ca dumneavoastră îi plac operele Patriciei Highsmith.

— De ce? Nu văd nimic uimitor. În treacăt fie spus, iată pe cineva care trebuie să urască oamenii, şi îndeosebi femeile, la fel de mult ca şi mine. Simţi că nu scrie numai ca să fie primită în salone.

— Dar Sartre scria ca să fie primit în saloane?

— Şi încă cum! Nu l-am întîlnit niciodată pe domnul ăsta, dar numai citindu-l şi mi-am dat seama cît de mult îi plăceau saloanele.

— Greu de înghiţit, pentru un om de stînga.

— Şi? Crezi că oamenilor de stînga nu le plac saloanele? Eu

cred, dimpotrivă, că le plac mai mult ca orice. De altfel, e şi normal: dacă aş fi fost muncitor toată viaţa, aş visa să frecventez saloanele, părerea mea.

— Simplificaţi nemaipomenit de mult situaţia: nu toţi oamenii de stînga sînt muncitori. Unii provin din familii excelente.

— Zău? Atunci chiar că n-au nici o scuză.

— Sînteti cumva un anticomunist rudimentar, domnule Tach?

— Sînteţi cumva un ejaculator precoce, domnule jurnalist?

— Dar n-are nici o legătură!

— Sînt întru totul de aceeaşi părere. Să ne întoarcem deci la boaşele noastre. Boaşele-s organul cel mai important al scriitorului. Fără ele, scriitorul îşi pune pana în slujba relei-credinţe. Ca să-ţi ofer un exemplu, să luăm un scriitor cu o pană foarte bună, să-i dăm şi cu ce să scrie. Cu boaşe zdravene, are să iasă *Moarte pe credit*. Fără boaşe, are să iasă *Greaţa*.

— Nu vi se pare că simplificaţi puţin?

— Dumneata, un jurnalist, îmi spui asta? Şi eu care, cu nobila-mi îngăduinţă, încercam să mă cobor la nivelul dumitale!

— Nu vi se cere atît de mult. Ce vreau eu este o definiţie metodică şi precisă a ceea ce numiţi „boaşe”.

— De ce? Nu-mi spune că încerci să scrii o broşură de popularizare despre mine!

— Nicidecum! Voiam doar să am o comunicare cît de cît clară cu dumneavoastră.

— Mda, exact de ce mă temeam.

— Haideţi, domnule Tach, simplificaţi-mi şi mie sarcina măcar o dată!

— Află că am oroare de simplificări, tinere; ca atare, *a fortiori*, dacă-mi ceri să mă simplific pe mine însumi, nu te aştepta să mă entuziasmez.

— Ei, dar nu vă cer să vă simplificaţi pe dumneavoastră înşivă! Vă cer doar o mică definiţie a ceea ce numiţi „boaşe”.

— Bine, bine, nu plînge. Ce-ţi fi avînd voi ăştia, jurnaliştii? Toţi sînteţi nişte hipersensibili.

— Vă ascult.

— Ei bine, boaşele sînt capacitatea de rezistenţă a unui individ la reaua-credinţă a mediului. Ştiinţific, nu?

— Continuaţi.

— E ca şi cum ţi-aş zice că nimeni n-are aşa boaşe. Cît despre cei care au şi o pană bună, şi asemenea boaşe, proporţia lor e infinitezimală. Tocmai de aceea sînt atît de puţini scriitori pe lume. Unde mai pui că e nevoie şi de alte calităţi.

— Care anume?

— Trebuie să ai sculă.

— După boaşe, scula: logic. Definiţia sculei?

— Scula înseamnă capacitate creatoare. Puţini sînt oamenii în stare să creeze cu adevărat. Cei mai mulţi se mulţumesc să-şi copieze predecesorii cu mai mult sau mai puţin talent – predecesori care, cel mai adesea, au copiat şi ei de la alţii. Se poate întîmpla ca o pană bună să fie însoţită şi de o sculă, dar nu şi de boaşe: de pildă, la Victor Hugo.

— Dar dumneavoastră?

— Oi fi avînd eu mutră de eunuc, dar am ditamai scula.

— Şi Celine?

— Ă, Celine le are pe toate: pană genială, boaşe mari, ditamai scula şi tot restul.

— Restul? De ce mai este încă nevoie? De un anus?

— În nici un caz! Cititorului îi trebuie un anus, ca scriitorul să-l încalece. Nu, mai e nevoie de buze.

— Nu îndrăznesc să vă întreb despre care buze e vorba.

— Dar eşti infect, pe cuvîntul meu! Vorbesc despre buzele care închid gura, ai priceput? Cîtă abjecţie!

— Bun. Definiţia buzelor?

— Buzele au două roluri. Mai întîi că preschimbă cuvîntul într-un act senzual. Ţi-ai imaginat vreodată ce ar fi cuvîntul fără buze? Ar fi ceva de o răceală tîmpă, de-o uscăciune fără nici o nuanţă, ca vorba unui portărel. Al doilea rol este chiar mai important: buzele închid gura cînd ceva nu trebuie rostit. Şi mîna are buzele ei, care o împiedică să scrie ce nu trebuie scris. E absolut, dar absolut indispensabil. Scriitori dăruiţi din plin cu talent, boaşe şi sculă şi-au ratat opera pentru că au spus lucruri pe care nu trebuiau să le spună.

— Venind din partea dumneavoastră, asemenea cuvinte mă umplu de uimire: nu sînteţi genul care să se autocenzureze.

— Cine vorbeşte de autocenzură? Lucrurile ce nu trebuie spuse nu sînt neapărat murdare, dimpotrivă. Totdeauna trebuie să dai glas murdăriilor pe care le ţii în tine: e sănătos, vesel, tonic. Nu,

lucrurile ce nu trebuie spuse sînt de alt ordin – nu te aştepta să-ţi explic, tocmai fiindcă-s lucruri ce nu trebuie spuse.

— Am progresat mult.

— Oare nu te-am prevenit mai înainte că meseria mea constă în a nu răspunde la întrebări? Caută-ţi altă meserie, bătrîne.

— A nu răspunde la întrebări ţine tot de rolul buzelor, nu-i aşa?

— Nu numai al buzelor, ci şi al boaşelor. Trebuie să ai boaşe ca să nu răspunzi la anumite întrebări.

— Pană, boaşe, sculă, buze, asta-i tot?

— Nu, îţi mai trebuie ureche şi mînă.

— Urechea e ca să înţelegi?

— Se-nţelege. Eşti genial, tinere. De fapt, urechea e cutia de rezonanţă a buzelor. E portavocea interioară. Flaubert, cu portavocea lui interioară, era foarte elegant, dar oare chiar îşi imagina că o să se găsească cineva să-l creadă? Ştia că n-are rost să urli cuvintele: cuvintele urlă singure. E suficient să le asculţi în tine însuţi.

— Şi mîna?

— Mîna-i ca să te umpli de plăcere. E îngrozitor de important. Dacă un scriitor nu încearcă nici o plăcere, trebuie să se oprească imediat. Să scrii fără plăcere e imoral. Scrisul poartă deja în sine toţi germenii imoralităţii. Singura scuză a scriitorului este plăcerea. Un scriitor care n-ar simţi plăcere ar fi la fel de dezgustător ca un ticălos care ar viola o fetiţă fără nici o satisfacţie, care ar viola ca să violeze, ca să facă un rău gratuit.

— Nu se compară. Scrisul nu e chiar atît de dăunător.

— Nu ştii ce spui. Evident, de vreme ce nu m-ai citit, n-ai cum să ştii. Scrisul îşi bagă picioarele în tot şi în toate: gîndeşte-te la copacii care trebuie doborîţi pentru hîrtie, la spaţiile care trebuie găsite pentru stocarea cărţilor, la cîţi biştari costă tipărirea lor, la cîţi biştari îi vor costa pe eventualii cititori, la plictiseala pe care o vor simţi aceşti nefericiţi citindu-le, la vinovăţia încercată de nenorociţii care le vor cumpăra şi nu vor avea curajul să le citească, la tristeţea imbecililor cumsecade care le vor citi fără să le înţeleagă, în sfîrşit şi mai ales, la înfumurarea prostească a conversaţiilor ce vor urma după citirea sau necitirea lor. De restul, te scutesc! Aşa că nu-mi spune mie că scrisul nu e dăunător.

— Totuşi, nu puteţi exclude total posibilitatea de a găsi unul

sau doi cititori care să vă înţeleagă cu adevărat, măcar din cînd în cînd. Asemenea fulgerătoare momente de complicitate profundă cu cîţiva indivizi n-ar fi oare de ajuns pentru a face din scris un act benefic?

— Vorbeşti în dodii! Nu ştiu dacă asemenea indivizi există, dar, dacă există, tocmai lor le-ar dăuna cel mai mult scrierile mele. Ce crezi dumneata că spun eu în cărţi? Îţi închipui poate că trăncănesc despre bunătatea oamenilor şi despre fericirea de a trăi? De unde naiba ai mai scos că dacă cineva mă înţelege are să fie fericit? Dimpotrivă!

— Complicitatea, chiar în nefericire, nu este oare agreabilă?

— Dumitale ţi s-ar părea agreabil să ştii că eşti la fel de disperat ca şi vecinul tău? Mie, unuia, mi se pare că e şi mai trist.

— Şi atunci, la ce bun să mai scrii? La ce bun să încerci să comunici?

— Bagă de seamă, nu le amesteca; a scrie nu înseamnă a încerca să comunici. Mă întrebi la ce bun să scrii, iar eu îţi răspund foarte strict şi exclusiv: ca să simţi plăcere. Altfel spus, dacă nu există plăcere, e absolut necesar să te opreşti. Se întîmplă că scrisul mă face – în sfîrşit, mă făcea – să mor de plăcere turbată. Nu mă întreba de ce, habar n-am. De altminteri, toate teoriile care-au vrut să explice plăcerea erau una mai şubredă decît alta. Într-o zi, un bărbat foarte serios mi-a spus că simţim plăcere atunci cînd facem dragoste deoarece creăm viaţă. Îţi dai seama? Ca şi cum ar fi vreo plăcere să creezi o chestie atît de tristă şi de hîdă cum e viaţa! Şi apoi, asta ar presupune că, luînd pilula, femeia nu mai simte nici o plăcere fiindcă nu mai creează viaţă. Dar tipul chiar credea în teoria lui! În concluzie, nu-mi cere să-ţi explic plăcerea de a scrie: e un fapt, atîta tot.

— Şi ce treabă are mîna cu toate acestea?

— Mîna este sediul plăcerii de a scrie. Şi nu-i singurul: scrisul te face să trăieşti plăcerea cu pîntecele, cu sexul, cu fruntea şi cu maxilarele. Dar plăcerea cea mai caracteristică se situează în mîna care scrie. E o chestie greu de explicat: cînd creează ceea ce are nevoie să creeze, mîna freamătă de plăcere, devine un organ genial. De cîte ori n-am încercat pe cînd scriam strania impresie că mîna era cea care comanda, că aluneca singură, fără să ceară şi părerea creierului. O, ştiu prea bine că nici un anatomist n-ar putea admite aşa ceva, totuşi asta simţi şi încă foarte adesea. Mîna încearcă în

astfel de clipe o voluptate asemănătoare, înrudită, fără îndoială, cu a calului apucat de năbădăi sau a întemniţatului ce evadează. Pe de altă parte, se impune încă o constatare: nu-i oare tulburător că, şi cînd scriem, şi cînd ne masturbăm, întrebuinţăm acelaşi instrument, mîna?

— Cînd coasem un nasture sau cînd ne scărpinăm nasul, tot mîna o întrebuinţăm.

— Cît de trivial poţi fi! Şi apoi, ce dovedeşte asta? întrebuinţările vulgare nu le contrazic pe cele nobile.

— Masturbarea înseamnă cumva o întrebuinţare nobilă a mîinii?

— Ba bine că nu! Păi nu-i formidabil că o simplă şi modestă mînă poate reconstitui singură un lucru atît de complex, atît de costisitor, de anevoie de pus în scenă şi de încărcat cu stări sufleteşti precum sexul? Şi nu-i oare admirabil că mîna asta cumsecade procură fără multă bătaie de cap tot atîta (de nu cumva mai multă) plăcere decît o femeie agasantă şi scump de întreţinut?

— Evident, dacă priviţi lucrurile aşa...

— Păi aşa şi sînt, tinere! Nu eşti de acord?

— Să ne înţelegem, domnule Tach, dumneavoastră sînteţi cel intervievat, nu eu.

— Altfel spus, ţi-ai rezervat rolul cel mai uşor, hai?

— Dacă asta vă face plăcere, rolul meu nu mi s-a părut chiar atît de uşor pînă acum. M-aţi silit să înghit destule.

— Într-adevăr, îmi face plăcere.

— Bine. Să ne întoarcem la organele noastre. Recapitulez: pană, boaşe, sculă, buze, ureche şi mînă. Asta-i tot?

— Nu-ţi ajunge?

— Nu ştiu. Altceva mi-aş fi închipuit eu.

— A, da? Ce-ţi mai trebuie? o vulvă? o prostată?

— Acum dumneavoastră sînteţi trivial. Nu. Sigur o să mă luaţi peste picior, dar eu credeam că trebuie şi o inimă.

— O inimă? Dumnezeule mare, pentru ce?

— Pentru sentimente, pentru iubire.

— Lucrurile astea n-au nimic de-a face cu inima. Au legătură doar cu boaşele, scula, buzele şi mîna. E arhisuficient.

— Sînteţi prea cinic. Nu voi fi niciodată de acord cu aşa ceva.

— Tocmai de aceea părerea dumitale nu interesează pe nimeni, cum singur spuneai mai adineauri. Nu văd însă unde-i cinismul spuselor mele. Sentimentele şi iubirea sînt o chestie de organe,

în privinţa asta sîntem de acord: dezacordul dintre noi priveşte doar natura organului. Dumneata vezi aici un fenomen cardiac. Eu nu mă revolt şi nu-ţi arunc adjective în faţă. Mă mulţumesc să gîndesc că ai nişte teorii anatomice bizare şi, în consecinţă, interesante.

— Domnule Tach, de ce vă prefaceţi că n-aţi înţelege?

— Ce-mi aud urechile? Nu mă prefac deloc, neobrăzatule!

— Totuşi, cînd vorbeam despre inimă, ştiaţi foarte bine că nu mă refeream la organ!

— A, nu? Atunci la ce te refereai?

— La sensibilitate, afectivitate, emotivitate, se înţelege!

— Toate astea într-o inimă idioată plină de colesterol!

— Încetaţi, domnule Tach, nu sînteţi comic.

— Nu, aşa e, dumneata eşti comic. De ce te-apuci să-mi vorbeşti despre lucruri care n-au nici o legătură cu discuţia noastră?

— Aţi îndrăzni să afirmaţi că literatura nu are nici o legătură cu sentimentele?

— Vezi dumneata, tinere, cred că noi doi concepem diferit cuvîntul „sentiment”. Pentru mine, să vrei să poceşti mutra cuiva e un sentiment.

Pentru dumneata, să verşi lacrimi la „Curierul sentimental” al unei reviste pentru femei e tot un sentiment.

— Dar pentru dumneavoastră ce este?

— Pentru mine e o stare sufletească, adică o poveste drăguţă şi împănată de rea-credinţă pe care ţi-o spui ca să-ţi dai impresia că accezi la demnitatea de fiinţă umană, ca să te convingi că pînă şi cînd stai pe budă eşti plin de spiritualitate. În special femeile inventează stări sufleteşti, fiindcă genul de muncă pe care o fac le lasă mintea neocupată. Or, una dintre caracteristicile specici noastre este că avem un creier ce se simte necontenit obligat să funcţioneze, chiar şi atunci cînd nu serveşte la nimic: acest regretabil inconvenient tehnic stă la originea tuturor necazurilor omeneşti. În loc să se abandoneze unei nobile trîndăvii, unei destinderi elegante, precum şarpele ce picoteşte la soare, creierul menajerei, furios că nu-i este de nici un ajutor, începe să secreteze scenarii şubrede şi pretenţioase – cu atît mai pretenţioase cu cît sarcina de menajeră îi va părea mai degradantă. Şi prostia e cu atît mai mare cu cît nu-i nimic degradant în a da cu aspiratorul sau a spăla wc-ul: sînt lucruri care trebuie făcute, atîta tot. Femeile îşi închipuie însă totdeauna că există pe lume pentru cine

ştie ce misiune aristocratică. La fel şi cei mai mulţi dintre bărbaţi, de altminteri, cu mai puţină obstinaţie totuşi, fiindcă lor li se ocupă creierul cu contabilitate, avansări, delaţiuni şi declaraţii de impozite, ceea ce lasă mai puţin loc pentru elucubraţii.

— Cred că aţi rămas puţin în urmă. Astăzi, femeile muncesc şi au aceleaşi griji ca şi bărbaţii.

— Cît eşti de naiv! Se prefac. Au sertarele de la birou ticsite cu lacuri pentru unghii şi reviste de-ale lor. Femeile de acum sînt chiar mai rele decît menajerele de altădată, care măcar serveau la ceva. Astăzi, femeile îşi petrec timpul discutînd cu colegele de serviciu subiecte importante cum ar fi problemele lor sentimentale sau legate de calorii – ceea ce înseamnă exact acelaşi lucru. Cînd se plictisesc prea tare, fac ce fac şi se lasă regulate de şefi, ceea ce le procură delicioasa beţie de a-şi băga picioarele în viaţa altora. Pentru o femeie, asta-i cea mai frumoasă promovare. Cînd distruge viaţa cuiva, o femeie vede într-o asemenea ispravă dovada supremă a spiritualităţii ei: „Bag zîzanie, deci am un suflet", gîndeşte ea.

— Cine v-ar auzi ar jura că aveţi ceva cu femeile.

— Ba bine că nu! Una dintre ele mi-a dat viaţă, cîtă vreme eu nu-i cerusem nimic.

— Vorbiţi ca şi cum aţi fi în plină vîrstă ingrată.

— Fals: sînt mai mult ca niciodată la vîrsta tuturor împlinirilor.

— Foarte amuzant. Totuşi, pentru naşterea dumneavoastră e răspunzător şi un bărbat,

— Ştii, nici bărbaţii nu-mi plac.

— Dar detestaţi mult mai mult femeile. De ce?

— Din toate motivele pe care ţi le-am enumerat deja.

— Înţeleg. Vedeţi, mi-e greu să cred că nu mai există şi alt motiv. Misoginia dumneavoastră miroase clar a dorinţă de răzbunare.

— Răzbunare? Să răzbun ce? Dintotdeauna am fost celibatar.

— Există şi alte motive decît căsătoria. De altfel, poate că nici măcar dumneavoastră nu cunoaşteţi originea acestei dorinţe de răzbunare.

— M-am prins unde baţi. Nu, refuz să fiu psihanalizat.

— Fără a merge pînă acolo, aţi putea cel puţin să reflectaţi.

— Dumnezeule mare, să reflectez la ce?

— La relaţiile pe care le-aţi avut cu femeile.

— Ce relaţii? Ce femei?

— Să nu-mi spuneţi că... Nu!

— Nu ce?

— Sînteţi cumva...?

— Ce? Spune odată!

— ...virgin?

— Bineînţeles.

— Imposibil.

— Ba e absolut posibil.

— Nici cu o femeie, nici cu un bărbat?

— Ţi se pare dumitale că am moacă de fetiţă?

— Să nu mă înţelegeţi greşit, au existat homosexuali absolut strălucitori.

— Mă faci să rîd. O spui de parcă ai zice: „Există şi codoşi cinstiţi", ca şi cum între „homosexual" şi „strălucitor" ar fi vreo contradicţie. Nu, mă revolt împotriva refuzului dumitale de a admite că aş putea fi virgin.

— Puneţi-vă în locul meu!

— Cum îţi închipui că o fiinţă ca mine s-ar putea pune în locul dumitale?

— E... este de neconceput! în romanele dumneavoastră vorbiţi despre sex ca un specialist, ca un entomolog!

— Sînt doctor în masturbare.

— E suficientă masturbarea pentru a cunoaşte atît de bine trupescul?

— De ce te prefaci că m-ai citit?

— Să ne înţelegem, n-am nevoie să vă citesc ca să ştiu că numele dumneavoastră este asociat cu discursul sexual cel mai precis, cel mai expert.

— Asta-i nostimă. N-o ştiam.

— Recent, am dat chiar peste o teză cu următorul titlu: „Priapismul tachian la nivelul sintaxei".

— Comic. Subiectele tezelor m-au amuzat şi m-au înduioşat întotdeauna: drăguţi, studenţii ăştia care, ca să-i imite pe cei mari, scriu prostii cu titluri hipersofisticate ale căror conţinuturi sînt banalitatea întruchipată, aidoma restaurantelor pretenţioase ce împopoţonează maioneza cu titluri măreţe.

— Se înţelege de la sine, domnule Tach, că dacă nu vreţi n-am să vorbesc despre asta.

— De ce? Nu-i interesant?

— Dimpotrivă, e chiar prea interesant. Dar n-aş vrea să trădez un asemenea secret.

— Nu-i nici un secret.

— Atunci de ce nu l-aţi spus niciodată?

— Nu văd cui l-aş fi putut spune. Totuşi, nu mă duc la măcelar ca să vorbesc despre virginitatea mea.

— Bineînţeles, dar nici nu trebuie să le-o destăinuiţi ziarelor.

— De ce? Virginitatea e interzisă cumva prin lege?

— Asta-i bună, ţine de viaţa dumneavoastră privată, de intimitatea dumneavoastră.

— Şi tot ce m-ai întrebat pînă acum, neam de haită ce-mi eşti, nu ţinea de viaţa mea privată? Atunci nu te mai fandoseai atîta. N-are nici un rost să faci dintr-o dată pe fecioara înspăimîntată (trebuie spus), nu ţine.

— Nu sînt de acord. Indiscreţia are şi ea limite care nu trebuie depăşite. Un jurnalist este, desigur, indiscret – asta e meseria lui –, dar ştie pînă unde are voie să meargă.

— Acum vorbeşti despre dumneata la persoana a treia?

— Vorbesc în numele tuturor jurnaliştilor.

— Iată şi reflexul de castă, tipic pentru mişei. În ce mă priveşte, vorbesc doar în numele meu, fără altă garanţie în afară de mine însumi. Şi-ţi spun că n-am să mă conformez criteriilor dumitale şi că eu hotărăsc ce-i secret şi ce nu în viaţa mea privată. De virginitatea mea mi se fîlfîie: fă ce vrei cu ea.

— Domnule Tach, cred că nu vă daţi seama prea bine de primejdiile acestei dezvăluiri. Vă veţi simţi mînjit, violat...

— Acum fără glumă, tinere, e rîndul meu să-ţi pun o întrebare: eşti tîmpit sau masochist?

— De ce această întrebare?

— Pentru că dacă nu eşti nici tîmpit, nici masochist nu-mi explic comportamentul dumitale. Îţi dau un scoop superb, ţi-l dăruiesc printr-un minunat gest de generozitate dezinteresată, iar dumneata, în loc să te arunci asupra ocaziei ca un prădător inteligent, te fandoseşti de nu mai poţi. Ştii ce rişti dacă o mai ţii tot aşa? Te expui pericolului ca, exasperat, să-ţi confisc scoop-ul, nu ca să-mi apăr sacrosancta viaţă privată, ci doar aşa, ca să-ţi dau cu flit. Află că pornirile mele de generozitate nu durează niciodată prea mult, mai

ales cînd cineva mă enervează, aşa că nu pierde timpul şi ia ce-ţi ofer pînă nu mă răzgîndesc. Ai putea totuşi să-mi mulţumeşti: nu în fiecare zi îţi oferă fecioria un laureat al premiului Nobel, este?

— Vă mulţumesc din suflet, domnule Tach.

— Aşa. Ador lingăii de genul dumitale, dragă.

— Dar dumneavoastră însivă mi-aţi cerut să...

— Şi? Nu eşti obligat să faci tot ce-ţi cer.

— Bine. Să ne întoarcem la subiectul dinainte. În lumina ultimei dezvăluiri pe care mi-aţi făcut-o, cred că pot înţelege originea misoginiei dumneavoastră.

— Aha?

— Da, dorinţa de răzbunare faţă de femei nu se datorează cumva virginităţii dumneavoastră?

— Nu văd legătura.

— Cum să nu? Detestaţi femeile pentru că nici una nu v-a dorit.

Romancierul izbucni în rîs. Umerii i se zgîlţîiau.

— Excelent! Eşti foarte hazliu, bătrîne.

— Să înţeleg că negaţi explicaţia mea?

— Cred că explicaţia dumitale se neagă singură. Ai inventat un exemplu moralizator cu cauzalitate inversată – practică în care jurnaliştii excelează, de altminteri. Dumneata atîta ai inversat însă datele problemei, încît te-apucă şi ameţeala. Vasăzică spui că detest femeile pentru că nici una nu m-a dorit, cînd de fapt eu n-am dorit-o pe nici una pentru simplul motiv că le detestam. Dublă inversiune: bravo, ai talent.

— Vreţi cumva să mă faceţi să cred că le detestaţi a priori, fără vreun motiv? Cu neputinţă.

— Zi-mi un aliment pe care-l deteşti.

— Pisica de mare, dar...

— De ce această dorinţă de răzbunare împotriva unei biete pisici de mare?

— N-am nici o dorinţă de răzbunare împotriva pisicii de mare, nu mi-a plăcut niciodată, atîta tot.

— Ei bine, uite că ne-nţelegem. Eu n-am nici o dorinţă de răzbunare împotriva femeilor, însă le-am detestat dintotdeauna, atîta tot.

— Orişicît, domnule Tach, nu puteţi face o comparaţie între cele două. Ce-aţi spune dacă eu v-aş compara cu limba de viţel?

— Aş fi foarte flatat, e delicioasă.

— Haide, fiţi serios.

— Totdeauna sînt serios. Şi e regretabil din punctul dumitale de vedere, tinere, întrucît, dacă n-aş fi serios, n-aş băga de seamă că această întrevedere a fost de o durată fără precedent şi că nu meritai atîta generozitate din partea mea.

— Dar ce am făcut ca să nu o merit?

— Eşti un ingrat şi un om de rea-credinţă.

— Eu sînt de rea-credinţă? Dar dumneavoastră?

— Ce nesimţire! Dintotdeauna am ştiut că buna mea credinţă n-o să-mi folosească la nimic. Nu numai că trece nebăgată în seamă, dar e şi înţeleasă în sens invers – ce-i drept, dumneata eşti specialist în inversiuni –, taxată drept rea-credinţă. Probabil că jertfa mea n-a servit la nimic. Mă gîndesc cîteodată că, de-ar fi s-o iau de la capăt, aşjuca totul pe cartea relei-credinţe, ca să cunosc şi eu odată tihna şi stima de care vă bucuraţi. După aceea vă privesc însă şi vă găsesc atît de respingători, încît mă felicit că nu v-am imitat, deşi în felul ăsta m-am condamnat la singurătate. Singurătatea e o binefacere dacă mă îndepărtează de mocirla voastră. O fi hîdă viaţa mea, dar îmi place mai mult decît a dumitale. Pleacă, domnule: mi-am sfîrşit tirada, aşa că ai, rogu-te, simţul mizanscenei, ai atîta bun simţ şi pleacă.

La cafeneaua din faţă, istorisirea jurnalistului relansă discuţia:

— În asemenea condiţii, ne mai permite oare deontologia să continuăm întrevederile?

— Cu siguranţă, Tach ne-ar răspunde că ar trebui să fim nişte haite ca să mai putem vorbi despre deontologie în meseria noastră.

— Bineînţeles că asta ne-ar spune, totuşi, Tach nu-i papa de la Roma. Nu sîntem obligaţi să-i înghiţim porcăriile.

— Problema e că porcăriile lui miros de la o poştă a adevăr.

— Gata, v-a prins înjocul lui. Îmi pare rău, dar eu pe tipu' ăsta nu mai pot să-l respect. Prea n-are ruşine.

— Avea perfectă dreptate: eşti un ingrat. Îţi dă un scoop de vis, iar tu, drept mulţumire, îl dispreţuieşti.

— Dar n-ai auzit ce insulte mi-a aruncat?

— Tocmai. Insultele astea îmi permit să-mi explic furia ta.

— Abia aştept să-ţi vină şi ţie rîndul. Să vezi atunci ce-o să rîdem.

— Şi eu abia aştept să-mi vină rîndul.

— Dar ce-a zis despre femei aţi auzit?

— Ei, nu poţi spune că s-a înşelat întru totul.

— Vouă nu vi-e ruşine? Noroc că nu-i nici o femeie cu noi să v-audă. Apropo, cine merge mîine?

— Un necunoscut. N-a venit să se prezinte.

— Pentru cine lucrează?

— Nu se ştie.

— Nu uita că Gravelin ne cere fiecăruia cîte o copie a înregistrării. I-o datorăm.

— Tipu' e un sfint. De cîţi ani o fi lucrînd pentru Tach? Nu cred să fi fost tot timpul o fericire.

— De acord, dar să lucrezi pentru un geniu trebuie să fie totuşi fascinant.

— Geniul nu-i decît un pretext în toată tărăşenia asta.

— Că veni vorba, de ce vrea Gravehn să asculte înregistrările?

— Are nevoie să-şi cunoască mai bine torţionarul. îl înţeleg.

— Mă întreb cum reuşeşte să-l suporte pe grăsan.

— Nu-l mai numi aşa pe Tach. Nu uita cine e.

— Pentru mine, de azi dimineaţă nu mai există nici un Tach. Are să fie întotdeauna doar grăsanul. N-ar trebui să ne întîlnim niciodată cu scriitori.

— Cine eşti dumneata? Ce cauţi la uşa mea?

— Sîntem pe 18 ianuarie, domnule Tach, ziua care mi-a fost fixată pentru a vă întîlni.

— Colegii nu ţi-au spus că...

— Nu i-am văzut pe aceşti oameni. N-am nici o legătură cu ei.

— Un punct în plus pentru dumneata. Dar ar fi trebuit să te avertizeze.

— Secretarul dumneavoastră, domnul Gravelin, mi-a pus benzile să le ascult aseară. Mă aflu aici în deplină cunoştinţă de cauză.

— Ştiai ce cred despre dumneata şi totuşi ai venit?

— Da.

— Bun. Bravo. A fost o faptă curajoasă din partea dumitale. Acum poţi pleca.

— Nu.

— Ţi-a reuşit isprava. Ce-ţi mai trebuie? Vrei să-ţi semnez un atestat?

— Nu, domnule Tach, îmi doresc foarte mult să vă vorbesc.

— Ascultă, a fost foarte nostim, însă răbdarea mea are limitele

ei. Gluma s-a terminat: şterge-o.

— Nici nu se pune problema. Am primit permisiunea domnului Gravelin, la fel ca şi ceilalţi jurnalişti. Aşa că rămîn.

— Acest Gravelin este un trădător. I-am spus foarte clar să trimită la plimbare revistele pentru femei.

— Nu lucrez la o revistă pentru femei.

— Cum? Mai nou, presa masculină angajează femele?

— Nu e nici o noutate, domnule Tach.

— Ei, la naiba! Promiţător: la început angajezi femele, la urmă ajungi să angajezi negri, arabi, irakieni!

— Tocmai un laureat al premiului Nobel spune lucruri atît de elevate?

— Un laureat al premiului Nobel pentru literatură, nu pentru pace, slavă Domnulul!

— Chiar aşa, slavă Domnului.

— Doamna face pe spirituala?

— Domnişoara.

— Domnişoară? Nu mă mir, la cît eşti de slută. Şi lipicioasă, pe deasupra! Au dreptate bărbaţii că nu te iau de nevastă.

— Aţi rămas în urmă cu vreo cîteva războaie, domnule Tach. în zilele noastre, o femeie poate rămîne celibatară dacă are chef.

— I-auzi! Zi mai bine că nu găseşti pe nimeni să te reguleze.

— Dragă domnule, asta-i treaba mea.

— A, da, e viaţa dumitale privată, nu-i aşaaa?

— Exact. Dacă vă amuză să povestiţi la toată lumea că sînteţi virgin, e dreptul dumneavoastră. Ceilalţi nu sînt obligaţi să vă imite.

— Cine eşti tu să măjudeci, căcăcioasă mică şi neobrăzată, sluţenie stătută?

— Domnule Tach, vă dau două minute pe ceas să vă scuzaţi pentru ultimele dumneavoastră cuvinte. Dacă după două minute nu mi-aţi prezentat scuze, plec şi vă las să muriţi de urît în mizerabilul dumneavoastră apartament.

În secunda următoare, obezul păru să se sufoce.

— Impertinento! N-are nici un rost să te uiţi la ceas: de-ai rămîne şi doi ani aici, tot nu ţi-aş prezenta nici o scuză. Tu să-ţi ceri scuze! Şi apoi, de unde-ai mai scos că ţin la prezenţa ta? De cînd ai intrat, ţi-am poruncit să nu mai încurci locul pe-aici de cel puţin două ori. Aşa că nu mai aştepta să treacă alea două minute, că-ţi pierzi

vremea. Uşa-i acolo! Uşa-i acolo, m-auzi?

Ea nu părea să-l audă. Continua să se uite la ceas cu o expresie de nepătruns. Ce poate fi mai scurt decît două minute? Şi totuşi, două minute pot părea nesfîrşite cînd sînt măsurate riguros într-o tăcere de moarte. Indignarea bătrînului avu timp să se preschimbe în stupoare.

— Bine, cele două minute au trecut. Adio, domnule Tach, a fost o încîntare să vă cunosc. Se ridică şi porni spre uşă.

— Nu pleca. Îţi poruncesc să rămîi.

— Aveţi ceva să-mi spuneţi?

— Stai jos.

— E prea tîrziu să vă mai scuzaţi, domnule Tach. Răgazul s-a scurs.

— Rămîi, la dracu'!

— Adio. Deschise uşa.

— Mă scuz, auzi? Mă scuz!

— V-am spus că e prea tîrziu.

— La naiba, e pentru prima dată în viaţa mea cînd mă scuz!

— Fără îndoială, tocmai de aceea vă prezentaţi scuzele cu atîta stîngăcie.

— Ai ceva de reproşat scuzelor mele?

— Chiar prea multe. Mai întîi, că vin prea tîrziu: aflati că scuzele tardive şi-au pierdut jumătate din calităţi. Apoi, dacă aţi vorbi corect această limbă, aţi şti că nu se zice: „Mă scuz", ci: „Vă prezint scuzele mele" sau, şi mai bine: „Vă rog să mă scuzaţi" ori, chiar mai bine: „Vă rog să-mi acceptaţi scuzele", însă cea mai bună formulă este: „Vă rog să binevoiţi a-mi accepta scuzele".

— Ce păsărească ipocrită!

— Ipocrită sau nu, dacă nu-mi prezentaţi scuze după toate regulile cuvenite, plec imediat.

— Vă rog să binevoiţi a-mi accepta scuzele.

— Domnişoară.

— Vă rog să binevoiţi a-mi accepta scuzele, domnişoară. Ei, acum eşti mulţumită?

— Cîtuşi de puţin. Aţi auzit cu ce ton aţi spus-o? Acelaşi ton l-aţi fi folosit ca să mă întrebaţi ce marcă de lenjerie port.

— Ce marcă de lenjerie porţi?

— Adio, domnule Tach.

Deschise uşa din nou. Obezul strigă zorit:

— Vă rog să binevoiţi a-mi accepta scuzele, domnişoară!

— E mai bine. Data viitoare să fiţi mai prompt. Ca să vă pedepsesc pentru încetineală, vă poruncesc să-mi spuneţi de ce nu vreţi să plec.

— Ce, încă nu s-a terminat?

— Nu. Cred că merit nişte scuze desăvîrşite. Limitîndu-vă la o simplă formulă, nu aţi fost prea credibil, Ca să fiu convinsă, am nevoie să vă justificaţi, să faceţi astfel încît să am chef să vă iert – căci nu v-am iertat încă, ar fi prea uşor.

— Exagerezi!

— Dumneavoastră îmi spuneţi asta?

— Plimbă ursu'!

— Prea bine. Deschise uşa din nou.

— Nu vreau să pleci pentru că mi-e urît! De douăzeci şi patru de ani mor de urît!

— Iată că am ajuns şi la problemă.

— Bucură-te, ai să poţi istorisi în gazeta dumitale că Pretextat Tach e un biet moşneag care moare de urît de douăzeci şi patru de ani. Mă poţi da pradă odioasei compătimiri a gloatelor.

— Dragă domnule, ştiam că muriţi de urît. Nu-mi spuneţi nimic nou.

— Mergi la cacealma. Cum ai fi putut să ştii?

— Există contradicţii care nu înşală. Am ascultat împreună cu domnul Gravelin înregistrările celorlalţi jurnalişti. Spuneaţi acolo că secretarul v-a organizat întîlnirile cu presa împotriva voinţei dumneavoastră. Domnul Gravelin mi-a certificat contrariul: mi-a povestit cît de mult v-aţi bucurat la ideea că vi se vor lua interviuri.

— Trădătorul!

— N-aveţi nici un motiv să roşiţi, domnule Tach. Cînd am auzit asta, am găsit că sînteţi simpatic.

— Mi se rupe de simpatia dumitale.

— Totuşi, nu vreţi să plec. Şi cam în ce fel aveţi de gînd să vă distraţi cu mine?

— Am un chef teribil să te calc pe bătături. Nimic nu mă amuză mai mult.

— M-aţi fermecat. Şi vă închipuiţi că asta o să-mi dea chef să rămîn?

— Unul dintre cei mai mari scriitori ai secolului îţi face

nemăsurata cinste de a-ţi spune că are nevoie de dumneata şi nu ţi-e de-ajuns?

— Aţi vrea poate să plîng de fericire şi să vă scald picioarele cu lacrimile mele?

— Da, mi-ar plăcea destul de mult. Îmi place ca lumea să se tîrască în faţa mea.

— În acest caz, nu mă mai reţineţi: nu e genul meu.

— Rămîi: eşti căpoasă, iar asta mă amuză. De vreme ce nu pari hotărîtă să mă ierţi, hai să facem un pariu, vrei? Pun prinsoare că, la sfîrşitul interviului, am să te fac să vomiţi ca şi pe predecesorii dumitale. Îţi plac pariurile, nu?

— Nu-mi plac pariurile gratuite, Am nevoie de o miză.

— Eşti interesată, hai? Vrei biştari?

— Nu.

— O, domnişoara e deasupra chestiilor de genul ăsta?

— Nicidecum. Numai că dacă aş fi vrut biştari m-aş fi adresat altcuiva. Altceva vreau de la dumneavoastră.

— Sper că nu fecioria mea.

— Vă obsedează fecioria asta. Nu, ar trebui să fiu disperată ca să-mi doresc aşa o grozăvie.

— Mulţumesc. Atunci ce vrei?

— Spuneaţi ceva de tîrît. Propun ca miza să fic aceeaşi pentru amîndoi: dacă cedez, mă tîrăsc la picioarele dumneavoastră; dacă cedaţi, vă tîrîţi la picioarele mele. Şi mie-mi place ca oamenii să se tîrască în faţa mea.

— Mă înduioşezi crezîndu-te în stare să te măsori cu mine.

— Mi se pare că am cîştigat deja o primă manşă adineauri.

— Biată copilă, asta numeşti tu o primă manşă? Nu erau decît nişte adorabile preliminarii.

— La capătul cărora v-am făcut praf.

— Poate, Dar pentru victoria aceea nu diapuneai decît de un singur argument zdrobitor, pe care acum nu-l mai ai.

— A?!

— Da, argumentul era că ai să ieşi pe uşă afară. Acum n-ai mai fi în stare, îţi doreşti prea mult miza. Am văzut cum ţi-au lucit ochii la gîndul că am să mă tîrăsc la picioarele dumitale. Perspectiva asta te încîntă prea mult. N-ai să pleci înainte să ducem pariul pînă la capăt.

— S-ar putea să vă pară rău.

— Poate. Pînă atunci, simt că o să mă amuz. Ador să zdrobesc oamenii, să dobor reaua-credinţă ce vă stăpîneşte pe toţi. Şi mai e un exerciţiu care-mi face o deosebită plăcere: să umilesc femelele încrezute, căcăcioasele de genul dumitale.

— Iar distracţia mea predilectă e să dezumflu băşicile puhave pline de sine.

— Ceea ce ai spus e atît de tipic pentru epoca dumitale! Am oare de-a face cu o rîşniţă de slogane?

— Fiţi pe pace, domnule Tach: cu ţîfna reacţionară şi rasismul grosier ce vă caracterizează, şi dumneavoastră sînteţi tipic pentru epoca noastră. Eraţi mîndru, nu-i aşa, crezîndu-vă anacronic? Nu sînteţi nici cît negru sub unghie. Istoric vorbind, nu sînteţi nici măcar original: fiecare generaţie şi-a avut blestemătorul ei, monstrul sacru a cărui glorie n-avea alt reazem decît spaima pe care le-o inspira naivilor. Mai trebuie oare să vă spun cît de şubredă este această glorie şi cît de repede veţi fi uitat? Aveaţi dreptate cînd afirmaţi că nimeni nu vă citeşte. Astăzi, grosolănia şi insultele dumneavoastră le amintesc oamenilor că existaţi; cînd ţipetele dumneavoastră vor fi amuţit, nimeni n-are să vă mai ţină minte, pentru că nimeni n-are să vă mai citească. Şi cu atît mai bine.

— Ce delicioasă mostră de elocinţă, domnişoară! Unde naiba te-au şcolit? Ce mai împletire de jalnică agresivitate şi şarje ciceroniene, totul nuanţat (dacă mi-e îngăduit să zic aşa) cu mici tuşe hegeliene şi sociolatre: o capodoperă.

— Dragă domnule, cu sau fără pariu, vă reamintesc că rămîn un jurnalist. Tot ce spuneţi se înregistrează.

— Formidabil. Sîntem pe cale să îmbogăţim gîndirea occidentală cu dialectica ei cea mai strălucită.

— Dialectică e cuvîntul pe care-l folosim cînd nu mai avem ninnc altceva de rezervă, nu?

— Bună observaţie. E jokerul saloanelor.

— Să deduc de aici că deja nu mai aveţi ce să-mi spuneţi?

— Nici n-am avut să-ţi spun ceva vreodată, domnişoară. Cînd mori de urît ca mine vreme de douăzeci şi patru de ani, nu mai ai nimic să le spui oamenilor. Şi dacă totuşi tînjeşti după tovărăşia lor e pentru că tragi nădejde să te distreze de nu prin inteligenţa, baremi prin prostia lor.

Aşa că fă ceva, distrează-mă!

— Nu ştiu dacă am să reuşesc să vă distrez, în schimb sînt sigură că am să reuşesc să vă deranjez.

— Să mă deranjezi! Biată copilă, stima mea pentru dumneata a căzut sub pragul lui zero. Să mă deranjezi! În sfirşit, ai fi putut zice mai rău, ai fi putut zice pur şi simplu „să deranjez”. De cînd datează folosirea asta intranzitivă a verbului „a deranja”? Din vremea lui mai '68? Nu m-ar mira, miroase clar a cocktail Molotov, drăguţul de el, a baricadă gigea, a revoluţiune pentru studenţaşi bine hrăniţi şi a viitor luminos pentru băieţii de familie bună. Să vrei „să deranjezi” înseamnă să vrei „să repui în discuţie”, „să conştientizezi” – şi fără obiect direct, vă rog frumos: te face să pari atît de inteligent, şi apoi e şi foarte practic pentru că, la urma urmelor, îţi permite să nu precizezi ceva ce nici n-ai fi în stare să precizezi.

— De ce vă pierdeţi timpul spunîndu-mi asta? Îmi precizasem complementul direct: am zis „să vă deranjez”.

— Mda. Nu-i cu mult mai grozav. Biata mea copilă, ai fi fost o asistentă socială perfectă. Nu există ceva mai caraghios decît mîndria oamenilor care declară că vor să deranjeze: îţi vorbesc cu mulţumirea de sine a unor mesia în curs de dezvoltare. Pentru că, zău, au o misiune! Ei bine, dă-i drumul, conştientizează-mă, deranjează-mă, să rîdem oleacă!

— Extraordinar, vă distrez deja!

— Sînt un bun spectator. Dă-i 'nainte.

— Fie. Puţin mai devreme, aţi afirmat că nu aveţi nimic să-mi spuneţi. Reciproca nu e valabilă.

— Dă-mi voie să ghicesc. Ce-ar putea să-mi spună o mică femelă din specia dumitale? Că femeia nu e pusă în valoare în opera mea? Că fără femeie bărbatul nu se va împlini niciodată?

— Rateu.

— Atunci poate vrei să ştii cine face curat aici?

— De ce nu? în felul ăsta veţi avea ocazia să fiţi şi dumneavoastră interesant măcar o dată.

— Aşa, foloseşte provocarea, arma bicisnicilor. Ei bine, află că o cucoană portugheză vine în fiecare joi după-amiază să deretice prin apartament şi să-mi ia lenjeria rnurdară. Uite măcar o femeie cu o slujbă respectabilă.

— În ideologia dumneavoastră, femeia stă acasă, la cîrpă şi la

mătură, nu-i aşa?

— În ideologia mea, femeia nu există.

— Şi mai bine. Juriul premiului Nobel trebuie să se fi pricopsit cu o insolaţie straşnică în ziua în care vi l-a acordat.

— Sîntem şi noi de acord măcar o dată. Acest Nobel este o culme în istoria neînţelegerilor. A-mi acorda mie premiul Nobel pentru literatură e ca şi cum i-ai da lui Saddam premiul Nobel pentru pace.

— Nu vă lăudaţi. Saddam vă întrece în celebritate.

— Normal, fiindcă lumea nu mă citeste. Dacă m-ar citi, aş fi mai periculos şi deci mai celebru decît el.

— Numai că, iată, nu vă citeşte. Cum explicaţi acest refuz universal de a vă citi?

— Instinct de conservare. Reflex imunitar.

— Mereu găsiţi explicaţii măgulitoare în ceea ce vă priveşte. Şi dacă nu v-ar citi pur şi simplu pentru că sînteţi plicticos?

— Plicticos? Ce eufemism rafinat! De ce nu zici borific?

— Nu văd de ce ar fi nevoie să ne cantonăm într-un limbaj de mahala. Nu-mi ocoliţi însă întrebarea, dragă domnule.

— Sînt plicticos? Am să-ţi dau un răspuns de o uimitoare bună-credinţă: habar n-am. Sînt ultima fiinţă de pe planetă în măsură să o spună. Fără doar şi poate, Kant credea că *Critica raţiunii pure* e o carte pasionantă, şi nu din vina lui: stătea cu nasul în ea. De aceea, domnişoară, mă văd silit să-ţi înapoiez întrebarea goală-goluţă: sînt plicticos? Oricît de proastă ai fi, răspunsul dumitale prezintă mai mult interes decît al meu, cu toate că nu m-ai citit, ceea ce-i dincolo de orice bănuială.

— Eroare. Aveţi în faţă una dintre puţinele fiinţe omeneşti care v-au citit toate cele douăzeci şi două de romane fără să sară un rînd.

Obezul rămase fără grai preţ de patruzeci de secunde.

— Bravo. Îmi plac oamenii în stare de minciuni atît de gogonate.

— Regret, dar ăsta-i adevărul. Am citit tot ce-aţi scris.

— Sub amenintarea revolverului?

— Din proprie voinţă – ba nu, din proprie dorinţă.

— Imposibil. Dacă ai fi citit tot ce-am scris n-ai mai fi aşa cum te văd.

— Şi ce vedeţi din mine, la drept vorbind?

— Văd o mică femelă insignifiantă.

— Pretindeţi cumva că distingeţi ce se petrece în mintea acestei mici şi insignifiante femele?

— Cum, în mintea dumitale se petrece ceva? *Tota mulier in utero.*

— Vai, nu cu pîntecul v-am citit. Veţi fi deci silit să-mi suportaţi părerile.

— Dă-i drumul, să vedem un pic ce numeşti dumneata „părere".

— Înainte de toate, ca să vă răspund la prima întrebare, nu m-am plictisit nici o clipă citindu-vă cele douăzeci şi două de romane.

— Ce ciudat! Credeam că-i istovitor să citeşti fără să pricepi.

— Şi să scrii fără să pricepi nu-i istovitor?

— Sugerezi că n-aş înţelege propriile mele cărţi?

— Aş zice mai curînd că aceste cărţulii dau pe dinafară de atîta ifos. Iar asta face parte din farmecul lor: citindu-vă, am simţit o continuă alternare de pasaje grele de sens şi de paranteze de absolută cacealma – absolută deoarece era cacealma şi pentru autor, şi pentru cititor. Îmi imaginez cum trebuie să mai fi jubilat dînd acelor paranteze strălucitor de găunoase, delirante la modul solemn, aparenţele profunzimii şi ale necesităţii. Pentru un scriitor de virtuozitatea dumneavoastră, jocul trebuie să fi fost o delectare.

— Ce tot trăncăneşti acolo?

— Şi pentru mine a fost o delectare. Era fascinant să văd atîta rea-credinţă ieşind de sub pana unui scriitor ce pretinde că o combate. Ar fi fost enervant dacă reaua dumneavoastră credinţă ar fi fost consecventă. Dar să treci necontenit de la buna la reaua-credinţă mi se pare de o neonestitate genială.

— Şi te socoţi cumva în stare să le deosebeşti una de cealaltă, inăruntă femelă încrezută?

— Nimic mai simplu! De fiecare dată cînd un pasaj mă făcea să rîd cu lacrimi, înţelegeam că acolo se ascunde o cacealma. Şi mi s-a părut ceva foarte inteligent; să lupţi împotriva relei-credinţe prin rea-credinţă, prin terorism intelectual, să fii mai viclean decît adversarul, iată o tactică excelentă. Chiar prea excelentă, de altfel, căci e prea fină pentru un adversar atît de necioplit. Nu trebuie să vă învăţ eu că machiavelismul îşi atinge rareori ţinta: măciucile zdrobesc mai bine decît angrenajele subtile.

— Spui că merg la cacealma: ce jalnic coţcar pot fi pe lîngă dumneata, care pretinzi că ai citit tot ce am scris!

— Tot ce era disponibil – da. Întrebaţi-mă dacă vreţi să mă verificaţi.

— Bravo, n-am ce zice, ca pentru adoratorii lui Tintin: „Ce număr de înmatriculare are acel Volvo roşu din *Afacerea Floarea-soarelui*?". Grotesc. Nu te baza pe mine dacă vrei să-mi dezonorezi operele cu asemenea procedee.

— Ce trebuie să fac atunci ca să vă conving?

— Nimic. N-ai să mă poţi convinge.

— În acest caz, n-am nimic de pierdut.

— Nici n-ai avut vreodată ceva de pierdut cu mine. Sexul dumitale te condamna din start.

— Pentru că tot sîntem aici: m-am consacrat unui mic periplu printre personajele dumneavoastră feminine.

— Eram sigur. Începe promiţător.

— Spuneaţi acum cîteva clipe că, în ideologia dumneavoastră, femeia nu există. Mi se pare uimitor că un bărbat care emite asemenea sentinţe a creat atîtea femei de hîrtie. Nu le voi trece pe toate în revlstă, însă am numărat în opera dumneavoastră vreo patruzeci şi şase de personaje feminine.

— Mă întreb ce dovedeşte asta.

— Dovedeşte că femeia există în ideologia dumneavoastră: prima contradicţie. Veţi vedea că mai sînt şi altele.

— O, domnişoara a pornit la vînătoare de contradicţii! Află, biată dăscăliţă ce eşti, că Pretextat Tach a înălţat contradicţia la rangul de artă. îţi poţi închipui ceva mai elegant, mai subtil, mai deconcertant şi mai iscusit decît sistemul meu de autocontrazicere? Şi uite că o curcă prizărită – numai ochelarii îţi mai lipsesc – vine să-mi dea de ştire cu un aer triumfător că a descoperit în opera mea nişte contradicţii supărătoare! Nu că-i minunat să te citească un public atît de subţire?

— N-am spus niciodată că acea contradicţie ar fi supărătoare.

— Nu, dar era limpede că asta gîndeai.

— Sînt mai în măsură decît dumneavoastră să ştiu ce gîndesc.

— Rămîne de dovedit.

— Şi, în cazul de faţă, consideram contradicţia interesantă.

— Cerule!

— Aşadar, ziceam, patruzeci şi şase de personaje feminine.

— Pentru ca numărătoarea dumitale să prezinte cît de cît interes, ar fi trebuit să pui la socoteală şi personajele masculine, copila mea.

— Am făcut-o.

— Cîtă prezenţă de spirit!

— O sută şaizeci şi trei de personaje masculine.

— Mititica, biata de tine, dacă nu mi-ai inspira atîta milă, nu m-aş abţine să rîd de o asemenea disproporţie.

— Mila este un sentiment ce ar trebui proscris.

— Oho, l-a citit pe Zweig! Cît e ea de cultivată! Vezi, scumpa mea, ţărănoii care mi-ar semăna se opresc la Montherlant, pe care nu pari să-l fi citit defel. Mi-e milă de femei, deci le urăsc, şi viceversa.

— Dacă tot aveţi nişte sentimente atît de sănătoase faţă de sexul nostru, explicaţi-mi de ce aţi mai creat patruzeci şi şase de personaje feminine.

— Nici vorbă: dumneata să-mi explici. Pentru nimic în lume n-aş renunţa la aşa o distracţie.

— Nu eu trebuie să vă explic opera. În schimb, pot să vă împărtăşesc cîteva constatări.

— Chiar te rog.

— Vi le servesc aşa cum îmi vin. Aţi scris cărţi fără femei. *Apologia dispepsiei*, bineînţeles...

— De ce „bineînţeles”?

— Asta-i bună, pentru că e o carte fără nici un personaj.

— Aşadar e adevărat că m-ai citit, cel puţin parţial.

— Nu există femei nici în *Dizolvantul*, *Perle pentru un masacru*, *Buddha într-un pahar cu apă*, *Atentat la urîţenie*, *Sinistru total*, *Moartea, de restul vă scutesc*, şi – ceea ce este într-adevăr surprinzător – nici măcar în *Pokerul, Femeia şi Ceilalţi*.

— Ce rafinată subtilitate din partea mea.

— Ceea ce înseamnă deci opt romane fără femei. Douăzeci şi doi minus opt egal paisprezece. Ne mai rămîn paisprezece romane între care se împart cele patruzeci şi şase de personaje feminine.

— Frumos lucru, ştiinţa asta.

— Bineînţeles, repartizarea nu e omogenă între cărţile rămase.

— De ce „bineînţeles”? Am oroare de toţi aceşti „bineînţeles” pe care te crezi obligată să-i foloseşti atunci cînd vorbeşti despre

cărţuliile pe care le-am scris, de parcă opera mea ar fi ceva cît se poate de previzibil, cu resorturi cum nu se poate mai transparente.

— Tocmai pentru că opera dumneavoastră este imprevizibilă am folosit acest „bineînţeles”,

— Fără sofisme, te rog.

— Recordul absolut în materie de personaje feminine este deţinut de *Violuri gratuite între două războaie*, în care figurează douăzeci şi trei de femei.

— Explicabil.

— Patruzeci şi şase minus douăzeci şi trei egal douăzeci şi trei. Ne mai rămîn treisprezece romane şi douăzeci şi trei de femei.

— Admirabilă statistică.

— Aţi scris patru romane monogine, dacă-mi pot permite un neologism atît de puţin cuviincios.

— Dar poţi oare să ţi-l permiţi?

— Este vorba despre *Rugăciune cu efracţie*, *Sauna şi alte Desfrîuri*, *Proza epilării* şi *Cum să crăpi fără adverb*.

— Cu ce efectiv mai rămînem?

— Nouă romane şi nouăsprezece femei.

— Repartiţie?

— *Jigodiile*: trei femei. Toate celelalte cărţi sînt digine: *Crucifixiunea fără dureri*, *Dezordinul jartierei*, *Urbi et orbi*, *Sclavele din oază*, *Membrane*, *Trei budoare*, *Graţia concomitentă* – şi mai lipseşte una,

— Nu, le-ai spus pe toate.

— Credeţi?

— Da, ţi-ai învăţat bine lecţia.

— Sînt convinsă că lipseşte una. Ar trebui să le număr iar de la început.

— A, nu, doar n-ai s-o iei de la capăt!

— Va trebui, altfel statisticile mele se năruie.

— Îţi dau eu absoluţiunea.

— Atîta rău, o iau de la capăt. Aveţi o coală de hîrtie şi un creion?

— Nu.

— Haide, domnule Tach, ajutaţi-mă, cîştigăm timp!

— Ti-am spus să n-o mai iei de la capăt! Mă termini cu enumerările dumitale!

— Atunci ajutaţi-mă şi spuneţi-mi titlul care lipseşte!

— Dar n-am nici o idee! Uitasem deja jumătate din titlurile pe care le-ai inventariat.

— Vă uitaţi propriile opere?

— Fireşte. o să te convingi cînd o să ai optzeci şi trei de ani.

— Totuşi, există unele romane pe care n-aţi fi avut cum să le uitaţi.

— Tot ce se poate, dar care?

— Nu eu trebuie să vi le spun.

— Ce păcat! Judecata dumitale mă amuză atît de mult.

— Sînt încîntată. Acum, puţină linişte, vă rog. Reiau: *Apologia dispepsiei,* unu, *Dizolvantul*...

— Îţi baţijoc de mine, sau ce?

— ...doi. *Perle pentru un masacru,* trei.

— Ai dat cumva în mintea copiilor?

— Aveţi cumva titlul lipsă?

— Nu!

— Cu atît mai rău. *Buddha într-un pahar cu apă*, patru. *Atentat la urîţenie,* cinci.

— 165.283.925.424.

— N-o să izbutiţi să mă încurcaţi. *Sinistru total*, şase. *Moartea, de restul vă scutesc*, şapte.

— Vrei o caramea?

— Nu. *Pokerul, Femeia şi Ceilalţi*, opt. *Violuri gratuite între două războaie*, nouă.

— Vrei un alexandra?

— Linişte! *Rugăciune cu efracţie,* zece.

— Ai grijă la siluetă, hai? Eram sigur. Crezi că nu eşti destul de slabă şi aşa?

— *Sauna si alte Desfrîuri,* unsprezece.

— Mă aşteptam la un răspuns de genul ăsta.

— *Proza epilării,* doisprezece.

— Ei, dar e o nebunie, mi le reciţi exact în aceeaşi ordine ca şi prima oară.

— Vedeţi dar că aveţi o memorie excelentă. *Cum să crăpi fără adverb,* treisprezece.

— Nu trebuie exagerat niciodată. Dar de ce nu le enumeri în ordine cronologică?

— Vă aduceţi aminte chiar şi ordinea lor cronologică? *Jigodiile,* paisprezece. *Crucifixiunea fără dureri,* cincisprezece.

— Fii drăguţă, opreşte-te.

— Cu o singură condiţie: să-mi spuneţi titlul lipsă. Aveţi o memorie prea bună ca să-l fi uitat.

— Şi totuşi, aşa e. Amnezia are astfel de incoerenţe.

— *Dezordinul jartierei*, şaisprezece.

— O s-o mai ţii mult aşa?

— Atîta cît va fi nevoie ca să vă împrospătez memoria.

— Memoria mea? Ai zis memoria „mea”?

— Într-adevăr.

— Să înţeleg că dumneata n-ai uitat romanul în cauză?

— Cum aş fi putut să-l uit?

— Şi atunci de ce nu-i spui singură numele?

— Vreau să-l aud din gura dumneavoastră.

— Dacă-ţi spun că nu mi-l aduc aminte!

— Nu vă cred.

— Da' ce-are aşa de nemaipomenit?

— Ştiţi foarte bine.

— Nu. Sînt un geniu care se ignoră.

— Daţi-mi voie să rîd.

— În sfîrşit, dacă romanul ăsta ar fi fost aşa de fabulos, mi s-ar mai fi vorbit despre el. Însă nu mi s-a vorbit niciodată. Cînd vine vorba de opera mea, totdeauna se citează aceleaşi patru cărţulii.

— Ştiţi foarte bine că asta nu înseamnă nimic.

— O, înţeleg. Domnişoara este o snoabă de salon. Eşti genul care exclamă: „Dragă prietene, îl ştii pe Proust? Nu, nu *Căutarea,* nu fi vulgar! Eu îţi vorbesc despre articolul lui apărut în 1904 în *Le Figaro...*”.

— Să admitem că sînt snoabă. Titlul lipsă, vă rog.

— Din păcate, nu-mi place.

— Iată un lucru care îmi confirmă prezumţiile.

— Prezumţiile dumitale? Auzi-o şi pe asta.

— Bine. Întrucît refuzaţi să cooperaţi, voi fi nevoită să-mi iau de la capăt enumerarea – nu-mi mai aduc aminte unde am rămas.

— N-ai nevoie să-ţi repeţi litania, ştii ce titlu lipseşte.

— Vai, mi-e teamă că iar l-am uitat! *Apologia dispepsiei,* unu.

— Încă un cuvînt şi te sugrum, aşa neputincios cum sînt.

— Să mă sugrumaţi? Alegerea acestui verb mi se pare grăitoare.

— Ai prefera să-ţi fac felul ca la iepuri?

— De astă dată, dragă domnule, nu veţi mai izbuti să ocoliţi subiectul. Vorbiţi-mi aşadar despre sugrumare.

— Ce, am scris vreo carte care se chema aşa?

— Nu tocmai.

— Uite ce-i, devii oripilantă cu ghicitorile dumitale. Zi-mi titlul şi să terminăm o dată.

— Nu mă grăbesc să termin. Mă amuz foarte bine.

— Eşti singura.

— Situaţia e cu atît mai plăcută. Să nu ne îndepărtăm însă prea mult. Vorbiţi-mi despre sugrumare, dragă domnule.

— N-am nimic să-ţi spun despre acest subiect.

— A, nu? Şi atunci de ce m-aţi amenințat?

— Ziceam şi eu, aşa, ca şi cum aş fi zis: „Plimbă ursul, dispari!”.

— Da. Şi totuşi, ca din întîmplare, aţi preferat să mă amenințaţi cu sugrumarea. Ciudat.

— Unde vrei să ajungi? Eşti cumva o maniacă a lapsusurilor freudiene? Asta-mi mai lipsea.

— Nu credeam în lapsusurile freudiene. De un minut încoace, am început să cred.

— Eu nu credeam în eficacitatea torturii verbale. De mai multe minute încoace, am început să cred.

— Mă flataţi. Dar hai să jucăm cu cărţile pe masă, vreţi? Am timp berechet şi, pînă nu dezgropaţi titlul lipsă, pînă nu vorbiţi despre sugrumare, nu vă las.

— Dumitale nu ţi-e ruşine să te iei de un bătrîn neputincios, obez, sărac şi bolnav?

— Nu ştiu ce-i aia ruşine.

— Încă o virtute pe care profesorii uită să v-o sădească în suflete.

— Domnule Tach, nici dumneavoastră nu ştiţi ce-i ruşinea.

— Normal. N-am nici un motiv să-mi fie ruşine.

— Oare n-aţi spus că romanele dumneavoastră sînt dăunătoare?

— Tocmai: mi-ar fi ruşine să nu fi dăunat omenirii.

— În cazul de faţă, nu omenirea mă interesează.

— Ai dreptate, omenirea nu-i interesantă.

— Indivizii sînt interesanţi, nu-i aşa?

— Într-adevăr, sînt atît de rari.

— Vorbiţi-mi despre un individ pe care l-aţi cunoscut.

— Ei bine, Celine, de pildă.

— A, nu, nu Celine.

— Cum, Celine nu e destul de interesant pentru domnişoara?

— Vorbiţi-mi despre un individ pe care l-aţi cunoscut în carne şi oase, alături de care aţi trăit, cu care aţi vorbit etc.

— Infirmiera?

— Nu, nu infirmiera. Haide, ştiţi unde vreau să ajung. Ştiţi chiar foarte bine.

— Habar n-am, sîcîitoare ce eşti.

— Am să vă spun o povestioară care poate vă va ajuta creierul senil să-şi regăsească amintirile.

— Prea bine. Pentru că am să fiu scutit să vorbesc ceva vreme, cer permisiunea să-mi iau caramelele. Chiar am nevoie de ele, la cîte chinuri mă faci să îndur.

— Aveţi perimisiunea mea. Romancierul luă în gură o caramea mare, pătrată.

— Povestea mea începe cu o descoperire uluitoare. După cum ştiţi, jurnaliştii sînt fiinţe lipsite de scrupule. Am scormonit deci prin trecutul dumneavoastră fără să vă consult, deoarece mi-aţi fi interzis. Văd că surîdeţi şi ştiu deja ce gîndiţi: că n-aţi lăsat nici o urmă, că sînteţi ultimul reprezentant al familiei dumneavoastră, că n-aţi avut niciodată prieteni, pe scurt, că nimic nu mi-ar putea oferi vreo informaţie despre trecutul dumneavoastră. Eroare, domnule dragă. Trebuie să te temi de martorii ascunşi. Trebuie să te temi de locurile unde ai trăit. Pentru că vorbesc. Văd că iar rîdeţi. Da, castelul în care aţi copilărit a ars acum şaizeci şi cinci de ani. Ciudat incendiu, de altfel, şi niciodată explicat.

— Cum de-ai auzit vorbindu-se despre castel? întrebă obezul cu glas molcom, încleiat în caramel.

— A fost foarte uşor. Cercetări elementare prin registre, arhive – noi jurnaliştii, sîntem favorizaţi în acest sens. După cum vedeţi, domnule Tach, n-am aşteptat să vină 10 ianuarie ca să mă interesez de dumneavoastră. Sînt ani buni de cînd mă preocup de cazul ăsta.

— Cît eşti de meticuloasă! Ce ţi-ai zis? „Bătrînul n-o mai duce mult, să fim gata pentru ziua cînd o muri”, nu-i aşa?

— Nu mai vorbiţi în timp ce mestecaţi carameaua aia, e dezgustător. Îmi reiau povestirea. Cercetările mele au fost lungi şi pline de aventuri, însă nu şi anevoioase. În final le-am dat de urmă ultimilor membri cunoscuţi ai clanului Tach: în 1909 este semnalat decesul lui Casimir şi Celestine Tach, înecaţi de maree la Mont-Saint-Michel, unde tînărul cuplu mersese într-o călătorie. Căsătoriţi de doi ani de zile, ei lăsau în urma lor un copil în vîrstă de un an, iar eu vă las să ghiciţi despre cine este vorba. Aflînd de moartea tragică a unicului lor fiu, părinţii lui Casimir Tach mor şi ei de inimă rea. Nu mai rămîne decîţ un singur Tach, micul Pretextat. De aici mi-a fost mai greu să vă urmăresc parcursul. Mi-a venit strălucita idee să caut numele de fată al mamei dumneavoastră şi am aflat că, dacă tatăl se trăgea dintr-o familie obscură, Celestine, în schimb, se născuse marchiză de Planeze de Saint-Sulpice, ramură astăzi dispărută şi care nu trebuie confundată cu conţii şi contesele de Planeze...

— Ai de gînd să trasezi istoria unei familii care nu-i a mea?

— Aveţi dreptate, mă îndepărtez de subiect. Să ne întoarcem la Planeze de Saint-Sulpice: un neam deja foarte risipit în 1909, dar cu un număr copleşitor de generaţii, Aflînd de moartea fiicei lor, marchizul şi marchiza hotărăsc să se ocupe ei de nepotul lor acum orfan, şi astfel vă stabiliţi în castelul Saint-Sulpice la vîrsta de un an. Aici vă răsfaţă nu numai doica şi bunicii, dar şi unchiul şi mătuşa, Cyprien şi Cosima de Planeze, frate, respectiv cumnată cu mama dumneavoastră.

— Atîta-s de interesante amănuntele astea genealogice, că-ţi taie şi răsuflarea.

— Nu-i aşa? Ce-o să mai ziceţi de ceea ce urmează?

— Cum? încă nu s-a isprăvit?

— Sigur că nu. N-aţi împlinit nici doi ani, iar eu vreau să vă povestesc viaţa pînă la optsprezece ani.

— Promiţător.

— Dacă aţi fi povestit-o singur, n-ar mai fi trebuit să o fac eu.

— Şi dacă n-aveam chef să vorbesc despre asta, hai?

— Însemna că aveaţi ceva de ascuns.

— Nu neapărat.

— E prea devreme ca să abordăm această problemă. Deocamdată sînteţi un copilaş adorat de familie, în ciuda mezalianţei pe care

o făcuse mama dumneavoastră. Am văzut nişte crochiuri ale castelului, astăzi dispărut: era o splendoare. Trebuie că aţi avut o copilărie de vis!

— Gazeta dumitale e cumva *Point de vue. Images*?

— Aveţi doi ani cînd unchiul şi mătuşa dumneavoastră aduc pe lume unicul lor copil, Leopoldine de Planeze de Saint-Sulpice.

— Cam greu de înghiţit un nume ca ăsta, este? Ştiu că pe dumneata nu te-ar putea chema aşa.

— Da, dar cel puţin eu sînt în viaţă.

— Ţi-e şi de mare folos!

— Să merg mai departe sau vreţi să vă las cuvîntul? Memoria dumneavoastră trebuie să se fi întors de-acum la viaţă.

— Continuă, te rog. Mă distrez de minune.

— Cu atît mai bine, fiindcă povestea e departe de a se fi terminat. Aşadar, vi se procură singurul lucru de care duceaţi lipsă: tovărăşia cuiva de aceeaşi vîrstă. Nu veţi cunoaşte niciciînd zilele mohorîte ale copiiilor singuri la părinţi şi fără prieteni; desigur, nu veţi merge niciodată la şcoală şi nici nu veţi avea colegi de clasă, dar acum aveţi ceva mult mai bun: o mică şi adorabilă verişoară. Ajungeţi de nedespărţit. E necesar să precizez documentul care mi-a furnizat acest gen de detalii?

— Imaginaţia dumitale, presupun.

— Parţial. Imaginaţia are nevoie însă de combustibil, domnule Tach, iar acest combustibil dumneavoastră vi-l datorez.

— Nu te mai întrerupe atîta şi povesteşte-mi copilăria, că mi-au şi dat lacrimile.

— N-aveţi decît să vă bateţi joc, scumpe domn. Veţi avea şi motive să vă dea lacrimile. V-aţi bucurat de o copilărie nepermis de frumoasă. Aveaţi tot ce-şi poate dori un om, ba chiar mai mult: un castel, un vast domeniu cu lacuri şi păduri, cai, o situaţie materială nemaipomenită, o familie adoptivă care vă răsfăţa, un preceptor puţin autoritar şi adesea bolnav, servitori devotaţi, dar mai cu seamă o aveaţi pe Leopoldine.

— Spune drept: aşa-i că nu eşti jurnalistă? Cauţi să te documentezi ca să scrii un roman cu apă de trandafiri.

— Cu apă de trandafiri? Mai vedem noi. îmi reiau povestirea. Bineînţeles, în '914 începe războiul, însă copiii se obişnuiesc cu războaiele, mai ales puştii de bogătaşi. Din inima acelui paradis,

conflictul vi se pare derizoriu şi nu stăvileşte în nici un fel cursul lent şi îndelungat al fericirii dumneavoastră.

— Draga mea, eşti o povestitoare fără pereche.

— Nu pot să vă întrec.

— Continuă.

— Anii se scurg neînchipuit de încet. Copilăria este o aventură atît de puţin rapidă! Ce-nseamnă un an pentru un adult? Pentru un puşti, un an face cît un veac, iar pentru dumneavoastră aceste veacuri erau de aur şi de argint. Avocaţii obişnuiesc să invoce drept circumstanţă atenuantă o copilărie nefericită. Sondîndu-vă trecutul, mi-am dat seama că şi o copilărie prea fericită poate servi drept circumstanţă atenuantă.

— De ce încerci să-mi acorzi circumstanţe atenuante? N-am nici o nevoie de aşa ceva.

— Rămîne de văzut. Nu vă despărţiţi nici o clipă de Leopoldine. N-aţi putea trăi unul fără celălalt.

— Văr-verişoară, povestea-i veche de cînd lumea.

— La un asemenea grad de intimitate, se mai poate vorbi oare de văr şi verişoară?

— Frate şi soră, dacă-ţi place mai mult.

— Frate şi soră incestuoşi atunci.

— Te şochează? S-a văzut şi la cele mai bune familii. Ai aici dovada.

— Cred că de-aici înainte trebuie să povestiţi dumneavoastră.

— Nici nu mă gîndesc.

— Chiar vreţi să continuu eu?

— Ţi-aş rămîne îndatorat.

— Nu-mi doresc altceva decît să vă îndatorez, dar, dacă mi-aş continua istorisirea de la stadiul la care am ajuns, n-ar mai fi decît o palidă şi mediocră parafrazare a celui mai insolit şi mai puţin cunoscut dintre romanele dumneavoastră.

— Ador parafrazările palide şi mediocre.

— Cu atît mai rău pentru dumneavoastră. Nu eu am vrut-o. Apropo, îmi daţi dreptate?

— În legătură cu ce?

— Cu faptul că am clasificat acest roman printre operele dumneavoastră cu două, şi nu cu trei personaje feminine.

— Îţi dau deplină dreptate, scumpa mea.

— În acest caz, nu mă mai tem de nimic. Restul e literatură, nu-i aşa?

— Restul nu e, într-adevăr, decît opera mea. Pe vremea aceea, n-aveam altă hîrtie decît propria-mi viaţă, nici altă cerneală decît sîngele meu.

— Sau al altora.

— Ea nu era o alta.

— Cine era, de fapt?

— N-am ştiut niciodată, dar nu încape îndoială că nu era o alta. Aştept în continuare parafraza dumitale, preascumpa mea.

— Aveţi dreptate. Anii trec şi se petrec bine, prea bine. Alături de Leopoldine, nu aţi cunoscut niciodată şi alt fel de viaţă, totuşi sînteţi conştienţi de anormalitatea ei şi de prea marele vostru noroc. În inima acelui Eden, începe să vă încerce ceea ce numiţi „angoasa aleşilor", care are următorul conţinut: „Cît timp va mai putea dura o asemenea perfecţiune?". Ca toate angoasele, şi aceasta vă poartă euforia pe culmi, şubrezind-o totodată, din ce în ce mai periculos. Anii trec în continuare. Aveţi paisprezece ani, verişoara dumnea-voastră – doisprezece. Aţi atins punctul culminant al copilăriei, ceea ce Tournier numeşte „deplina maturitate a copilăriei". Modelaţi de o viaţă de vis, sînteţi şi nişte copii de vis. Nimeni nu v-a spus vreodată, dar ştiţi în chip nelămurit că vă aşteaptă o cumplită degradare, care se va înstăpîni peste trupurile voastre ideale şi peste umorile voastre nu mai puţin ideale pentru a vă preschimba în nişte acneici chinuiţi. Aici încep eu să vă bănuiesc că aţi fi la originea proiectului demenţial ce va urma.

— Bravo, deja încerci să o disculpi pe complicea mea.

— Nu văd de ce anume ar trebui să o disculp. Ideea era a dumneavoastră, nu?

— Da, dar nu era o idee criminală.

— Aprioric nu, însă devenea criminală prin consecinţe şi mai ales prin imposibilitatea punerii ei în practică ce trebuia să iasă la iveală mai devreme sau mai tîrziu.

— În acest caz, mai tîrziu.

— Să nu anticipăm. Aveţi paisprezece ani, Leopoldine – doi-sprezece. Vă este întru totul devotată şi puteţi să-i băgaţi pe gît orice.

— Nu era orice.

— Nu, era mai rău. o convingeţi că pubertatea e cel mai mare

rău cu putinţă, dar că poate fi evitată.

— Şi chiar poate.

— Mai credeti şi acum?

— N-am încetat nici o clipă să cred.

— Prin urmare, totdeauna v-a lipsit o doagă.

— Din punctul meu de vedere, am fost totdeauna singurul întreg la minte.

— Evident. La paisprezece ani, sînteţi deja atît de întreg la minte încît decideţi în mod solemn că nu veţi păşi niciodată pragul adolescenţei. Aveţi o asemenea influenţă asupra verişoarei dumneavoastră, încît o determinaţi să facă acelaşi jurămînt.

— Nu-i aşa că-i adorabil?

— Depinde. Pentru că în acest moment sînteţi deja Pretextat Tach şi vă însoţiţi jurămîntul grandios cu nu mai puţin grandioase dispoziţii punitive în caz de sperjur. Mai precis, juraţi şi o puneţi şi pe Leopoldine să jure că, pur şi simplu, dacă unul dintre voi îşi calcă făgăduinţa şi devine puber, celălalt îl va omorî.

— La numai paisprezece ani, un suflet de titan!

— Presupun că mulţi alţi copii au plănuit şi ei să nu părăsească niciodată copilăria, obţinînd victorii mai mici sau mai mari, dar întotdeauna vremelnice. Voi doi însă păreţi să izbutiţi. Ce-i drept, daţi dovadă şi de o hotărîre puţin obişnuită. Iar dumneavoastră, titanul întregii poveşti, născociţi tot felul de măsuri pseudoştiinţifice menite să vă facă trupurile improprii adolescenţei.

— Nu chiar atît de pseudoştiinţifice, de vreme ce erau eficiente.

— Rămîne de văzut. Mă întreb cum de aţi supravieţuit după asemenea tratamente.

— Eram fericiti.

— Cu ce preţ? De unde naiba scotea creierul dumneavoastră nişte precepte atît de sucite? În sfirşit, aveaţi scuza vîrstei de numai paisprezece ani.

— De-ar trebui s-o mai fac o dată, nu m-aş da îndărăt.

— Astăzi aveţi scuza senilităţii.

— Ar însemna că am fost dintotdeauna senil sau pueril, pentru că dispoziţiile mele psihice nu s-au schimbat niciodată.

— La dumneavoastră nu mă miră. În 1922, eraţi deja smintit. Aţi creat *ex nihilo* ceea ce numeaţi o „igienă a veşnicei copilării” – în epocă, termenul acoperea toate domeniile sănătăţii mentale şi fizice:

igiena era o ideologie. Cea inventată de dumneavoastră ar merita mai degrabă numele de antiigienă, într-atît e de nesănătoasă.

— Ba dimpotrivă, e foarte sănătoasă.

— Convins că pubertatea lucrează în timpul somnului, decretaţi că nu trebuie să mai dormiţi – oricum, nu mai mult de două ore pe zi. O viaţă fundamental acvatică vi se pare ideală pentru a ţine copilăria în loc: de-acum înainte, împreună cu Leopoldine, petreceti zile şi nopţi întregi înotînd în lacurile domeniului, uneori chiar şi iarna. Mîncaţi doar strictul necesar. Unele alimente sînt interzise, iar altele recomandate, în virtutea unor principii care îmi par a ţine de cea mai pură fantezie: interziceţi felurile de mîncare socotite prea „adulte", precum raţa cu portocale, supa de homar şi alimentele de culoare neagră. În schimb, recomandaţi ciupercile nu otrăvitoare, dar socotite improprii consumului, precum gogoaşele, cu care vă îndopaţi cînd le vine vremea. Ca să nu dormiţi, vă procuraţi cutii întregi cu un ceai kenian mult prea tare, pentru că aţi auzit-o pe bunica dumneavoastră zicînd numai rele despre el: îl preparaţi negru-catran şi-l beţi în cantităţi impresionante, identice cu cele pe care i le administraţi lui Leopoldine.

— Care era întru totul de acord.

— Să spunem mai curînd că vă iubea.

— Si eu o iubeam.

— În felul dumneavoastră.

— Felul meu nu ţi-e pe plac?

— Litotă.

— Ţi se pare poate că alţii procedează mai elegant? Nu cunosc nimic mai josnic decît ceea ce înţeleg ei prin a iubi. Ştii ce înţeleg ei prin asta? Să înrobească, să lase borţoasă şi să urîţească o nenorocită: iată ce înţeleg fiinţele presupuse a fi de acelaşi sex cu mine prin a iubi.

— Acum faceţi pe feministul? Rareori mi s-a întîmplat să vă consider mai puţin credibil.

— Pe cuvîntul meu, eşti de o prostie vrednică de plîns. Ceea ce am spus se situează la antipozii feminismului.

— De ce n-aţi încerca măcar o dată să fiţi şi dumneavoastră mai clar?

— Dar sînt cît se poate de clar! Dumneata nu vrei să admiţi că modul meu de a iubi e cel mai frumos!

— Părerea mea n-are nici o importanţă. În schimb, mi-ar plăcea să ştiu ce credea Leopoldine în acest sens.

— Mulţumită mie, Leopoldine a fost cea mai fericită.

— Cea mai fericită ce? Femeie? Nebună? Bolnavă? Victimă?

— Esti complet în afara problemei. Mulţumită mie, a fost cea mai fericită dintre copile.

— Dintre copile? La cincisprezece ani?

— Întocmai. La vîrsta la care fetele devin hidoase, coşuroase, şolduroase, puturoase, păroase, ţîţoase, mintoase, ţîfnoase, stupide – într-un cuvînt, femei –, la acea vîrstă sinistră deci, Leopoldine era copila cea mai frumoasă, cea mai fericită, cea mai analfabetă şi mai savantă – era copila cea mai copilăroasă, şi asta mulţumită numai şi numai mie. Mulţumită mie, cea pe care o iubeam a evitat calvarul de a deveni femeie. Te provoc să găseşti o iubire mai frumoasă decît asta.

— Sînteţi absolut sigur că verişoara dumneavoastră nu-şi dorea să devină femeie?

— Cum ar fi putut să-şi dorească aşa ceva? Era mult prea inteligentă!

— Eu nu vă cer să-mi răspundeţi prin supoziţii. Vă cer să-mi spuneţi dacă şi-a dat sau nu acordul, dacă v-a spus sau nu răspicat: „Pretextat, prefer să mor decît să părăsesc copilăria”.

— Nu era nevoie să mi-o spună răspicat. Se înţelegea de la sine.

— Exact ce credeam şi eu: nu şi-a dat niciodată acordul.

— Încă o dată îţi spun că era inutil. Ştiam ce voia.

— Şi ştiaţi mai cu seamă ce voiaţi dumneavoastră.

— Şi ea, şi eu voiam acelaşi lucru.

— Fireşte.

— Ce încerci să insinuezi, căcăcioasă mică? Crezi poate că o cunoşti pe Leopoldine mai bine decît o cunosc eu?

— Cu cît stăm mai mult de vorbă, cu atît cred mai mult.

— Mai bine să auzi asta decît să fii surdă. Am să-ţi spun un lucru pe care sigur nu-l ştii, neam de femelă ce-mi eşti: nimeni – pricepi? -, nimeni nu cunoaşte un individ mai bine decît asasinul lui.

— Am ajuns şi la partea interesantă. Treceţi la mărturisiri?

— La mărturisiri? Nu-s mărturisiri, fiindcă ştiai deja că eu am ucis-o.

— Închipuiţi-vă că mai aveam o ultimă îndoială. Nu-i uşor să admiţi că un laureat al premiului Nobel e un asasin.

— Cum? Nu ştiai că tocmai asasinii au cele mai mari şanse să primească Nobelul? Uită-te la Kissinger, la Gorbaciov...

— Da, dar dumneavoastră aţi primit Nobelul pentru literatură.

— Tocmai! Cei care iau Nobelul pentru pace sînt adeseori asasini, dar cei care-l iau pentru literatură sînt întotdeauna asasini.

— Cu dumneavoastră nu se poate discuta serios.

— În viaţa mea n-am fost mai serios.

— Maeterlinck, Tagore, Pirandello, Mauriac, Hemingway, Pasternak, Kawabata – nişte asasini cu toţii?

— Nu ştiai?

— Nu!

— Înseamnă că te-am învăţat şi eu cîte ceva.

— Se poate şti care vă sînt sursele de informaţii?

— Pretextat Tach n-are nevoie de surse de informaţii. Sursele de informaţii sînt bune pentru alţii.

— Văd.

— Nu, nu vezi nimic. Te-ai aplecat asupra trecutului meu, mi-ai scotocit arhivele şi ai fost uimită cînd ai dat peste un asasinat. Abia inversul ar fi fost uimitor. Dacă ţi-ai fi dat osteneala să scotoceşti cu tot atîta minuţiozitate prin arhivele acestor laureaţi ai premiului Nobel, nu încape îndoială că ai fi descoperit cohorte de asasinate. Altminteri, Nobelul nici nu le-ar fi fost acordat vreodată.

— L-aţi acuzat pe jurnalistul dinaintea mea că ar fi inversat cauzalităţile. Dumneavoastră nu le inversaţi, ci le tăiaţi în coadă de peşte.

— Te previn cu mărinimie că n-ai nici o şansă dacă încerci să mă înfrunţi pe terenul logicii.

— Avînd în vedere ceea ce numiţi dumneavoastră logică, nu mă îndoiesc. Însă nu pentru argumentări am venit eu aici.

— Atunci pentru ce ai vemt?

— Ca să am certitudinea că dumneavoastră sînteţi asasinul. Vă mulţumesc că mi-aţi spulberat şi ultima ezitare: v-aţi lăsat dus de cacialmaua mea.

Obezul rîse lung, respingător.

— Cacialmaua ta! Excelent! Te crezi în stare să mergi cu mine la cacialma?

— Am toate motivele să mă cred în stare, de vreme ce am şi făcut-o.

— Sărmană curcă înfumurată. Află că a merge la cacialma înseamnă să smulgi ceva. Pe cînd tu n-ai smuls nimic de la mine, fiindcă ţi-am spus adevărul din capul locului. De ce-aş ascunde că-s un asasin? N-am de ce să mă tem de justiţie, am să mor în mai puţin de două luni.

— Dar reputaţia dumneavoastră postumă?

— Va fi cu atît mai grandioasă. Parcă văd deja vitrinele librăriilor: „Pretextat Tach, asasinul laureat al premiului Nobel”. Cărţuliile mele au să se vîndă ca pîinea caldă. Iar editorii mei or să-şi frece mîinile. Crcde-mă, asasinatul ăsta e o afacere excelentă pentru toată lumea.

— Chiar şi pentru Leopoldine?

— Mai ales pentru Leopoldine.

— Să ne întoarcem în 1922.

— De ce nu în 1925?

— Sînteţi un pic prea expeditiv. Nu trebuie să sărim peste aceşti trei ani capitali.

— E-adevărat, sînt capitali, deci imposibil de povestit.

— Şi totuşi, i-ati povestit.

— Nu, i-am scris.

— Să nu ne jucăm cu cuvintele, de acord?

— Tocmai unui scriitor îi spui asta?

— Nu cu scriitorul vorbesc acum, ci cu asasinul.

— Sînt una şi aceeaşi persoană.

— Sînteţi sigur?

— Scriitor, asasin: două aspecte ale aceleiaşi meserii, două conjugări ale aceluiaşi verb.

— Care verb?

— Cel mai rar şi cel mai dificil: verbul a iubi. Nu-i amuzant că gramaticile noastre şcolare au ales drept paradigmă verbul cu sensul cel mai de nepătruns? Dac-aş fi învăţător, aş înlocui verbul ăsta ezoteric cu altul mai accesibil.

— A ucide?

— Nici a ucide nu-i uşor. Nu, un verb trivial şi comun precum a vota, a naşte, a intervieva, a munci...

— Slavă Domnului, nu sînteţi învăţător. Ştiţi că e nemaipomenit de greu să vă facă cineva să răspundeţi la o întrebare? Aveţi talentul de a vă eschiva, de a schimba subiectul, de a o lua cînd

încolo, cînd încoace. Încontinuu trebuie să fiţi chemat la ordine.

— Şi mă felicit pentru asta.

— Acum nu veţi mai scăpa însă: 1922 – l925, vă dau cuvîntul.

Tăcere apăsătoare.

— Vrei o caramea?

— Domnule Tach, de ce vă temeţi de mine?

— Nu mă tem de dumneata. Cu toată sinceritatea, nu văd ce ţi-aş putea spune. Eram pe deplin fericiţi, iar iubirea noastră era divină. Ce ţi-aş mai putea povesti în afară de nerozii de genul ăsta?

— Am să vă dau o mînă de ajutor.

— Mă aştept la ce-i mai rău.

— Acum douăzeci şi patru de ani, urmare a menopauzei dumneavoastră literare, aţi lăsat un roman neîncheiat. De ce?

— I-am zis de ce unuia dintre confraţii dumitale. Orice scriitor care se respectă trebuie să lase cel puţin un roman neîncheiat, altminteri nu-i credibil.

— Ştiţi mulţi scriitori care publică romane neîncheiate încă din timpul vietii?

— Nu ştiu nici unul. Se pare că-s mai şmecher decît ceilalţi: primesc încă din timpul vieţii onoruri de care scriitorii obişnuiţi nu se bucură decît cu titlu postum. Cînd vine de la un scriitor aflat la vîrsta uceniciei, un roman neîncheiat e văzut ca un semn de stîngăcie, de tinereţe încă prea puţin strunită; cînd vine însă de la un mare scriitor recunoscut, un roman neîncheiat e tot ce poate fi mai şic. Dă impresie de „zbor frînt al geniului", de „criză de angoasă a titanului", „uimire în faţa indicibilului", de „viziune mallarmeană a cărţii ce va să vină" – într-un cuvînt, e o chestie profitabilă.

— Domnule Tach, cred că n-aţi înţeles bine între-barea mea. Nu v-am întrebat de ce aţi lăsat *un* roman neîncheiat, ci de ce aţi lăsat *acest* roman neîncheiat.

— Ei bine, pe cînd îl scriam, mi-am dat seama că nu născusem încă romanul neîncheiat necesar celebrităţii mele, mi-am plecat privirea asupra manuscrisului şi mi-am zis în sinea mea: „de ce nu ăsta?". Am pus stiloul jos şi n-am mai adăugat un rînd.

— Să nu speraţi că vă cred.

— De ce nu?

— Aţi zis: „Am pus stiloul jos şi n-am mai adăugat un rînd". Aţi fi făcut mai bine dacă aţi fi zis: „Am pus stiloul jos şi niciodată

n-am mai scris vreun rînd”. Nu e oare surprinzător că, după acest faimos roman neîncheiat, n-aţi mai vrut să scrieţi niciodată, dumneavoastră, care aţi scris zi de zi vreme de treizeci şi şase de ani?

— Trebuia să mă opresc şi eu într-o bună zi.

— Da, dar de ce tocmai în ziua aceea?

— Nu căuta sensuri ascunse pentru un fenomen atît de banal precum îmbătrînirea. Aveam cincizeci şi nouă de ani, am ieşit la pensie. Ce vrei mai normal de-atît?

— Brusc, n-aţi mai scris nici un rînd: să fi fost lovit asa, într-o zi, de bătrîneţe?

— De ce nu? Nu îmbătrîneşti în fiecare zi. Poţi trăi zece – douăzeci de ani fără să îmbătrîneşti şi apoi, fără vreun motiv anume, să simţi că au trecut în numai două ore. Ai să vezi că o să ţi se întîmple şi ţie. Într-o seară, ai să te uiţi în oglindă şi ai să-ţi zici: „Doamne, am îmbătrînit cu zece ani de azi dimineaţă!”.

— Chiar aşa, fără nici un motiv anume?

— Fără alt motiv decît timpul care duce totul la ruină.

— Timpul le ia-n cîrcă pe toate, domnule Tach. Iar dumneavoastră i-aţi dat o preţioasă mînă de ajutor – chiar două, aş zice eu.

— Mîna, sediul plăcerii scriitorului.

— Mîinile, sediul plăcerii sugrumătorului.

— Ce-i drept, sugrumarea e un lucru agreabil.

— Pentru sugrumător sau pentru sugrumat?

— Vai, n-am cunoscut decît una dintre cele două situaţii!

— Nu disperaţi.

— Ce vrei să spui?

— Habar n-am. Mă scoateţi din minţi cu diversiunile dumneavoastră. Vorbiţi-mi despre cartea asta, domnule Tach.

— Nici să nu te gîndeşti, domnişoară, dumneata trebuie s-o faci.

— Din tot ce aţi scris, este cea pe care o prefer.

— De ce? Pentru că apar în ea un castel, nobili şi o poveste de dragoste? Eşti cu adevărat o femeie.

— Ce-i drept, îmi plac poveştile de dragoste. Mi se întîmplă adesea să gîndesc că, în afară de dragoste, nu există nimic interesant.

— Cerule!

— Puteţi face oricîte ironii, dar nu veţi putea nega că dumneavoastră aţi scris cartea şi că este vorba despre o poveste de dragoste.

— Dacă zici dumneata.

— De altfel, e singura poveste de dragoste pe care ati scris-o vreodată.

— M-ai liniştit.

— Vă pun din nou aceeaşi întrebare, dragă domnule: de ce aţi lăsat acest roman neîncheiat?

— Poate că eram în pană de imaginaţie.

— Imaginaţie? Nu aveaţi nevoie de imaginaţie pentru a-l scrie, întrucît povesteaţi nişte fapte reale.

— Ce ştii dumneata? Nu erai de faţă ca să verifici.

— Dumneavoastră aţi omorît-o pe Leopoldine, nu?

— Aşa-i, dar asta nu dovedeşte că şi restul ar fi adevărat. Restul e literatură, domnişoară.

— Ei bine, eu cred că totul e adevărat în cărţulia asta.

— Dacă-ţi face dumitale plăcere.

— Dincolo de plăcere, am motive întemeiate să cred că e un roman strict autobiografic.

— Motive întemeiate? Explică-mi, să rîdem puţin.

— Arhivele au confirmat deja existenţa castelului, pe care îl descrieţi întocmai. Personajele au aceleaşi nume ca în realitate – în afară de dumneavoastră, bineînţeles, dar Philemon Tractatus este un pseudonim transparent, cum dovedesc şi iniţialele. În sfîrşit, arhivele atestă moartea lui Leopoldine în 1925.

— Arhive, registre: asta numeşti dumneata realitate?

— Nu, însă de vreme ce aţi respectat această realitate oficială, sînt absolut îndreptăţită să presupun că aţi respectat şi realităţi mai ascunse.

— Argument slab.

— Mai am şi altele: stilul, de exemplu. Un stil mult, mult mai puţin abstract decît cel al romanelor precedente.

— Argument şi mai slab. Impresionismul ce-ţi ţine loc de simţ critic n-ar putea avea valoare de dovadă, mai cu seamă în materie de stilistică: niciCînd idioţii de teapa dumitale n-o iau mai tare pe arătură ca atunci cînd vine vorba de stilul unui scriitor.

— În fine, am încă un argument cu atît mai zdrobitor cu cît nu e un argument.

— Ce tot bîigui acolo?

— Nu e un argument, ci o fotografie.

— O fotografie? Cu ce?

— Ştiţi de ce nimeni n-a bănuit vreodată că acest roman ar fi o autobiografie? Deoarece personajul principal, Philemon Tractatus, era un băiat superb, zvelt, cu trăsături splendide. N-aţi minţit întru totul cînd le-aţi spus confraţilor mei că sînteţi urît şi obez încă de la optsprezece ani. Să spunem că aţi minţit prin omisiune, căci pînă atunci aţi fost de o frumuseţe răpitoare.

— Ce ştii dumneata despre asta?

— Am descoperit o fotografie.

— Cu neputinţă. N-am fost fotografiat niciodată înainte de 1948.

— Regret că vă prind memoria pe picior greşit. Am găsit o fotografie pe spatele căreia e scris cu creionul: „Saint-Sulpice – 1925”.

— Arată-mi-o.

— Am să v-o arăt cînd am să fiu sigură că nu veţi încerca s-o distrugeţi.

— Înţeleg. Umbli cu cacialmale.

— Nu umblu cu cacialmale. Am fost în pelerinaj la Saint-Sulpice. Cu părere de rău vă anunţ că pe locul fostului castel, din care n-a mai rămas nici piatră pe piatră, s-a construit o cooperativă agricolă. Cele mai multe dintre lacurile de pe domeniu au fost secate, iar valea a fost transformată în rampă de depozitare a gunoaielor. Regret, dar nu-mi inspiraţi nici o milă. I-am chestionat pe toţi bătrînii întîlniţi pe teren. Oamenii îşi mai amintesc de castel şi de marchizii de Planeze de Saint-Sulpice. Îşi aduc aminte chiar şi de micul orfan adoptat de bunicii săi.

— Mă întreb cum şi-ar putea aminti de mine plebeii aceia, n-am avut niciodată contacte cu ei.

— Există tot felul de contacte. Poate că nu vi se vorbea niciodată despre ei, însă ei vă vedeau.

— Imposibil. Nu călcam niciodată în afara domeniului.

— În schimb, existau prieteni care veneau în vizită la bunicii, mătuşa şi unchiul dumneavoastră.

— Niciodată nu făceau fotografii.

— Greşit. Să ne înţelegem, nu ştiu în ce condiţii a fost făcută fotografia, şi nici de către cine – explicaţiile mele erau simple ipoteze –, fapt este că ea există. Iar dumneavoastră apăreţi în faţa castelului, alături de Leopoldine.

— Alături de Leopoldine?

— O încîntătoare copilă cu plete întunecate, altcineva nu poate

fi.

— Arată-mi fotografia.

— Ce vreţi să faceţi cu ea?

— Arată-mi fotografia, îţi zic.

— Mi-a procurat-o o femeie foarte în vîrstă din sat. Nu ştiu cum de-a ajuns în mîinile ei. Prea puţin contează: identitatea celor doi copii e dincolo de orice bănuială. Da, copii, chiar şi dumnea-voastră care, la şaptesprezece ani, nu vădiţi nici unul dintre semnele adolescenţei. E ceva tare curios: amîndoi sînteţi peste măsură de înalţi, slabi, palizi, dar chipurile şi trupurile voastre prelungi sînt absolut copilăreşti. De allfel, nici nu păreţi normali: ai zice că ai în faţa ochilor doi uriaşi de doisprezece ani. Totuşi, rezultatul nu e mai puţin superb: cu trăsăturile voastre delicate, cu ochii naivi, feţele prea mici în comparaţie cu craniul, iar dedesubt busturi de copii, picioare firave şi interminabile, sînteţi demni de penelul unui pictor. Mai-mai să crezi că acele fantasmagorice precepte de igienă erau eficiente şi că gogoaşele chiar sînt un secret al frumuseţii. Însă cea mai mare surpriză sînteţi dumneavoastră înşivă. De nerecunoscut!

— Dacă-s aşa de nerecunoscut, cum poţi şti că sînt eu?

— Nu văd cine altul ar putea fi. Şi apoi aţi rămas cu aceeaşi piele albă, netedă, imberbă e chiar singurul lucru care v-a mai rămas. Eraţi atît de frumos, aveaţi membrele atît de delicate şi o conformaţie atît de asexuată – cred că îngerii nu-s cu mult altfel.

— Scuteşte-mă de habotniciile dumitale, vrei? Şi, în loc să-mi torni tot ce-ţi trece prin cap, mai bine arată-mi fotografia aia.

— Cum de-aţi putut să vă schimbaţi într-atît? Spuneaţi că la optsprezece ani eraţi deja la fel ca acum şi accept să vă cred, dar, dacă aşa stau lucrurile, sînt cu atît mai uluită: cum aţi putut, în mai puţin de un an, să vă schimbaţi înfăţişarea serafică în buhăiala monstruoasă ce-mi stă dinaintea ochilor? Fiindcă nu numai că v-aţi triplat greutatea, dar chipul acela delicat a devenit bovin, trăsăturile lui rafinate s-au îngroşat pînă ce au ajuns să afişeze toate semnele vulgarităţii...

— Mai ai mult să mă insulţi sau ai terminat?

— Ştiţi foarte bine că sînteţi urît. De altfel, dumneavoastră înşivă nu mai conteniţi să vă etichetaţi cu adjective dintre cele mai ignobile.

— Mi le servesc singur cu destulă vervă, dar nu-i permit altuia

să mi le servească. Priceput?

— N-am nevoie de permisiun.ea dumneavoastră. Sînteţi înspăimîntător, poftim, şi e incredibil ca un om să fie atît de înspăimîntător cînd a fost atît de frumos.

— Nu-i deloc incredibil şi se întîmplă necontenit. Doar că, de regulă, mai puţin rapid.

— Gata, aţi trecut din nou la mărturisiri.

— Ce spui?

— Ce-aţi auzit. Spunîndu-mi asta, recunoaşteţi implicit veridicitatea afirmaţiilor mele. La şaptesprezece ani eraţi întocmai cum vă descriam eu – şi cum, din păcate, nici o fotografie nu v-a imortalizat vreodată.

— Ştiam, Dar cum de-ai reuşit să mă descrii atît de bine?

— M-am mulţumit să parafrazez descrierile pe care i le faceţi lui Philemon Tractatus în romanul dumneavoastră. Voiam să verific dacă eraţi chiar aşa cum v-aţi zugrăvit personajul: ca să aflu, întrucît aţi refuzat să răspundeţi la întrebările mele, nu aveam la îndemînă alt procedeu decît cacialmaua.

— Eşti o mică ticăloasă care scormoneşte în rahat.

— Scormonitul în rahat dă rezultate: acum ştiu cu certitudine că romanul este strict autobiografic. Am toate motivele să mă mîndresc, deoarece dispuneam de aceleaşi elemente ca oricare altul. Iar eu am fost singura care a mirosit adevărul.

— Bravo, umflă-te în pene.

— Închipuiţi-vă deci că am să vă pun din nou cea dintîi dintre întrebările mele: de ce *Igiena asasinului* este un roman neîncheiat?

— Iată şi titlul lipsă de mai adineauri!

— N-are rost să faceţi pe miratul, nu vă slăbesc pînă nu-mi răspundeţi: de ce acest roman este neîncheiat?

— Întrebarea ar putea fi pusă şi mai metafizic: de ce această neîncheiere este un roman?

— Metafizica dumneavoastră nu mă interesează. Răspundeţi-mi la întrebare: de ce acest roman este neîncheiat?

— Paştele şi grijania, mă scoţi din papuci! De ce n-ar avea dreptul să rămînă neîncheiat?

— Dreptul n-are nici în clin, nici în mînecă cu povestea noastră. Aţi scris despre fapte reale, cu un sfîrşit real: ca atare, de ce n-aţi mai încheiat romanul? După uciderea lui Leopoldine, vă opriţi

în gol. Era chiar aşa de greu să încheiaţi cazul, să-i daţi un sfirşit după toate regulile cuvenite?

— Greu?! Află, curcă prizărită ce eşti, că pentru Pretextat Tach nimic nu-i greu de scris.

— Tocmai. Acest nesfîrşit în coadă de peşte este aşadar cu atît mai absurd.

— Cine eşti dumneata ca să determini gradul de absurditate al deciziilor mele?

— Nu determin nimic. Mă întreb şi eu. Bătrînul păru să se preschimbe dintr-o dată într-un moşneag de optzeci şi trei de ani.

— Nu eşti singura. Şi eu mă întreb, dar nu găsesc răspuns. Aş fi putut să aleg zeci de încheieri pentru cărţulia asta: fie crima însăşi, fie noaptea ce i-a urmat, fie metamorfoza mea fizică ori incendiul de la castel, un an mai tîrziu...

— Incendiu care este opera dumneavoastră, nu-i aşa?

— Bineînţeles. Saint-Sulpice devenise de nesuportat fără Leopoldine. în plus, suspiciunea familială al cărei obiect eram începea să mă enerveze. Am hotărît deci să mă debarasez de castel şi de ocupanţii lui. N-aş fi crezut că or să ardă atît de bine.

— Evident, respectul pentru viaţă nu vă dă afară din casă, dar n-aţi aţi avut de luptat cu nici un scrupul înainte de a da foc unui caatel din secolul al XVII-lea?

— Scrupulele n-au fost niciodată partea mea cea mai tare.

— Da. Să revenim la sfirşitul nostru sau, mai curînd, la absenţa lui. Aşadar, pretindeţi că nu cunoaşteţi motivul acestei neîncheieri?

— De data asta poţi să mă crezi. Da, aveam de ales între o sumedenie de sfîrşituri elegante, însă niciodată n-am găsit vreunul care să-mi pară potrivit. Nu ştiu: era de parcă aş fi aşteptat altceva, ceva ce aştept de douăzeci şi patru de ani – sau de şaizeci şi şase de ani, dacă preferi.

— Ce altceva? Ca Leopoldine să învie din morţi?

— Dacă aş fi ştiut, nu m-aş fi oprit din scris.

— Aşadar aveam dreptate cînd legam neîncheierea acestui roman de faimoasa dumneavoastră menopauză literară.

— Bineînţeles că aveai dreptate. E aici vreun motiv să te umfli în pene? Să ai dreptate, atunci cînd eşti jurnalist, nu-ţi cere decît niţică îndemînare. Să ai dreptate, cînd eşti scriitor, e cu neputinţă.

Meseria dumitale e dezgustător de uşoară. A mea, în schimb, e primejdioasă.

— Iar dumneavoastră faceţi astfel încît să fie şi mai primejdioasă.

— La ce trimite acest straniu compliment?

— Nu ştiu dacă este un compliment. Nu ştiu dacă felul în care vă expuneţi trebuie să mi se pară admirabil sau necugetat. Îmi puteţi explica ce v-a apucat în ziua în care aţi hotărît să relataţi în mod fidel povestea care nu numai că vă era cea mai scumpă, dar prezenta şi cele mai multe riscuri de a vă tîrî prin tribunale? Ce perversiune obscură v-a putut împinge să furnizaţi omenirii, într-un stil mai desăvîrşit ca niciodată, un act de autoacuzare de o transparenţă atît de flagrantă?

— Omenirii i se filfiie! Ca dovadă: sînt douăzeci şi patru de ani de cînd romanul ăsta putrezeşte prin biblioteci şi nimeni, mă înţelegi, nimeni nici măcar nu mi-a vorbit vreodată de el. Şi e absolut normal, de vreme ce, aşa cum îţi spuneam, nimeni nu l-a citit.

— Dar eu?

— Cantitate neglijabilă.

— Ce dovadă aveţi că nu mai există şi alte cantităţi neglijabile de acelaşi gen ca şi mine?

— O dovadă uluitoare: dacă şi alţii în afară de dumneata m-ar fi citit – şi zic bine citit, în sensul carnivor al termenului –, de mult aş fi fost închis.

Mi-ai pus o întrebare foarte interesantă, însă mă mir că răspunsul nu ţi-a sărit în ochi. Iată deci un asasin care se fofilează de patruzeci şi doi de ani. Crimele lui n-au fost cunoscute niciodată, iar el a devenit un scriitor celebru. Departe de a se împăca cu o situaţie atît de confortabilă, uite că bolnavul ăsta se lansează într-un parm absurd, pentru că are totul de pierdut şi nimic de cîştigat – nimic cu excepţia unei demonstraţii cît se poate de comice.

— Daţi-mi voie să ghicesc: vrea să demonstreze că nu-l citeşte nimeni.

— Mai mult: vrea să demonstreze că pînă şi foarte puţinele persoane care-l citesc – există şi asemenea oameni – l-au citit fără să-l citească.

— Chestia nu e deloc clară.

— Ba da. Ştii, există întotdeauna o mînă de tipi fară ocupaţie,

de vegetarieni, critici novici, studenţi masochişti sau pur şi simplu de curioşi care merg chiar pînă la a citi cărţile pe care le cumpără. Pe oamenii ăştia voiam eu să-i încerc. Voiam să dovedesc că pot scrie cele mai cumplite orori despre mine însumi: acest act de autoacuzare, cum bine spuneai, este riguros autentic. Da, domnişoară, ai avut dreptate de la început pînă la sfîrşit: în cartea asta, nici un detaliu nu este inventat. Fireşte că s-ar putea găsi destule scuze pentru cititori: nimeni nu ştie nimic despre copilăria mea, nu e prima carte îngrozitoare pe care o scriu, cum să-şi imagineze cineva că aş fi fost de o frumuseţe dumnezeiască ete. Eu unul însă afirm că scuzele astea nu ţin. Ştii ce critică am citit cu douăzeci şi patru de ani în urmă referitor la *Igiena asasinului*? „Un basm bogat în simboluri, o metaforă onirică a păcatului originar şi, în consecinţă, a condiţiei umane.” Cînd îţi spuneam că oamenii mă citesc fără să mă citească! îmi pot permite să scriu adevărurile cele mai riscante, nu vor vedea în ele decît nişte metafore. Nu-i deloc de mirare: pseudocititorul, blindat în costumul lui de scafandru, trece în deplină impermeabilitate prin frazele mele cele mai sîngeroase. Din cînd în cînd exclamă, încîntat: „Ce simbol drăguţ!”. E ceea ce se numeşte lectura curată. O invenţie grozavă, foarte agreabilă cînd o practici în pat, înainte să adormi; te calmează şi nici măcar nu murdăreşte aşternutul.

— Ce-aţi fi preferat? Să vă citească într-un abator sau la Bagdad, în timpul vreunui bombardament?

— Nu, găgăuţă. Nu spaţiul unde are loc lectura e pus în discuţie, ci lectura însăşi. Aş fi vrut ca oarnenii să mă citească fără combinezon de scafandru, fără grilă de lectură, fără vaccin şi, la drept vorbind, fără adverb.

— Ar trebui să ştiţi că o asemenea lectură nu există.

— La început nu ştiam asta, dar acum, în lumina strălucitei mele demonstraţii, crede-mă că ştiu.

— Şi? Nu-i un motiv de bucurie că există tot atîtea lecturi cîţi cititori?

— Nu m-ai înţeles: nu există cititori şi nici lecturi.

— Ba da, există lecturi diferite de a dumneavoastră, asta-i tot. De ce a dumneavoastră ar fi singura admisibilă?

— Bine, bine, nu-mi mai recita manualul dumitale de sociologie. De altfel, mi-ar plăcea să ştiu ce-ar găsi manualul de spus despre situaţia edificatoare pe care am prilejuit-o: un scriitor asasin se dă

singur în vileag şi nici un cititor nu e destul de isteţ ca să se prindă.

— Mă doare-n cot de opiniile sociologilor; în ce mă priveşte, cred că cititorul nu-i un copoi şi că, dacă nimeni nu v-a căutat pricină după apariţia acestei cărti, e semn bun: înseamnă că Fouquier-Tinville nu mai e la modă, că oamenii au mintea deschisă şi sînt în stare de o lectură civilizată.

— Mda, înţeleg: eşti coruptă ca şi ceilalţi. Am fost stupid crezînd că eşti altfel decît marea masă.

— Din păcate, trebuie să credeţi că şi sînt puţintel, de vreme ce, dintre toţi cei de teapa mea, numai eu am mirosit adevărul.

— Să admitem că nu-ţi lipseşte mirosul. Asta-i tot. Vezi, mă dezamăgeşti.

— E aproape un compliment. Să înţeleg că, în numai cîteva clipe, am putut să vă inspir o părere mai bună?

— Ai să rîzi: da. Nu te sustragi platitudinilor omeneşti, în schimb ai o calitate rarisimă.

— Ard de nerăbdare să o cunosc.

— Cred că e o calitate înnăscută şi constat cu uşurare că stupidele dumitale ucenicii n-au reuşit să o altereze.

— Şi care este această calitate?

— Cel puţin dumneata ştii să citeşti. Tăcere.

— Cîţi ani ai, domnişoară?

— Treizeci.

— De două ori cît avea Leopoldine cînd a murit. Mititica de tine, uite-ţi şi circumstanţa atenuantă: ai trăit mult prea mult.

— Cum? Adică eu am nevoie de circumstanţe atenuante? S-a întors lumea cu fundu-n sus.

— Pricepe că încerc să găsesc o explicaţie: am în faţa mea o persoană ascuţită la minte şi înzestrată cu harul rar al lecturii. Aşa încît mă întreb ce a putut vicia nişte aptitudini atît de frumoase. Mi-ai oferit răspunsul adineauri: timpul. Treizeci de ani înseamnă mult prea mult.

— Dumneavoastră, la vîrsta pe care o aveţi, îmi spuneţi asta?

— Am murit la şaptesprezece ani, domnişoară. Şi apoi, la bărbaţi nu-i acelaşi lucru.

— Am ajuns şi aici.

— N-are rost să iei un aer sarcastic, mititico, ştii bine că e adevărat.

— Ce anume e adevărat? Vreau să aud clar, din gura dumneavoastră.

— Cu atît mai rău pentru dumneata. Ei bine, iată, bărbaţii au dreptul la toate răgazurile. Femeile, nu. În această ultimă chestiune, sînt mai precis şi mai onest decît ceilalţi: majoritatea masculilor le acordă femelelor un răgaz mai mult sau mai puţin îndelungat înainte de a le da uitării, ceea ce reprezintă o laşitate cu mult mai mare decît a le ucide. Un asemenea răgaz mi se pare absurd şi chiar incorect faţă de femele: din cauza amînării, îşi vor închipui că cineva are nevoie de ele. Adevărul e că, din clipa în care au ieşit din copilărie, din clipa în care au devenit femei, ar trebui să moară. Dacă bărbaţii ar fi nişte gentlemani, le-ar ucide încă din ziua primei menstruaţii. Dar bărbaţii n-au fost niciodată galanţi şi preferă să le lase pe aceste nefericite să se tîrască din suferinţă în suferinţă în loc să aibă fineţea de a le elimina. Nu cunosc decît un singur mascul care a avut destulă măreţie, respect, dragoste, sinceritate şi politeţe ca să o facă.

— Dumneavoastră.

— Exact.

Jurnalista îşi lăsă capul pe spate. Rîsul porni, rar, răguşit. Încet-încet se acceleră, escaladînd octavele pe măsură ce ritmurile se schimbau, pînă ce se prefăcu în tuse violentă, neîntreruptă, sufocantă. Era rîsul nebunesc ajuns la stadiul clinic.

— Îţi vine să rîzi?

Ilaritatea nu-i dădea voie să vorbească.

— Rîsul nebunesc: iată încă o maladie feminină. N-am văzut niciodată vreun bărbat care să se zvîrcolească aşa cum fac femeile în astfel de cazuri. De la uter trebuie să li se tragă: toate mizeriile vieţii se trag de la uter. Fetiţele n-au uter, cred, ori, dacă au, e o jucărie, o parodie de uter. De îndată ce falsul uter devine unul adevărat, fetiţele trebuie ucise pentru a fi scutite de genul de isterie înspăimîntătoare şi dureroasă căreia îi eşti victimă chiar acum.

— Ah!

Acest „Ah” era strigătul unui pîntec epuizat, zguduit încă de spasme morbide.

— Biata mititică. Lumea a fost rea cu tine. Cine-i ticălosul care nu te-a ucis la pubertate? Dar poate că pe atunci nu aveai un prieten în adevăratul sens al cuvîntului. Vai, mi-e teamă că numai Leopoldine a avut noroc.

— Opriţi-vă, nu mai pot.

— Îţi înţeleg reacţia. Descoperirea tîrzie a adevărului, conştientizarea bruscă a umilirii trebuie să fi fost un şoc cumplit. Uterul dumitale are ceva de lucru ca să încaseze o asemenea lovitură! Micuţă femelă, biata de tine! Sărmană creatură cruţată cu laşitate de masculi! Crede-mă că te compătimesc.

— Domnule Tach, sînteţi individul cel mai năucitor şi mai comic pe care mi-a fost dat să-l întîlnesc.

— Comic? Nu pricep.

— Vă admir. Faptul că aţi putut născoci o teorie pe cît de smintită, pe atît de coerentă este ceva formidabil. Am crezut la început că o să-mi îndrugaţi nişte banale inepţii machiste. V-am subestimat. Explicaţia dumneavoastră este în acelaşi timp monstruoasă şi subtilă: femeile trebuie pur şi simplu eliminate, nu-i aşa?

— Firește. Dacă femeile n-ar exista, lucrurile ar merge în sfîrşit în interesul lor.

— E o soluţie atît de ingenioasă! Cum de nu i-a mai trecut nimănui prin minte pînă acum?

— După părerea mea, le-a mai trecut şi altora prin minte, dar nimeni pînă la mine n-a avut curajul să pună proiectul în aplicare. Căci, la urma urmelor, ideea e la îndemîna oricui. Feminismul şi antifeminismul sînt plăgi ale neamului omenesc; evident, remediul este simplu: femeile trebuie suprimate.

— Domnule Tach, sînteţi genial. Vă admir şi sînt încîntată că v-am întîlnit.

— Am să te uimesc: şi eu sînt încîntat că te-am întîlnit.

— Nu puteti vorbi serios.

— Dimpotrivă. în primul rînd, mă admiri pentru ceea ce sînt, iar nu pentru ceea ce îţi imaginezi că aş fi: e un punct în plus pentru dumneata. Apoi, ştiu că am să-ţi pot face un mare serviciu, ceea ce mă umple de încîntare.

— Ce serviciu?

— Cum ce serviciu? Ştii deja.

— Să înţeleg că aveţi de gînd să mă suprimaţi şi pe mine?

— Încep să cred că eşti demnă de asta.

— Este un mare elogiu, domnule Tach, şi vă rog să mă credeţi că sînt mişcată, dar...

— Într-adevăr, văd că te-ai înroşit toată.

— Dar nu vă daţi atîta osteneală.

— De ce? Cred că meriţi. Eşti mult mai de calitate decît credeam la început. Îmi doresc sincer să te ajut să mori.

— Sînt impresionată, dar lăsaţi; n-aş vrea să aveţi necazuri din cauza mea.

— Asta-i bună, micuţo, nu risc nimic: nu mai am de trăit decît o lună şi jumătate.

— N-aş vrea ca reputaţia dumneavoastră postumă să fie pătată din vina mea.

— Pătată? De ce-ar fi pătată de aşa o faptă bună? Dimpotrivă! Oamenii vor spune: „Cu mai puţin de două luni înainte de moarte, Pretextat Tach încă făcea binele". Voi fi o pildă pentru omenire.

— Domnule Tach, omenirea nu va înţelege.

— Vai, mi-e teamă că iarăşi te înşeli. Dar prea puţin contează omenirea şi propria-mi reputaţie. Află, domnişoară, că te preţuiesc pînă acolo încît doresc, numai şi numai pentru dumneata, să împlinesc o faptă bună şi dezinteresată.

— Cred că mă preţuiţi prea mult.

— Eu nu cred.

— Deschideţi ochii, domnule Tach, n-aţi spus dumneavoastră că sînt slută, nătăfleaţă, coruptă, ca să nu mai pomenesc de altele? Iar simplul fapt că sînt femeie nu e oare de-ajuns ca să mă discrediteze?

— Teoretic, tot ce-ai spus e corect. Se întîmplă însă ceva straniu, domnişoară: teoria nu mai e de-ajuns. Trăiesc acum o altă dimensiune a problemei şi simt nişte emoţii delicioase, cum n-am mai încercat de şaizeci şi şase de ani.

— Deschideţi ochii, domnule Tach. Eu nu sînt Leopoldine.

— Nu. Şi totuşi, nu eşti foarte departe de ea.

— Leopoldine era ca ruptă din soare, iar pe mine mă socotiţi urîtă.

— Nu mai e întru totul adevărat. Urîţenia dumitale nu-i lipsită de frumuseţe. În anumite momente eşti frumoasă.

— În anumite momente.

— Sînt multe astfel de momente, domnişoară.

— Mă consideraţi stupidă, n-aveţi cum să mă preţuiţi.

— De ce te înverşunezi atîta să te discreditezi?

— Dintr-un motiv foarte simplu: nu ţin să sfîrşesc asasinată de un laureat al premiului Nobel pentru literatură.

Obezul păru brusc să se răcească.

— Ai prefera, poate, un laureat al premiului Nobel pentru chimie? întrebă el cu o voce glacială.

— Foarte comic. Vedeţi dumneavoastră, nu ţin să sfîrşesc asasinată indiferent dacă e vorba de un laureat al Nobelului sau de un băcan.

— Să înţeleg că vrei să-ţi pui singură capăt zilelor?

— Dacă aş fi avut dorinţe de sinucidere, le-aş fi dat curs de multă vreme, domnule Tach.

— Bravo. Crezi că-i aşa de simplu?

— Nu cred nimic şi nu mă interesează. Închipuiţi-vă că nu-mi doresc cîtuşi de puţin să mor.

— Nu vorbeşti serios.

— E oare atît de aberant să vrei să trăieşti?

— Nimic nu-i mai lăudabil decît să vrei să trăieşti. Dar tu nu trăieşti, sărmană curcă prizărită! Şi nici n-ai să trăieşti vreodată! Nu ştii că fetele mor în prima zi de pubertate? Mai rău, mor fără să dispară. Părăsesc viaţa nu pentru a ajunge pe frumoasele limanuri ale morţii, ci pentru a începe istovitoarea şi ridicola conjugare a unui verb trivial şi scîrnav; îl vor conjuga necontenit la toate modurile şi timpurile, îl vor descompune şi supracompune, nu vor afla nicicînd scăpare.

— Şi care este acel verb?

— Ceva de genul a reproduce, în sensul cu adevărat murdar al termenului, a ovula, dacă preferi. Nu înseamnă nici moarte, nici viaţă, şi nici vreo stare intermediară. Şi nu poartă alt nume decît a fi femeie. Cred că vocabularul, cu reaua lui credinţă obişnuită, a vrut să evite să numească o asemenea abjecţie.

— Cu ce drept pretindeţi că aţi şti ce înseamnă viaţa unei femei?

— Neviaţa unei femei.

— Viaţă sau neviaţă, nu ştiţi nimic despre ea.

— Află, domnişoară, că marii scriitori au un acces direct şi supranatural la viaţa celorlalţi. N-au nevoie să facă levitaţie şi nici să scotocească prin arhive pentru ca să pătrundă în universul mental al indivizilor. Le este suficient să ia o coală de hîrtie şi un stilou pentru a transcrie gîndurile aproapelui.

— I-auzi. Dragă domnule, cred că aveţi un sistem de tot

rahatul, dacă e să judec după debilitatea concluziilor dumneavoastră.

— Biată neroadă! Ce încerci sa-mi bagi pe gît? Sau, mai curînd, ce încerci să-ţi bagi pe gît? Că eşti fericită? Autosugestia are limitele ei. Deschide ochii! Nu eşti fericită, nu trăieşti.

— Ce ştiţi dumneavoastră?

— Întrebarea asta ţi se adresează dumitale. Cum ai putea şti dacă eşti sau nu în viaţă, dacă eşti sau nu fericită? Nici măcar nu ştii ce-i fericirea. Dacă ţi-ai fi petrecut copilăria în paradisul pămîntesc, ca Leopoldine şi ca mine...

— Bine, bine, nu vă mai tot socotiţi un caz excepţional. Toţi copii sînt fericiţi.

— Nu-s chiar atît de sigur. În schimb, e neîndoielnic că nici un copil n-a fost vreodată fericit precum mica Leopoldine şi micul Pretextat.

Jurnalista îşi lăsă din nou capul pe spate şi rîsul porni iar, cu zvîcnituri.

— Iată că uterul dumitale o ia de la capăt. Bine, fie, dar ce-am spus aşa de comic?

— Vă rog să mă scuzaţi, prenumele astea-s de vină... mai ales al dumneavoastră!

— Şi ce? Ai ceva de reproşat prenumelui meu?

— De reproşat nu. Dar să te cheme Pretextat! Ai jura că-i o glumă. Mă întreb ce s-a putut petrece în capul părinţilor dumneavoastră în ziua cînd au hotărît să vă numească aşa.

— Îţi interzic să-mi judeci părinţii. Şi, sincer, nu văd ce-i atît de comic la Pretextat. E un prenume creştin.

— Zău? în cazul ăsta e cu atît mai comic.

— Nu lua în rîs religia, femelă scelerată! M-am născut pe 24 februarie, de Sfintul Pretextat, iar tata şi mama, în pană de inspiraţie, s-au conformat acestei decizii a calendarului.

— Cerule! Şi atunci, dacă v-aţi fi născut la intrarea în postul Paştelui, v-ar fi zis Mardi-Gras sau pur şi simplu Gras?

— Pînă aici cu blasfemiile, creatură netrebnică! Află, ignoranto, că, în secolul al VI-lea, sfintul Pretextat era arhiepiscop de Rouen şi bun prieten cu Grigore de Tours, de care fireşte că n-ai auzit vorbindu-se în viaţa ta. Merovingienii au existat tocmai datorită lui Pretextat, căci el a căsătorit-o pe Merovee cu Brunehaut, punîndu-şi de altminteri viaţa în primejdie. Şi toate astea numai ca să-ţi explic

că n-ai de ce să rîzi de un nume atît de ilustru.

— Nu văd prin ce ar putea asemenea precizări istorice să vă facă prenumele mai puţin rizibil. La capitolul ăsta, nici verişoara dumneavoastră nu stă mai rău.

— Ce? Indrăzneşti să rîzi de numele verişoarei mele? Iţi interzic! Eşti un monstru de trivialitate şi prost gust! Leopoldine este prenumele cel mai frumos, cel mai nobil, cel mai graţios şi rnai sfişietor pe care l-a purtat vreodată cineva.

— Aha.

— Perfect! Nu cunosc decît un singur prenume care să ajungă pînă la călcîiul lui Leopoldine: Adele.

— Ia te uită!

— Da. Moş Hugo avea destule defecte, dar există un lucru pe care nimeni n-o să i-l poată lua vreodată: era un om de gust. Chiar şi atunci cînd păcătuieşte prin rea-credinţă, opera lui Hugo rămîne frumoasă şi măreaţă. Şi tot el le-a dat celor două fiice ale sale cele mai minunate prenume. Pe lîngă Adele şi Leopoldine, toate prenumele feminine sînt jalnice.

— E o chestiune de gust.

— Ba nu, imbecilo! Cui îi pasă de gusturile celor ca tine, din popor, din pegră, mediocri, de rînd? Nu contează decît gusturile geniilor, ca Hugo şi ca mine. În plus, Adele şi Leopoldine sînt nume creştineşti.

— Înţeleg, domnişoara face parte din plebea de tip nou ce agreează numele păgîne. la zi, eşti cumva genul care-şi botează copii Krishna, Elohim, Abdalah, Ciang, Empedocle, Sitting Bull sau Akhenaton? Grotesc! Mie, unuia, îmi plac numele creştineşti. Apropo, care ţi-e prenumele?

— Nina.

— Mititica, biata de ea!

— Cum adică biata de ea?

— Încă una pe care n-o cheamă nici Adele, nici Leopoldine. Lumea e nedreaptă, nu găseşti?

— Mai spuneţi multe aiureli?

— Aiureli? Dar nu există nimic mai important! Să nu te cheme Adele sau Leopoldine este o nedreptate fundamentală, o tragedie primordială, mai cu seamă pentru dumneata, împopoţonată cu aşa un prenume păgîn...

— Vă întrerup: Nina este un prenume creştin. Sfinta Nina pică pe 14 ianuarie, data primului dumneavoastră interviu.

— Mă întreb ce anume ai să încerci să dovedeşti cu o coincidenţă atît de nesemnificativă.

— Nu-i chiar atît de nesemnificativă. M-am întors din vacanţă pe 14 ianuarie şi, în aceeaşi zi, am aflat despre moartea dumneavoastră iminentă.

— Şi? îţi imaginezi că asta o să creeze nişte legături între noi?

— Nu-mi imaginez nimic, însă cu cîteva minute în urmă mi-aţi spus nişte vorbe extrem de ciudate.

— Da, te-am supraestimat. Însă m-ai dezamăgit foarte tare după aceea. lar prenumele dumitale a fost un dezastru pentru mine. Acum nu mai însemni nimic în ochii mei.

— Sînt încîntată. Voi scăpa aşadar cu viaţă.

— Vrei să spui cu neviaţă. Ce-ai să faci cu ea?

— Tot felul de lucruri: de exemplu, am să termin acest interviu.

— Exaltant. În vreme ce eu, în bunătatea mea, ţi-aş fi putut garanta o splendidă apoteoză!

— Că tot veni vorba, cum aţi fi procedat pentru a mă ucide? Să asasinezi o fetiţă iubitoare, cînd eşti un băiat sprinten de şaptesprezece ani, e lucru uşor. Pentru un bătrîn neputincios, în schimb, să asasineze o tînără femeie care i se mai şi împotriveşte ar fi fost o aventură.

— Mă gîndeam, în naivitatea mea, că n-o să te împotriveşti. Faptul că sînt bătrîn, obez şi neputincios nu m-ar fi stînjenit dacă m-ai fi iubit cum mă iubea Leopoldine, dacă ai fi consimţit cum a consimţit ea...

— Domnule Tach, vreau să-mi spuneţi adevărul: Leopoldine a consimţit cu adevărat şi în mod conştient?

— De-ai fi văzut cu cîtă docilitate s-a supus, nu mi-ai mai pune o asemenea întrebare.

— Totuşi, ar trebui să ştiu de ce a fost docilă: aţi drogat-o înainte, aţi adus-o la exaltare, i-aţi ţinut predici, aţi bătut-o?

— Nu, nu, nu şi nu. o iubeam, cum o iubesc de altfel şi acum. Era mai mult decît suficient. Iubirea asta e de o calitate pe care nici dumneata, nici nimeni alteineva n-a mai cunoscut-o vreodată. Dacă ai fi cunoscut-o, nu mi-ai mai fi pus asemenea întrebări idioate.

— Domnule Tach, chiar nu puteţi să vă imaginaţi şi altă

versiune a poveştii? Vă iubeaţi, de acord. Dar de aici nu rezultă că Leopoldine voia să moară. Poate că s-a supus numai din dragoste pentru dumneavoastră, iar nu din dorinţa de a muri.

— E totuna.

— Nu-i totuna. Poate că vă iubea atît de mult încît nu voia să vă nemulţumească.

— Să mă nemulţumească! Ador vocabularul de scenă domestică pe care-l foloseşti ca să exprimi un moment atît de metafizic.

— Metafizic pentru dunrmeavoastră, dar poate că nu şi pentru ea. Acest moment, pe care dumneavoastră l-aţi trăit cu extaz, s-ar putea ca ea să-l fi trăit cu resemnare.

— Să ne înţelegem, am mai multe şanse decît dumneata să o ştiu.

— E rîndul meu să vă răspund că nimic nu-i mai puţin sigur.

— La naiba cu toate astea! Cine-i scriitorul, dumneata ori eu?

— Dumneavoastră, şi tocmai de aceea mi-e foarte greu să vă cred.

— Şi dacă ţi-aş povesti lucrurile cu gura mea, m-ai crede?

— Nu ştiu. Încercaţi.

— Vai, nu-i uşor. Am aşternut în scris acel moment pentru că era cu neputinţă de redat prin viu grai. Scrisul începe acolo unde se termină vorbirea şi mare e misterul acestei treceri de la indicibil la dicibil. Vorbirea şi scrisul îşi iau locul rînd pe rînd şi nu se suprapun niciodată.

— Iată nişte consideraţii admirabile, domnule Tach, dar vă aduc din nou aminte că problema noastră e asasinatul, nu literatura.

— Există vreo diferenţă?

— Aceea dintre curtea cu juri şi Academia franceză, presupun.

— Între curtea cu juri şi Academia franceză nu există nici o diferenţă.

— Interesant, dar vă îndepărtaţi de la subiect, dragă domnule.

— Ai dreptate. Dar cum să povestesc aşa ceva? îţi dai seama că n-am vorbit în viaţa mea despre asta?

— Orice lucru are un început.

— Era pe 13 august 1925.

— Iată deja un excelent început.

— Era ziua de naştere a lui Leopoldine.

— Ce amuzantă coincidenţă!

— Ai să taci odată? Nu vezi că-s torturat, că-mi lipsesc cuvintele?

— Văd şi sînt încîntată. Mă mîngîie gîndul că, după şaizeci şi şapte de ani, în sfîrşit, amintirea crimei vă torturează.

— Eşti meschină şi revanşardă ca toate femelele. Aveai dreptate cînd spuneai că *Igiena asasinului* nurnără doar două personaje feminine: bunica şi mătuşă-mea. Leopoldine nu era un personaj feminin, era – şi este pentru totdeauna – un copil, o fiinţă miraculoasă, dincolo de sexe.

— Dar nu şi dincolo de sex, după cîte am putut înţelege citindu-vă cartea.

— Numai noi ştiam că nu-i nevoie să fii puber ca să faci dragoste, dimpotrivă: pubertatea strică totul. Scade senzualitatea şi capacitatea de extaz, de abandon. Nimeni nu face dragoste mai bine decît copiii.

— Aşadar minţeaţi atunci cînd îmi spuneaţi că sînteţi virgin.

— Nu. În vocabularul comun, dezvirginarea masculină nu e posibilă decît după pubertate. Or, eu n-am făcut niciodată dragoste după pubertate.

— Văd că iarăşi vă jucaţi cu sensul cuvintelor.

— Nicidecum, doar că dumneata nu cunoşti nimic. Mi-ar plăcea să nu mă mai întrerupi tot timpul.

— Aţi întrerupt o viaţă; suportaţi şi dumneavoastră să vi se întrerupă accesele de logoree.

— Lasă, că-ţi convin de minune accesele mele de logoree. Îţi uşurează din plin meseria.

— E ceva adevăr aici. Hai, daţi-i drumul cu logoreea despre 13 august 1925.

— 13 august 1925: era cea mai frumoasă zi din lume. Îndrăznesc să sper că orice fiinţă omenească a avut parte, măcar o dată în viaţă, de un 13 august 1925 – căci, mai mult decît o dată calendaristică, ziua aceea era o încoronare. Cea mai frumoasă zi a celei mai frumoase veri, călduţă şi cu vînt adiind uşor sub copacii grei. Leopoldine şi cu mine ne începuserăm ziua pe la unu dimineaţa, după somnul ritual de aproximativ o oră şi jumătate. Cu asemenea orare, s-ar putea crede că eram mereu epuizaţi, ceea ce nu se întîmpla însă niciodată. Eram atît de avizi de Edenul nostru, încît adeseori ne venea greu să adormim. Abia la optsprezece ani, după incendierea

castelului, am început să dorm şi eu opt ore pe zi: fiinţele prea fericite sau prea nefericite sînt incapabile de absenţe atît de lungi. Nimic nu ne plăcea mai mult, mie şi lui Leopoldine, decît să ne deşteptăm din somn. Vara era chiar mai bine, căci ne petreceam nopţile sub cerul liber şi dormeam în inima pădurii, înfăşuraţi într-o cuvertură de damasc sidefiu pe care o furasem eu de la castel. Cine se trezea primul îl contempla pe celălalt, iar privirea asta era de-ajuns ca să-l deştepte. Pe 13 august 1925, mă trezisem eu primul, pe la unu, iar ea nu întîrziase să mi se alăture. Aveam timp din belşug să facem tot ceea ce o noapte frumoasă te-ndeamnă să faci, tot ceea ce în sînul damascului la-nceput sidefiu, acum bătînd în culoarea frunzelor moarte, ne înălţa la demnitatea de hierofanţi – îmi plăcea s-o numesc pe Leopoldine hierinfantă, eram deja atît de cultivat, dar mă abat de la subiect...

— Da.

— Aşadar, ziceam 13 august 1925. o noapte absolut calmă şi neagră, neobişnuit de blîndă. Era ziua de naştere a lui Leopoldine, însă asta n-avea nici o însemnătate pentru noi: de trei ani de zile, timpul nu ne mai interesa. Nu ne schimbaserăm nici măcar cu un atom, doar că ne alungisem extraordinar de mult, fără ca această amuzantă subţiere să ne fi modificat constituţia informă, imberbă, inodoră, infantilă. Aşa încît nu i-am urat la mulţi ani în dimineaţa aceea. Cred că am făcut mult mai mult: i-am dat verii înseşi o lecţie despre ce-nseamnă vara. Era pentru ultima oară în viaţa mea cînd mai făceam dragoste. Eu nu ştiam, dar pădurea ştia, fiindcă ne privea tăcută ca o bătrînă vicioasă. Cînd soarele s-a ridicat peste dealuri, vîntul a prins să sufle, alungînd ultimii nori noptateci şi dezvăluind un cer de o puritate aproape deopotrivă cu a noastră.

— Admirabil lirism.

— Nu mă mai întrerupe. Deci, unde rămăsesem?

— La 13 august 1925, răsăritul soarelui, post coitum.

— Mersi, domnişoară grefier.

— N-aveţi pentru ce, domnule asasin.

— Prefer situaţia mea situaţiei dumitale.

— Prefer situaţia mea situaţiei lui Leopoldine.

— S-o fi văzut în dimineaţa aceea! Era făptura cea mai frumoasă din lume, o infantă nesfirşită, albă şi mlădie, cu părul şi ochii de culoarc întunecată. Vara, în afara prea puţinelor momente cînd ne

aflam la castel, trăiam goi – domeniul era atît de întins, încît nu zăream niciodată ţipenie de om. Aşa că ne petreceam cea mai mare parte a zilei în lacuri, cărora eu le atribuiam virtuţi amniotice, ceea ce nu trebuie să fi fost chiar atît de absurd, avînd în vedere rezultatele. Dar ce importanţă are cauza? Singurul lucru care contează este acel miracol de toate zilele – miracolul timpului încremenit pe veci, cel puţin aşa credeam noi. Iar pe 13 august 1925 aveam toate motivele să o credem, contemplîndu-ne unul pe altul, năuci. În dimineaţa aceea, ca-n fiecare dimineaţă, am plonjat în lac fără şovăire şi am rîs de Leopoldine căreia, spre deosebire de mine, îi lua o veşnicie pînă să intre iarăşi în apa ca gheaţa. Zeflemisirea asta era încă un ritual, unul cu care mă desfătam, căci verişoara mea nu era niciodată mai drăgălaşă la vedere ca atunci cînd, în picioare, încerca apa lacului, palidă, rîdea de frig, mă încredinţa că n-o să reuşească niciodată, apoi îşi desfăşura încet-încet membrele livide spre a mi se alătura, parcă în reluare, cu buzele vinete, aidoma unui cocostîrc tremurînd. Cu ochii ei mari plini de groază – frica o prindea atît de bine –, bîiguind că era cumplit...

— Sînteţi de un sadism înspăimîntător!

— Nu cunoşti nimic. Dacă ai avea cît de cît habar ce înseamnă plăcerea, ai şti că frica şi durerea, dar mai cu seamă frisoanele sînt cele mai bune preludii. După ce se afunda cu totul, ca şi mine, frigul lăsa locul fluidităţii, desfătării atît de tihnite a vieţii în apă. În dimineaţa aceea, ca în fiece dimineaţă de vară, ne murasem întruna, lunecînd cîteodată împreună spre adîncurile lacului, cu ochii deschişi, privindu-ne trupurile înverzite de reflexele apei, înotînd altă dată la suprafaţă şi întrecîndu-ne în viteză, uneori bălăcindu-ne, agăţaţi de ramurile sălciilor şi vorbind cum vorbesc copiii, dar cu o mai mare ştiinţă a copilăriei, alteori facînd pluta ceasuri întregi, sorbind cerul din ochi în tăcerea desăvîrşită a apelor glaciale. Cînd ne răzbea frigul, ne căţăram pe nişte stînci ce se ieţeau din apă şi stăteam să ne uscăm la soare. În ziua aceea de 13 august, vîntul era deosebit de plăcut şi ne zvînta cu mare iuţeală. Leopoldine se aruncase prima înapoi în apă şi se prinsese de insuliţa pe care eu încă mai stăteam să mă încălzesc. Era rîndul ei să mă ia în zeflemea. o văd de parcă totul s-ar fi întîmplat ieri, cu coatele pe piatră, rezemîndu-şi bărbia pe încheieturile încrucişate, cu privirea obraznică şi cu pletele acelea lungi care, în apă, urmau unduirile picioarelor abia vizibile, a căror

albeaţă îndepărtată îţi făcea puţin frică. Eram atît de fericiţi, atît de ireali, atît de îndrăgostiţi, de frumoşi... şi pentru ultima oară.

— Fără elegii, vă rog. Din vina dumneavoastră a fost pentru ultima oară.

— Ei şi? Sînt lucrurile mai puţin triste din cauza asta?

— Dimpotrivă, lucrurile sînt cu atît mai triste, însă, de vreme ce răspunderea vă revine, n-aveţi dreptul să vă plîngeţi.

— Dreptul? Exact ce nu trebuia să aud. Fac ceva pe drept şi, indiferent care-i partea mea de răspundere în afacerea asta, cred că-s de compătimit. De altminteri, partea mea de răspundere a fost aproape nulă.

— A, da? Poate a sugrumat-o vîntul?

— Eu am sugrumat-o, dar n-a fost vina mea.

— Vreţi să spuneţi că aţi sugrumat-o într-o clipă de neatenţie?

— Nu, toanto, vreau să spun că vina o poartă natura, viaţa, hormonii şi toate mizeriile de genul ăsta. Lasă-mă să-mi spun povestea şi să fiu elegiac. Îţi vorbeam aşadar despre albeaţa picioarelor lui Leopoldine, acea albeaţă atît de misterioasă, mai cu seamă cînd se întrezărea prin verdele întunecat al apelor. Ca să rămînă în echilibru la orizontală, verişoara mea bătea lent din picioarele-i lungi pe care le vedeam ridicîndu-se rînd pe rînd spre suprafaţă – talpa n-apuca să iasă din apă, că piciorul se şi cufunda în neant, lăsînd loc albeţii celuilalt picior, si asa mai departe. În ziua de 13 august 1925, întins pe insuliţa pietroasă, nu mă mai săturam de un spectacol atît de graţios. Nu ştiu cît a durat momentul acela. A fost întrerupt de un detaliu anormal a cărui cruzime mă izbeşte şi astăzi: baletul picioarelor lui Leopoldine a scos din adîncurile lacului un firicel de fluid roşu, de o densitate foarte specială, dacă ar fi să judec după inapetenţa lui de a se amesteca cu apa curată.

— Mai pe scurt, sînge.

— Cît eşti de crudă.

— Verişoara dumneavoastră avea pur şi simplu prima menstruaţie.

— Eşti josnică.

— Nu-i nimic josnic aici, e ceva normal.

— Tocmai.

— Iată o atitudine ce nu vi se prea potriveşte, domnule Tach. Dumneavoastră, luptător înflăcărat împotriva relei-credinţe, crîncen

apărător al limbajelor crude, uite că deodată vă ofuscaţi precum un erou de-al lui Oscar Wilde fiindcă aţi auzit spunîndu-se unei pisici pisică. Eraţi îndrăgostit nebuneşte, dar această dragoste nu o scotea pe Leopoldine din rîndul oamenilor.

— Ba da.

— Spuneţi-mi că visez: dumneavoastră, geniul sarcastic, pana celiniană, cinicul practicant al vivisecţiei, metafizicianul deriziunii, proferaţi acum nerozii demne de un adolescent baroc?

— Taci, iconoclasto. Nu-s nerozii.

— A, nu? Micii castelani ce se drăgostesc, băietanul înamorat de nobila-i verişoară, sfidarea romantică a timpului, lacurile limpezi din codrul legendar – păi dacă nici astea nu-s nerozii, atunci nimic nu-i nerozie în lumea pămîntească.

— Dacă m-ai lăsa să istorisesc urmarea, ai înţelege că povestea nu-i chiar neroadă.

— Încercaţi să mă convingeţi. N-are să fie uşor, căci ceea ce mi-aţi istorisit pînă acum m-a consternat. Băiatul ăsta incapabil să accepte că verişoara lui are prima menstruaţie e ceva grotesc, Miroase de la o poştă a lirism vegetarian.

— Urmarea nu-i vegetariană, dar am nevoie de un minimum de linişte ca s-o povestesc.

— Nu promit nimic; greu v-ascultă omul fără să reacţioneze.

— Aşteaptă baremi să termin înainte să reacţionezi. La naiba, unde rămăsesem? M-ai făcut să pierd firul puvestirii.

— Sînge în apă.

— Cerule, aşa-i. închipuie-ţi şocul pe care l-am avut: intruziunea brutală a acelei culori roşii şi calde în sînul atîtor lividităţi – apa ca gheaţa, negrul clorotic al lacului, albeaţa umerilor lui Leopoldine, buzele ei albastre ca sulfatul de mercur, iar apoi îndeosebi picioarele ale căror imperceptibile epifanii evocau, prin enigmatica lor lentoare, cine ştie ce mîngîiere hiperboreană. Nu, era inadmisibil ca între picioarele acelea să-şi poată avea izvorul o scurgere respingătoare.

— Respingătoare!

— Respingătoare, şi nu dau îndărăt! Respingătoare prin ce era şi încă mai respingătoare prin ce semnifica – încoronare fioroasă, trecere de la viaţa mitică la viaţa hormonală, de la viaţa eternă la viaţa ciclică. Trebuie să fii vegetarian ca să te mulţumeşti cu o eternitate ciclică. În opinia mea, există aici o contradicţie în termeni.

Pentru Leopoldine şi pentru mine, eternitatea nu se putea concepe decît la o primă persoană a unui singular singular, întrucît ne îngloba pe amîndoi. Pe cînd eternitatea ciclică sugerează că nişte terţi vin şi preiau ştafeta vieţii celorlalţi – şi cică să afli mulţumire în aşa o expropriere, cică să te bucuri de un asemenea proces de uzurpare!N-am decît dispreţ pentru cei care acceptă comedia asta sinistră: îi dispreţuiesc nu atît pentru capacitatea lor ovină de resemnare, cît pentru anemia iubirii lor. Căci, dac-ar fi în stare de-o iubire adevărată, nu s-ar mai supune ca nişte nevolnici, n-ar mai răbda să vadă suferinţa celor pe care pretind că-i iubesc şi ar lua asupră-le, fără laşitate egoistă, răspunderea de a-i cruţa de o soartă atît de abjectă. Firicclul acela de sînge din apa lacului însemna pentru Leopoldine sfirşitul eternităţh. Iar eu, pentru că o iubeam cu toată fiinţa mea, am hotărît s-o redau fără amînare acestei eternităţi.

— Încep să înţeleg.

— Nu eşti prea iute.

— Înccp să înţeleg cît sînteţi de bolnav.

— Ce-o să mai spui atunci despre continuare?

— Cu dumneavoastră, e sigur că întotdeauna lucrurile vor merge spre mai rău.

— Cu sau fără mine, e sigur că întotdeauna lucrurile vor merge spre mai rău, dar cred că am scutit şi eu măcar o persoană de tot ce poate fi mai rău. Leopoldine a văzut că privirea mea rămînea pironită îndărătul ei şi s-a întors. A ieşit din apă cît a putut de repede, parcă îngrozită. S-a căţărat alături de mine pe insuliţa pietroasă. Originea firicelului de sînge n-a mai lăsat loc nici unei bănuieli. Verişoara mea era tulburată, iar eu o înţelegeam. În ultimii trei ani, nu aduseserăm niciodată vorba despre această eventualitate. Aveam un soi de acord tacit în privinţa comportamentului ce trebuia adoptat într-un asemenea caz – caz atît de inacceptabil încît, pentru a nu ne pierde beţia, preferasem să rămînem la un acord tacit.

— Exact de ce mă temeam. Leopoldine nu v-a cerut nimic, aşa că aţi ucis-o în numele unui „acord tacit” izvorît din tenebrele imaginaţiei dumneavoastră morbide.

— Nu mi-a cerut nimic explicit, dar nici nu era nevoie.

— Exact ce spuneam şi eu. Peste cîteva clipe îmi veţi preamări virtuţile nezicerii.

— Dumneata ai fi vrut un contract după toate regulile, semnat

în faţa unui notar, aşa-i?

— Aş fi preferat orice altceva decît modul dumneavoastră de a acţiona.

— Puţin contează ce-ai fi preferat dumneata. Singurul lucru important era salvarea lui Leopoldine.

— Singurul lucru important era viziunea dumneavoastră asupra salvării lui Leopoldine.

— Era şi viziunea ei. Drept dovadă, scumpă domnişoară, că nu ne-am spus nimic. Am sărutat-o pe ochi cu multă blîndeţe şi a înţeles. A părut împăcată, a surîs. Totul s-a petrecut foarte repede. Trei minute mai tîrziu, murise.

— Ce, cum aşa, fără nici un răgaz? E... este monstruos!

— Ai fi vrut să ţină două ceasuri, ca la Operă?

— Oricum, nu omori oamenii chiar aşa.

— A, nu? Nu ştiam că sînt şi uzanţe în domeniu. Există vreun tratat al bunelor maniere pentru asasini? Vreun manual de artă a vieţii pentru victime? Data viitoare, îţi promit că am să omor cu mai multă politeţe.

— Data viitoare? Slavă Domnului, nu va exista nici o dată viitoare. Pînă una alta, mă faceţi să vomit.

— Pînă una alta? Mă nelinişteşti.

— Aşadar, pretindeaţi că o iubiţi şi totuşi aţi sugrumat-o fără să i-o spuneţi baremi pentru cea din urmă oară?

— Ştia. De altminteri, dovada era tocmai gestul meu. Dacă n-aş fi iubit-o, n-aş fi omorît-o.

— Cum puteţi fi sigur că ştia?

— Nu vorbeam niciodată despre treburi dintr-astea, eram pe aceeaşi lungime de undă. Şi-apoi, nici nu eram vorbăreţi. Dar lasă-mă să-ţi povestesc sugrumarea. Niciodată n-am avut ocazia să vorbesc despre sugrumare, însă-mi place să mă gîndesc la ea – de cîte ori n-am retrăit în intimitatea memoriei mele această scenă atît de frumoasă!?

— Cu ce vă puteţi umple timpul!

— Ai să vezi că o să prinzi şi dumneata gust.

— Să prind gustul cui? Al amintirilor dumneavoastră sau al sugrumării?

— Al dragostei. Dar lasă-mă să-ţi povestesc, rogu-te.

— Dacă insistaţi.

— Ne aflam deci pe insuliţa stîncoasă din mijlocul lacului. În clipa în care moartea a fost decretată, Edenul, care ne fusese smuls pentru prima dată preţ de două minute, ne-a fost înapoiat preţ de alte trei. Eram absolut conştienţi că nu ne mai rămăseseră decît o sută optzeci de secunde edenice; trebuia deci să facem bine lucrurile, şi le-am făcut. O, ştiu la ce te gîndeşti: că tot meritul unei sugrumări frumoase îi revine sugrumătorului. Inexact. Cel sugrumat e mult mai puţin pasiv decît se crede. Ai văzut filmul acela extrem de prost turnat de un barbar – un japonez, dacă-mi aduc bine aminte – care se termină cu o sugrumare de aproximativ treizeci şi două de minute?

— Da, *Robia simţurilor* de Oshima.

— Scena sugrumării e ratată. Eu, care mă pricep, pot să afirm că nu aşa se petrec lucrurile. Mai întîi că o sugrumare de treizeci şi două de minute e de un prost gust teribil. Există un fel de refuz din partea tuturor artelor de a admite că asasinatele sînt nişte episoade pline de vioiciune, rapide. Hichcock, spre deosebire de alţii, înţelesese. Şi mai e un lucru pe care domnul acela japonez nu l-a înţeles: o sugrumare nu-i deloc liniştită şi dureroasă, dimpotrivă, e tonică, proaspătă.

— Proaspătă? Ce adjectiv neaşteptat! De ce nu bogată în vitamine, dacă tot aţi ajuns pînă aici?

— Chiar aşa, de ce nu? Cînd sugrumi o persoană iubită, te simţi revitalizat.

— Vorbiţi ca şi cum aţi face asta cu regularitate.

— E suficient să fi făcut un lucru o singură dată, dar temeinic, pentru ca mai apoi să-l refaci doar de-a lungul întregii vieţi. În acest scop, este imperativ ca scena crucială să fie perfectă din punct de vedere estetic. Pesemne că domnul acela japonez ori nu ştia, ori era foarte stîngaci, fiindcă sugrumarea lui e urîtă, ba chiar ridicolă: sugrumătoarea parcar da la pompă, iar sugrumatul pare zdrobit de un compresor. Sugrumarea mea a fost o splendoare, poţi să mă crezi.

— Nu mă îndoiesc. Totuşi, îmi pun o întrebare: de ce aţi ales sugrumarea? Dat fiind locul unde vă aflaţi, înecul ar fi fost mai logic. Este de altfel şi explicaţia pe care le-aţi dat-o părinţilor verişoarei dumneavoastră cînd le-aţi adus cadavrul – explicaţie puţin credibilă, avînd în vedere semnele din jurul gîtului. Aşadar, de ce n-aţi înecat pur şi simplu copila?

— Excelentă întrebare. Şi eu m-am gîndit la asta, în ziua aceea

de 13 august 1925. Răspunsul mi-a venit imediat. Mi-am zis că, dacă toate Leopoldinele ar muri înecate, chestia ar deveni un procedeu, o lege a genului, şi ar fi puţin vulgară. Fără să mai punem la socoteală că amintirea lui moş Hugo ar fi fost, poate, atinsă de acest plagiat servil.

— Aţi renunţat aşadar la înec pentru a evita o referinţă. Alegerea sugrumării vă expunea însă la altele.

— E adevărat, şi totuşi, motivul ăsta n-a intrat în calcul. Nu, ceea ce m-a determinat să-mi sugrum verişoara a fost mai cu seamă frumuseţea gîtului ei. Văzut şi dinspre ceafă, şi dinspre piept, era un gît sublim, lung şi mlădios, cu un profil admirabil. Cîtă fineţe! Dacă cineva ar vrea să mă sugrume, ar avea nevoie de cel puţin două perechi de mîini. Cu un gît delicat ca al ei, strîngerea a fost atît de uşoară!

— Dacă n-ar fi avut un gît frumos, n-aţi fi sugrumat-o?

— Nu ştiu. Poate că tot aş fi făcut-o, fiindcă tare-mi place să-mi folosesc mîinile. Iar sugrumarea e modul cel mai nemijlocit manual de a-i face cuiva de petrecanie. Sugrumarea procură mîinilor o impresie de plenitudine senzuală de neegalat.

— Vedeţi că aţi făcut-o pentru propria dumneavoastră plăcere! De ce încercaţi să mă îmbrobodiţi că aţi sugrumat-o spre izbăvirea ei?

— Micuţa mea, ai scuza că nu ştii o boabă de teologie. Şi totuşi, de vreme ce pretinzi că mi-ai citit toate cărţile, ar trebui să pricepi. Am scris un frumos roman care se numeşte *Graţia concomitentă* şi care prezintă extazul dăruit de Dumnezeu în cursul acţiunilor pentru a le face merituoase. E o noţiune pe care n-am inventat-o eu şi pe care adevăraţii mistici o cunosc adeseori. Ei bine, sugrumînd-o pe Leopoldine, plăcerea mea a fost graţia concomitentă cu izbăvirea iubitei mele.

— Pînă la urmă o să-mi spuneţi că *Igiena asasinului* e un roman catolic.

— Nu, e un roman instructiv.

— Instruiţi-mă pînă la capăt şi povestiţi-mi ultima scenă.

— Ajung îndată şi acolo. Lucrurile s-au petrecut cu simplitatea capodoperelor. Leopoldine mi s-a aşezat pe genunchi, cu faţa spre mine. Ia seama, domnişoară grefier, că a făcut-o din proprie iniţiativă.

— Asta nu dovedeşte nimic.

— Crezi cumva că a fost uimită cînd i-am pus mîinile în jurul gîtului, cînd i l-am strîns ca-n menghină? Surîdeam şi unul, şi altul, privindu-ne în ochi. Nu era o despărţire, pentru că muream împreună. Eu era amîndoi.

— Ce romantic!

— Nu-i aşa? N-ai să-ţi poţi niciodată imagina cît de frumoasă era Leopoldine, mai ales în momentul acela. Nu trebuie să sugrumi oameni care au capul băgat între umeri, nu-i estetic. Dimpotrivă, sugrumarea li se potriveşte gîturilor lungi, graţioase.

— Verişoara dumneavoastră trebuie să fi fost o sugrumată foarte elegantă.

— Încîntătoare. Simţeam sub mîinile mele gingăşia cartilajelor care cedau încetişor.

— Cine a ucis prin cartilaje, de cartilaje va pieri. Obezul o ţintui pe jurnalistă din priviri, stupefiat.

— Dumneata ai auzit ce-ai spus?

— Dinadins am spus-o.

— Extraordinar! Eşti o clarvăzătoare. Cum de nu mi-a dat pînă acum prin minte? Ştiam deja că sindromul lui Elzenveiverplatz este cancerul asasinilor, dar ne lipsea o explicaţie: iat-o! Cei zece ocnaşi din Cayenne sigur săriseră la cartilajele victimelor lor. Cum bine zis-a Domnul nostru: Armele ucigaşilor se întorc totdeauna împotriva lor. Mulţumită dumitale, domnişoară, ştiu în sfirşit de ce am cancer la cartilaje! Cînd îţi ziceam eu că teologia-i ştiinţa ştiinţelor...

Romancierul părea să fi atins extazul intelectual al savantului care, după douăzeci de ani de cercetări, descoperă în sfirşit coerenţa sistemului său. Din priviri, despuia cine ştie ce absolut invizibil, în vreme ce fruntea-i grăsulie brobonea asemeni unei mucoase.

— Aştept în continuare sfirşitul poveştii, domnule Tach.

Tînăra femeie, subţire la trup, contempla cu dezgust chipul iluminat al trupeşului moşneag.

— Sfirşitul poveştii, domnişoară? Păi povestea asta nu se sfirşeşte, ci de-abia începe! Chiar dumneata m-ai făcut să înţeleg. Cartilajele, articulaţii prin excelenţă! Articulaţii ale trupului, dar mai cu seamă articulaţii ale acestei poveşti!

— Deliraţi cumva?

— Delir, da, delir al coerenţei în sfîrşit regăsite! Mulţumită dumitale, domnişoară, am să pot scrie continuarea, ba poate şi

sfîrşitul romanului. Sub *Igiena asasinului,* voi pune un subtitlu: „Poveste despre cartilaje". Cel mai frumos testament din lume, nu crezi? o să trebuiască să mă grăbesc însă, mi-a mai rămas atît de puţin timp ca să-l scriu! Doamne Dumnezeule, ce urgenţă! Ce ultimatum!

— Cum vreţi, dar, înainte de a scrie această prelungire, va trebui să-mi povestiţi sfîrşitul zilei de 13 august1925.

— N-are să fie o prelungire, ci un *flash-back*. Înţelege-mă: cartilajele sînt veriga mea lipsă, articulaţii ambivalente ce permit mersul înainte şi înapoi, accesul la totalitatea timpului, la eternitate! Mă întrebi cum se sfirşeşte 13 august 1925?

Dar 13 august 1925 n-are sfîrşit, fiindcă în ziua asta a început eternitatea. De pildă, dumneata crezi că astăzi sîntem în 18 ianuarie 1991, că e iarnă şi că-n Golf se dau lupte. Greşeală vulgară! Calendarul s-a oprit acum şaizeci şi cinci de ani şi jumătate! Sîntem în toiul verii, iar eu sînt un copil frumos.

— Nu se vede.

— Pentru că nu mă priveşti destul de pătrunzător. Uite ce mîini am, atît de drăguţe, atît de fine...

— Trebuie să recunosc că e adevărat. Sînteţi obez şi diform, însă v-aţi păstrat nişte mîini graţioase, de paj.

— Nu-i aşa? E un semn, fireşte: în povestea asta, mîinile mele au jucat un rol copleşitor. Din 13 august 1925 încoace, mîinile astea n-au contenit o clipă să sugrume. Nu vezi că acum, chiar în momentul în care-ţi vorbesc, o sugrum pe Leopoldine?

— Nu.

— Ba da. Uită-te la mîinile mele. Uită-te la falange cum strîng gîtul ăsta de lebădă, uită-te la degete cum masează articulaţiile, cum pătrund în ţesutul spongios, ţesut spongios care va deveni textul.

— Domnule Tach, v-am surprins în flagrant delict de metaforă.

— Nu e o metaforă. Ce-i textul dacă nu un gigantic cartilaj verbal?

— Cu sau fără voia dumneavoastră, este o metaforă.

— Dacă ai vedea lucrurile în totalitatea lor, cum le văd eu acum, ai pricepe. Metafora e o născocire ce le permite oamenilor să stabilească o coerenţă între fragmentele viziunii lor. Cînd fragmentarea dispare, metaforele nu mai au nici un sens. Biată micuţă fără de vedere! Într-o zi poate că o să ai acces la această totalitate, iar

ochii or să ţi se deschidă cum se deschid, în sfirşit, ai mei după şaizeci şi cinci de ani şi jumătate de orbire.

— N-aveţi cumva nevoie de un calmant, domnule Tach? Mi se pare că v-aţi înfierbîntat periculos de mult.

— Am şi de ce. Uitasem că poţi fi atît de fericit.

— Ce motiv aveţi să fiţi fericit?

— Ţi-am spus: tocmai o sugrum pe Leopoldine.

— Iar asta vă face fericit?

— Şi încă cum! Verişoara mea se apropie de al şaptelea cer. Capul i s-a răsturnat pe spate, gura ei încîntătoare s-a întredeschis, ochii imenşi sorb infinitul, asta dacă nu cumva lucrurile stau invers, faţa i-e toată un zîmbet, şi uite că-i moartă, eu slăbesc strînsoarea, dau drumul trupului ce alunecă în lac, pluteşte – ochii privesc spre cer în extaz, apoi Leopoldine se scufundă şi dispare.

— Încercaţi să o scoateţi la suprafaţă?

— Nu chiar imediat. Mai întîi mă gîndesc la ce-am făcut.

— Sînteţi mulţumit de dumneavoastră?

— Da. Izbucnesc în rîs.

— Rîdeţi?

— Da. Mă gîndesc că, în mod normal, asasinii varsă sîngele aproapelui, pe cînd eu, fără să vărs baremi o picătură din sîngele victimei mele, am ucis-o spre a-i pune capăt hemoragiei, spre a o înapoia nemuririi ei originare şi neînsîngerate. Un asemenea paradox mă face să rîd.

— Aveţi un simţ al umorului incredibil de deplasat.

— Pe urmă, privesc lacul căruia vîntul i-a netezit suprafaţa, ştergînd pînă şi ultimele cute de după căderea lui Leopoldine. Şi mă gîndesc că linţoliul e demn de verişoara mea. Apoi, gîndul îmi zboară la înecul de la Villequier şi-mi aduc aminte cuvîntul de ordine: „Atenţie, Pretextat, fără nici o lege a genului, fără plagiat”... Atunci plonjez şi ajung în adîncurile verzui unde mă aşteaptă verişoara mea, atît de aproape încă de mine şi deja enigmatică precum un vestigiu înghiţit de ape. Cu părul lung unduindu-i deasupra capului, are pentru mine un misterios surîs de atlantă.

Tăcere prelungă.

— Şi după aceea?

— O, după aceea... o aduc la suprafaţă şi-i iau în braţe trupul uşor, suplu ca o algă. O duc înapoi la castel, unde sosirea celor două

fermecătoare goliciuni face mare impresie. Oamenii îşi dau repede seama că Leopoldine e cu mult mai goală decît mine. Există ceva mai gol decît un cadavru? încep atunci demonstraţii ridicole, ţipete, lacrimi, jeluiri, imprecaţii la adresa sorţii şi a neglijenţei mele, disperare – o scenă de un kitsch demn de un plumitiv de mîna a şaptea: de îndată ce nu mai pun eu lucrurile cap la cap, tablourile iau o turnură de cel mai mare prost gust.

— Aţi putea arăta înţelegere pentru nenorocirea acestor oameni, şi mai ales a părinţilor victimei.

— Nenorocire, nenorocire... Mi se pare că exagerezi foarte mult. Pentru ei, Leopoldine nu era decît o idee fermecătoare şi decorativă. Mai că n-o vedeau. De trei ani, aproape că ne stabilisem domiciliul în pădure, şi nu-şi mai făcuseră atîtea griji. Ştii, castelanii ăştia trăiau într-o lume de imagerii extrem de convenţionale. Acum, pricepuseră că tema scenei era „cadavrul copilei înecate înapoiat părinţilor". Îţi poţi imagina referinţele naiv shakespeariene şi hugoliene inevitabile pentru aceşti oameni cumsecade. Nu pe Leopoldine de Plancze de Saint-Sulpice au plîns-o, ci pe Leopoldine Hugo, Ofelia si toate nevinovatele din univers cîte au pierit înecate. Pentru ei, hierinfanta era un cadavru abstract, s-ar putea spune chiar un fenomen pur cultural, şi jeluindu-se nu făceau decît să dovedească profunda alfabetizare a sensibilităţilor lor. Nu, singura persoană care o cunoştea pe adevărata Leopoldine, singura persoană care ar fi avut motive concrete să-i deplîngă moartea eram eu.

— Dar n-aţi plîns.

— Din partea unui asasin, a-şi plînge victima ar însemna să dea dovadă de inconsecvenţă. Şi apoi eram destul de în măsură să ştiu că verişoara mea era fericită, pururea fericită. De aceea, eram senin şi surîzător în mijlocul acelorjeluiri posace.

— Lucru care vi s-a reproşat ulterior, presupun.

— Presupui bine.

— Sînt silită să mă mulţumesc cu aceste presupuncri, avînd în vedere că romanul dumneavoastră nu merge cu mult mai departe.

— Într-adevăr. Ai constatat, probabil, că *Igiena asasinului* este o operă foarte acvatică. Să închei cartea cu incendiul de la castel ar fi dăunat unei coerenţe hidrice atît de desăvîrşite. Mă irită artiştii care nu scapă nici un prilej să împreuneze apa şi focul. Un dualism atît de banal ţine de patologie.

— Nu încercaţi să mă duceţi cu preşul. Nu aceste consideraţii metafizice v-au determinat să întrerupeţi naraţiunea atît de abrupt. Chiar dumneavoastră mi-aţi spus cu puţin timp în urmă că pana v-a fost oprită de o cauză misterioasă. Recapitulez paginile finale: lăsaţi cadavrul lui Leopoldine în braţele părinţilor înecaţi în plîns după ce le-aţi oferit nişte explicaţii atît de sumare încît frizau cinismul. Ultima frază a romanului este: „Şi am urcat în camera mea”.

— Nu-i rău ca sfîrşit.

— Să admitem, dar închipuiţi-vă că cititorul rămîne cu foamea neastîmpărată.

— Nu-i rău ca reacţie.

— Pentru o lectură metaforică, da. Nu şi pentru lectura carnivoră pe care o recomandaţi.

— Scumpă domnişoară, ai şi n-ai dreptate. Ai dreptate, o cauză misterioasă m-a silit să las romanul neîncheiat. Totuşi, te înşeli întrucît, ca o bună jurnalistă ce eşti, ai fi vrut să-mi desfăşor naraţiunea liniar. Crede-mă, ar fi fost sordid, fiindcă ce a urmat după acel 13 august şi pînă astăzi n-a fost decît o decădere abjectă şi grotescă. Încă de pe 14 august, copilul subţire şi sobru care eram s-a prefăcut într-un mîncău cumplit. Să fi fost de vină golul lăsat de moartea lui Leopoldine? Mi-era întruna poftă de alimente respingătoarc – gustul ăsta nu m-a părăsit. În şase luni îmi triplasem greutatea, devenisem un puber oribil, imi pierdusem tot părul, pierdusem de fapt totul. Îţi vorbeam de imageria convenţională a familiei mele: imageria asta cerea ca, după moartea unei fiinţe îndrăgite, cei apropiaţi să ajuneze şi să slăbească. Aşa încît toţi oamenii de la castel ajunau şi slăbeau, pe cînd eu, singurul de o asemenea scandaloasă teapă, mă ghiftuiam şi mă buhăiam văzînd cu ochii. Mi-aduc aminte, nu fără amuzament, de mesele acelea contrastante: bunicii, unchiul şi cu mătuşă-mea abia dacă se atingeau de mîncare şi, consternaţi, se uitau cum golesc farfuriile şi bag în mine ca un nesimţit. Adăugîndu-se la dubioasele echimoze pe care le văzuseră jur-împrejurul gîtului lui Leopoldine, bulimia asta le alimentă febra deducţiilor. Nu mai vorbeau cu mine, mă simţeam înconjurat de bănuieli pline de pofidă.

— Şi întemeiate.

— Închipuie-ţi că am vrut să scap de atmosfera asta care, uşor-uşor, înceta să mă mai amuze. Şi mai închipuie-ţi că n-am vrut să-mi demistific splendidul roman printr-un epilog atît de jalnic. Te înşelai

dorindu-ţi o continuare după toate regulile artei, şi totuşi aveai dreptate, fiindcă povestea asta cerea un sfîrşit adevărat – sfîrşit pe care n-aveam cum să-l cunosc pînă astăzi, pentru că tocmai tu mi-l aduci.

— V-am adus un sfîrşit? Eu?

— Exact asta faci acum.

— Dacă voiaţi să mă puneţi în încurcătură, aţi reuşit, însă aş vrea totuşi o explicaţie.

— Prin remarca în legătură cu cartilajele, mi-ai adus deja o informaţie finală de cel mai mare interes.

— Sper că n-aveţi de gînd să stricaţi acest frumos roman grefîndu-i delirul cartilaginos cu care m-aţi asasinat mai adineauri.

— De ce nu? Era o găselniţă deşteaptă.

— Nu mi-aş putea ierta faptul de a vă fi sugerat un sfîrşit atît de slab. Mai bine vă lăsaţi romanul neîncheiat.

— Asta eu o hotărăsc. Dumneata ai să-mi aduci altceva.

— Ce anume?

— Tu ai să mi-o spui, dragă copilă. Să trecem la deznodămînt, vrei? Am respectat durata regulamentară.

— Care deznodămînt?

— Nu face pe nevinovata. Ai să-mi zici odată cine eşti? Ce misterioasă legătură poţi avea cu mine?

— Nici una.

— Nu eşti cumva ultima supravieţuitoare din neamul Planeze de Saint-Sulpice?

— Ştiţi bine că această familie s-a stins fără urmaşi – de altfel, aici aveţi şi dumneavoastră o anumită contribuţie, nu?

— Ai poate vreo rudă îndepărtată pe nume Tach?

— Ştiţi prea bine că sînteţi ultimul urmaş al familiei Tach.

— Eşti nepoata preceptorului?

— Nu! Ce-o să mai născociţi?

— Pe cine-ai avut printre bunici atunci? Pe administrator sau pe majordomul castelului? Grădinarul? Vreo menajeră? Bucătăreasa?

— Opriţi-vă din delir, domnule Tach; n-am nici un fel de legătură cu familia, castelul, satul sau trecutul dumneavoastră.

— E inadmisibil.

— De ce?

— Nu te-ai mai fi muncit atîta să cercetezi cazul meu dacă nu ne-ar fi unit vreo legătură ascunsă.

— Dragă domnule, vă surprind în flagrant delict de deformaţie profesională. Ca un scriitor obsesional, nu puteţi suporta ideea că între personajele dumneavoastră nu există nici o corelaţie misterioasă. Adevăraţii romancieri sînt nişte genealogişti care nu-şi dau seama că-s genealogişti. Îmi pare rău că vă dezamăgesc: sînt o străină pentru dumneavoastră.

— Sigur te-nşeli. Poate că nici dumneata nu cunoşti legătura familială, istorică, geografică sau genetică ce ne uneşte, dar nu încape nici o îndoială că legătura asta există. Să vedem... N-ai avut vreun bunic care să fi murit înecat? N-au existat sugrumări în anturajul dumitale colateral?

— Opriţi acest delir, domnule Tach. În van aţi căuta asemănări între cazurile noastre – presupunînd că respectivele asemănări ar avea vreo semnificaţie. Dimpotrivă, ceea ce mi se pare semnificativ este nevoia dumneavoastră de a stabili o asemănare.

— Semnificativ pentru ce?

— Aceasta-i întrebarea, iar răspunsul trebuie să-l daţi dumneavoastră.

— Am înţeles, iarăşi trebuie să fac eu totul. În fond, teoreticienii Noului Roman erau nişte farsori nemaipomeniţi: adevărul e că nimic nu s-a schimbat în creaţie. În faţa unui univers fără formă şi fără sens, scriitorul este silit săjoace rolul demiurgului. Fără înlănţuirea extraordinară pe care o aduce pana sa, lumea n-ar fi fost niciodată în stare să dea contur lucrurilor, iar poveştile oamenilor ar fi rămas în veci deschise nesăţios, aidoma unor uluitoare hanuri spaniole[1]. Şi, conformîndu-te acestei tradiţii multimilenare, m-ai fi lăsat să fac pe sufleurul, să-ţi compun textul, să-ţi punctez replicile.

— Ei bine, daţi-i drumul, suflaţi.

— Asta şi fac, copila mea. Nu vezi oare că şi eu te implor? Ajută-mă să dau un sens acestei poveşti, nu fi de rea-credinţă şi nu-mi spune că n-avem nevoie de sens, pentru că avem, şi încă mai mult decît de orice altceva. Dă-ţi seama! De şaizeci şi şase de ani aştept să întîlnesc o persoană ca dumneata, aşa că nu încerca să mă faci să cred că eşti o oarecare. Să nu-mi spui că o asemenea întreve-

[1] Hanurile din Spania secolului al XIX-lea ar fi fost atît de sărăcăcioase încît călătorul nu şi-ar fi putut astîmpăra foamea decît dacă şi-ar fi adus ceva merinde cu sine (n.t.).

dere nu a fost orchestrată de un straniu numitor comun. Te întreb pentru ultima dată – zic bine ultima dată, fiindcă răbdarea nu-i punctul meu forte – şi te conjur să-mi spui adevărul: cine eşti?

— Vai, domnule Tach.

— Vai ce? N-ai nimic altceva să-mi răspunzi?

— Ba da, dar sînteţi oare capabil să ascultaţi acest răspuns?

— Prefer răspunsul cel mai cumplit unei absenţe a răspunsului.

— Tocmai. Răspunsul meu este o absenţă a răspunsului.

— Fii mai clară, te rog.

— Mă întrebaţi cine sînt. Însă e un lucru pe care-l ştiţi deja, nu pentru că vi l-aş fi apus, ci pentru că l-aţi spus dumneavoastră înşivă. Aţi uitat atît de repede? Puţin mai înainte, printre atîtea şi atîtea insulte, o dată aţi nimerit la fix.

— Hai zi-i, sînt pregătit.

— Domnule Tach, sînt o mică şi ticăloasă scormonitoare în rahat. E tot ce se poate spune despre mine, puteţi să mă credeţi. Îmi pare teribil de rău. Fiţi încredinţat că mi-ar fi plăcut să am alt răspuns, însă mi-aţi cerut adevărul, iar ăsta e singurul meu adevăr.

— N-am să te pot crede niciodată.

— Greşiţi. În ceea ce priveşte viaţa şi genealogia mea, n-aş putea să vă spun decît banalităţi. De n-aş fi fost jurnalistă, n-aş fi încercat niciodată să vă întîlnesc. Oricît aţi căuta, totdeauna veţi ajunge la aceeaşi concluzie: sînt o mică şi ticăloasă scormonitoare în rahat.

— Nu ştiu dacă-ţi dai seama pînă la capăt de porcăriile pe care le sugerează un asemenea răspuns.

— Din păcate, îmi dau seama.

— Nu, nu-ţi dai seama sau, oricum, nu îndeajuns. Dă-mi voie să-ţi zugrăvesc porcăriile dumitale. Imaginează-ţi un bătrîn pe moarte, absolut singur şi lipsit de orice speranţă. Imaginează-ţi acum că, după o aşteptare de şaizeci şi şase de ani de zile, o tînără persoană i-ar reda speranţele acestui bătrîn reînviind un trecut de mult apus. Din două una: ori acea persoană e un arhanghel neînţeles de apropiat bătrînului şi atunci avem de-a face cu o apoteoză; ori e cineva complet străin motivat de curiozitatea cea mai bolnavă, şi atunci dă-mi voie să-ţi zic că avem de-a face cu o josnicie: o pîngărire de mormînt dublată de un abuz de încredere, e ca şi cum i-ai smulge unui muribund comoara cea mai de preţ amăgindu-l cu cine ştie ce miraculoasă

răsplată şi dîndu-i în schimb doar un morman de rahat. Cînd ai ajuns aici, ai găsit un bătrîn agonizînd în mijlocul frumoaselor sale amintiri şi resemnat la gîndul că nu mai are un prezent. Cînd ai să pleci, ai să laşi în urmă un bătrîn agonizînd în putreziciunea amintirilor şi disperat că nu mai are un prezent. De-ai fi avut puţină inimă sau decenţă, ai fi minţit, ai fi născocit vreo legătură între noi. Acum e prea tîrziu, aşa că, dacă ai puţină inimă sau decenţă, lichidează-mă, pune un capăt dezgustului meu, căci suferinţa mi-i de neîndurat.

— Exageraţi. Nu văd cum aş fi putut să vă denaturez într-atît amintirile.

— Romanul meu avea nevoie de un sfîrşit. Prin manevrele dumitale, m-ai făcut să cred că-mi aduci acest sfîrşit. Nu mai îndrăzneam să sper, mă întorceam la viaţă după o interminabilă hibernare – şi apoi, fără pic de ruşine, îmi arăţi mîinile goale, nu-mi aduci nimic altceva decît o zvîcnire iluzorie. La vîrsta mea nu mai poţi suporta treburi dintr-astea. Fără dumneata, aş fi murit lăsînd un roman neîncheiat. Din cauza dumitale, însăşi moartea mea va fi neîncheiată.

— Ce-ar fi să lăsăm figurile de stil?

— Zău că-s figuri de stil! Ai uitat oare că dumneata m-ai deposedat de substanţă? Am să te învăţ ceva, domnişoară: nu eu sînt asasinul, ci dumneata!

— Poftim?

— Aşa cum ai auzit. Asasinul eşti dumneata, ai omorît două persoane. Cîtă vreme Leopoldine trăia în memoria mea, moartea ei era o abstracţie. Dumneata i-ai ucis însă amintirea amestecîndu-te ca o scormonitoare în rahat ce eşti şi, ucigînd această amintire, ai ucis şi ce mai rămăsese din mine.

— Sofism.

— Ar trebui să ştii că nu-i un sofism, dar asta dac-ai cunoaşte cît de cît iubirea. Şi cum ar putea o mică şi ticăloasă scormonitoare în rahat să priceapă ce-i aia iubire? Eşti persoana cea mai străină de iubire din cîte mi-a fost dat să întîlnesc vreodată.

— Dacă iubirea înseamnă ce spuneţi dumneavoastră, atunci mă simt uşurată că sînt străină de ea.

— Hotărît lucru, nu te-am învăţat nimic.

— Chiar mă întreb ce m-aţi fi putut învăţa, în afară de cum se sugrumă oamenii.

— Aş fi vrut să te învăţ că, sugrumînd-o pe Leopoldine, am

cruţat-o de singura moarte adevărată, uitarea. Mă priveşti ca pe un asasin, cînd eu sînt de fapt unul dintre extrem de puţinii oameni care n-au ucis pe nimeni. Uită-te înjur, uită-te la dumneata însăţi: lumea geme de asasini, adică de persoane ce-şi permit să-i dea uitării pe cei pe care, chipurile, i-ar fi iubit. Te-ai gîndit vreodată ce înseamnă să ucizi pe cineva? Uitarea e un ocean nesfirsit pe care navighează o singură corabie, memoria. Pentru imensa majoritate a oamenilor, corabia asta nu-i decît un barcaz mizerabil care ia apă cînd vrei şi cînd nu vrei şi al cărui căpitan, ipochimen lipsit de scrupule, nu se gîndeşte decît cum să facă mai multe economii. Şi ştii ce semnifică acestjosnic cuvînt? Că sacrifică zi de zi dintre membrii echipajului pe aceia socotiţi de prisos. Şi mai ştii cine sînt socotiţi de prisos? Nemernicii, plicticoşii, cretinii? Nici vorbă: cei aruncaţi peste bord sînt inutilii – cei de care ne-am servit deja. Aştia ne-au dat tot ce era mai bun în ei, prin urmare ce-ar mai putea să ne aducă? Haide, lasă mila, să facem curăţenie, şi hop! Le facem vînt peste bord, iar oceanul îi înghite, necruţător. Şi uite-aşa, dragă domnişoară, se practică, la adăpost de orice pedeapsă, cel mai banal dintre asasinate. Niciodată n-am subscris la acest cutremurător masacru, iar dumneata mă acuzi astăzi tocmai în virtutea inocenţei mele, în conformitate cu acel lucru pe care oamenii îl numesc justiţie şi care este un soi de manual de utilizare a delaţiunii.

— Cine a vorbit despre delaţiune? Nu intenţionez să vă denunţ.

— Zău? Păi atunci eşti chiar mai rea decît îmi închipuiam. De regulă, scormonitorii în rahat au decenţa de a-şi inventa o cauză. Dumneata scormoneşti rahatul pentru simpla plăcere de a împuţi atmosfera. Cînd o să pleci de-aici, o să-ţi freci mîinile la gîndul că nu ţi-ai pierdut ziua degeaba cîtă vreme ai izbutit să murdăreşti universul altuia. Frumoasă meserie mai ai, domnişoară!

— Dacă înţeleg bine, aţi prefera să vă tîrăsc prin tribunale?

— Cu siguranţă. Ţi-a trecut prin minte ce are să însemne agonia mea dacă nu mă denunţi, dacă mă laşi singur şi golit în apartamentul ăsta după tot ce mi-ai făcut? Pe cînd dacă mă tîrăşti în faţa justiţiei, o să mă mai distrez şi eu.

— Îmi pare rău, domnule Tach, n-aveţi decît să vă denunţaţi singur, eu una nu mă ocup cu aşa ceva.

— Eşti deasupra chestiilor de genul ăsta, nu? Faci partea din speţa cea mai de jos, dintre cei care mai bine mînjesc decît să demo-

leze. Poţi să-mi explici ce s-a petrecut în mintea dumitale în ziua cînd ai hotărît să vii aici şi să mă torturezi? Cărui instinct gratuit şi josnic i-ai dat ascultare?

— L-ai ştiut de la bun început, dragă domnule, ai uitat cumva miza pariului dintre noi? Voiam să văd cum te tîrăşti la picioarele mele. După toate cîte mi le-ai spus, mi-o doresc şi mai mult. Aşa că tîrăşte-te, ai pierdut.

— Am pierdut, ce-i drept, dar prefer să fiu în pielea mea decît în a dumitale.

— Cu atît mai bine pentru dumneata. Tîrăşte-te.

— Vanitatea feminină, asta-ţi cere să mă vezi tîrîndu-mă?

— Nu, dorinţa de răzbunare. Tîrăşte-te.

— Aşadar n-ai înţeles nimic.

— Criteriile noastre nu vor fi niciodată aceleaşi, iar de priceput am priceput foarte bine. Consider că viaţa este cea mai preţioasă binefacere şi nici unul dintre discursurile dumitale nu-mi va schimba cîtuşi de puţin părerea. Fără dumneata, Leopoldine ar fi trăit, cu toate ororile, dar şi cu toate frumuseţile pe care le presupune această viaţă. Nu mai e nimic de adăugat. Tîrăşte-te.

— La urma urmelor, nu-ţi port pică.

— Asta ar mai lipsi. Tîrăşte-te.

— Trăieşti în cu totul altă sferă decît mine. E normal să nu poţi înţelege.

— Mă simt mişcată de bunăvoinţa dumitale.

— De fapt, sînt mult mai tolerant decît dumneata: eu sînt în stare să admit că trăieşti după alte criterii. Dumneata nu. Pentru dumneata nu există decît un singur mod de a vedea lucrurile. Ai o minte închistată.

— Domnule Tach, fii încredinţat că aceste reflecţii existenţiale nu mă interesează. Îţi poruncesc să te tîrăşti, punct şi am încheiat.

— Fie. Dar cum ai vrea să mă tîrăsc? Ai uitat că-s neputincios?

— Aşa-i. Am să te ajut eu.

Jurnalista se ridică, îl apucă pe obez de subţiori şi, cu preţul unui mare efort, îl azvîrli pe covor, cu faţa în jos.

— Ajutor! Săriţi!

Dar, în această poziţie, frumoasa voce a romancierului era înăbuşită, şi nimeni nu-l putea auzi în afară de tînăra femeie.

— Tîrăşte-te.

— Nu suport să stau întins pe burtă. Medicul mi-a interzis.

— Tîrăşte-te.

— La dracu'! Risc să mă asfixiez dintr-o clipă-n alta.

— Aşa o să afli şi dumneata ce înseamnă asfixierea la care ai supus cîndva o fetiţă. Tîrăşte-te.

— Era întru izbăvirea ei.

— Ei bine, eu tot întru izbăvirea dumitale te expun riscului de a te asfixia. Eşti un moşneag scîrbos şi vreau să te salvez de la decădere. Vasăzică-i tot un drac. Tîrăşte-te.

— Dar eu am decăzut deja! De şaizeci şi cinci de ani şi jumătate nu fac decît să decad.

— În cazul ăsta, vreau să te văd decăzînd şi mai mult. Hai, dă-i drumul, decazi.

— Nu poţi zice aşa, e un verb defectiv.

— Nici nu ştii ce mult îmi pasă! Dar dacă verbul ăsta te deranjează pentru că-i defectiv, ştiu altul care nu-i: tîrăşte-te.

— E îngrozitor, mă înăbuş, o să crăp!

— Ia te uită! Credeam că vezi moartea ca pe o binefacere.

— Aşa şi este, dar nu vreau să mor chiar acum.

— A, nu? De ce să amîni un eveniment atît de fericit?

— Pentru că tocmai am înţeles un lucru şi vreau să ţi-l spun înainte să mor.

— Fie. Accept să te întorc pe spate, dar cu o singură conditie: mai întîi, trebuie să te tîrăşti la picioarele mele.

— Făgăduiesc să încerc.

— Eu nu-ţi cer să încerci, îţi poruncesc să te tîrăşti. Ori izbutegti, ori te las să crăpi.

— Bine, mă tîrăsc.

Şi matahala, scăldată de transpiraţie, se tîrî pe doi metri de covor, pufnind ca o locomotivă.

— Îţi face plăcere, hai?

— Da, îmi face plăcere. Cu atît mai mult cu cît am conştiinţa că răzbun pe cineva. Dincolo de trupul hipertrofiat din faţa mea, am impresia că văd conturîndu-se o siluetă delicată pe care suferinţa dumitale o alină.

— Ridicol, parc-am fi la teatru!

— Nu eşti mulţumit? Vrei să te mai tîrăşti?

— Te asigur că-i timpul să mă întorci pe spate. Sînt pe cale să-mi dau sufletul, de-oi fi avînd aşa ceva.

— Mă uimeşti. Moarte pentru moarte, nu-i mai bun un asasinat frumos decît o lentă agonie canceroasă?

— Numeşti asta un asasinat frumos?

— În ochii asasinului, crima e întotdeauna frumoasă. Numai victima găseşte mereu cîte ceva de reproşat. Ai fi capabil să te interesezi în clipa asta de valoarea artistică a morţii dumitale? Recunoaşte că nu.

— Recunosc că nu. Răstoarnă-mă, pentru Dumnezeu!

Jurnalista înşfăcă matahala de coapsă şi de subţioară, apoi o răsturnă pe spate, scoţînd un strigăt de efort. Obezul respira convulsiv. Fu nevoie de cîteva minute pentru ca faţa sa terorizată să-şi regăsească oarecum seninătatea.

— Ce lucru ai descoperit şi ţineai atît de mult să-mi comunici?

— Voiam să-ţi zic că treceam printr-un moment împuţit.

— Şi altceva?

— Nu-ţi ajunge?

— Cum? Asta-i tot ce găseşti să-mi spui? Ţi-au trebuit asadar optzeci si trei de ani ca să ştii ceea ce toţi ştiu încă de cînd se nasc.

— Ei bine, uite că eu nu stiam. A trebuit să fiu cît pe ce să crăp ca să înţeleg oroarea nu a morţii, pe care nimeni n-o cunoaşte, ci a clipei morţii. E un moment tare împuţit. Dacă ceilalţi oameni au preştiinţa asta, eu unul n-o aveam.

— Îţi baţi joc de mine.

— Nu. Pentru mine, pînă astăzi, moartea era moarte şi atît. Nu însemna nici un bine, nici un rău, însemna să dispari. Nu-mi dădeam seama că între moarte şi clipa morţii există o anumită diferenţă, ceea ce este intolerabil. Da, e ceva foarte bizar: moartea nu mă sperie nici acum, dar de azi încolo au să mă treacă apele de spaimă la gîndul momentului de trecere, chiar de n-ar dura decît o secundă.

— Aşadar ţi-e ruşine?

— Da şi nu.

— Ei drăcie! Trebuic să te mai pun o dată să te tîrăşti?

— Lasă-mă să-ţi explic. Da, mi-e ruşine la ideea că am făcut-o pe Leopoldine să treacă printr-un asemenea moment. Pe de altă parte, mă încăpăţînez să cred sau cel puţin să sper că a beneficiat de o excepţie. Fapt e că i-am scrutat chipul înainte de scurta-i agonie şi n-am

desluşit nici urmă de angoasă.

— Ador iluziile în care te complaci pentru a-ţi păstra conştiinţa curată.

— Mă doare-n fund de conştiinţa mea. Problema pe care o formulam eu se situează la un nivel superior.

— Dumnezeule!

— Ai rostit cuvîntul-cheie: da, poate că Dumnezeu le dăruieşte anumitor oameni excepţionali o trecere fără suferinţă şi angoasă, o moarte extatică. Cred că Leopoldine a avut parte de acest miracol.

— Uite ce-i, povestea dumitale e suficient de detestabilă şi-aşa, vrei s-o mai faci şi grotescă invocîndu-l pe Dumnezeu, extazul şi miracolele? Îţi închipui poate că ai comis cine ştie ce crimă mistică?

— Cu siguranţă.

— Eşti nebun de legat. Vrei să afli cum arată în realitate crima asta mistică, smintitule? Ştii care-i primul lucru pe care-l face un cadavru imediat după moarte? Se pişă, domnule, şi se uşurează de rahatul care i-a mai rămas prin intestin.

— Eşti respingătoare. Opreşte comedia asta, mă faci să mă simt stînjenit.

— Te fac să te simţi stînjenit, hai? Să asasinezi oamenii nu te deranjează, dar ideea că victimele dumitale se pişă şi se spîrcîie n-o poţi suporta, hai? Apa din lac trebuie să fi fost foarte tulbure dacă, pe cînd pescuiai cadavrul verişoarei dumitale, n-ai văzut conţinutul intestinelor ei ridicîndu-se la suprafaţă.

— Fie-ţi milă şi taci!

— De cine să-mi fie milă? De un asasin care nici măcar nu-i în stare să-şi asume consecinţele organice ale crimei?

— Îţi jur, îţi jur că lucrurile nu s-au petrecut cum spui.

— A, nu? Leopoldine n-avea vezică şi intestin?

— Ba da... dar lucrurile nu s-au petrecut cum spui.

— Zi mai bine că nu poţi suporta ideea.

— Într-adevăr, nu pot suporta ideea, dar lucrurile nu s-au petrecut cum spui.

— Ai de gînd să repeţi fraza asta pînă la moarte? Fă bine şi fii mai explicit.

— Vai, nu reuşesc să explic această convingere, şi totuşi ştiu că lucrurile nu s-au petrecut cum spui.

— Ştii cum se numeşte genul ăsta de convingeri? Autosugestie.

— Domnişoară, de vreme ce nu reuşesc să mă fac înţeles, îmi îngădui să abordez chestiunea dintr-un alt unghi?

— Chiar crezi că există şi alt unghi?

— Am această slăbiciune.

— Atunci dă-i drumul, dacă tot am ajuns pînă aici.

— Domnişoară, ai iubit vreodată?

— Asta-i culmea! Iată-ne şi la „Curierul sentimental”.

— Nu, domnişoară. Dacă ai fi iubit vreodată, ai fi ştiut că nu-i deloc aşa. Biată Nina, nicicînd n-ai iubit!

— Fără chestii de-astea cu mine, de acord? Şi nu-mi mai spune Nina, că-mi vine rău.

— De ce?

— Nu ştiu. E ceva hidos în a-ţi auzi numele rostit de un asasin dublat de un obez.

— Păcat. Eram totuşi foarte dornic să-ţi spun Nina. De ce te temi, Nina?

— Nu mi-e teamă de nimic. Mă dezgusti, atîta tot. Şi nu-mi mai spune Nina.

— Păcat, am nevoie să-ţi spun pe nume.

— De ce?

— Biată micuţă, deşi atît de călită, atît de coaptă, eşti încă, sub anumite aspecte, ca mielul care abia a venit pe lume. Oare nu ştii ce înseamnă nevoia de a le spune pe nume anumitor persoane? Îţi imaginezi cumva că muritorii de rînd îmi inspiră aceeaşi nevoie? Niciodată, copila mea. Dacă simţim în adîncul sufletului nevoia să facem apel la numele unui individ e pentru că-l iubim.

— ?

— Da, Nina. Te iubesc, Nina.

— Mai ai de zis multe nerozii?

— Ăsta-i adevărul, Nina. Îl intuisem mai adineauri, pe urmă am crezut că mă înşelasem, însă nu roa înşelasem deloc. Mai cu seamă asta voiam să-ţi spun cînd era cît pe ce să mor. Cred că n-aş mai putea trăi fără dumneata, Nina. Te iubesc.

— Trezeşte-te, imbecilule!

— Niciodată n-am fost mai lucid.

— Luciditatea nu te prinde nicicum.

— Ce-mi pasă! Eu nu mai contez, sînt al dumitale cu trup şi suflet.

— Opreşte-te din delir, domnule Tach. Ştiu prea bine că nu mă iubeşti. N-are ce să-ţi placă la mine.

— Aşa credeam şi eu, Nina, dar dragostea mea e mai presus de toate astea.

— Fie-ţi milă, nu-mi spune că mă iubeşti pentru sufletul meu, fiindcă am să rîd cu lacrimi.

— Nu, dragoatea mea e şi mai înaltă.

— Dintr-o dată, îmi pari foarte diafan.

— Nu înţelegi oare că putem iubi o fiinţă în afara oricărei referinţe cunoscute?

— Nu.

— Păcat, Nina, şi totuşi te iubesc, cu tot misterul pe care îl sugerează acest verb.

— Opreşte-te! Am înţeles, cauţi un sfîrşit decent pentru romanul dumitale, nu-i aşa?

— De-ai şti ce puţin mă interesează acest roman de cîteva minute încoace!

— Nu cred deloc. Neîncheierea lui te obsedează. Ai fost scîrbit aflînd că n-am nici o legătură personală cu dumneata, de aceea încerci să creezi acum din nimic legătura asta personală, inventînd o poveste de dragoste de ultim moment. Urăşti atît de mult insignifianţa, încît ai fi în stare de mineiunile cele mai sfruntate ca să dai sens unor lucruri care nu-l vor avea niciodată.

— Ce eroare, Nina! Iubirea n-are nici un sens şi tocmai de aceea e sfîntă.

— Nu încerca să mă duci de nas cu retorica dumitale. Nu iubeşti decît cadavrul lui Leopoldine. De altminteri, ar trebui să-ţi fie ruşine că pîngăreşti singura iubire pe care ai trăit-o vreodată ţinîndu-mi discursuri atît de puţin credibile.

— N-o profanez deloc, dimpotrivă. Iubindu-te, dovedesc că Leopoldine m-a învăţat să iubesc.

— Sofism.

— Ar fi un sofism dacă iubirea nu s-ar supune unor legi străine de cele ale logicii.

— Ascultă, domnule Tach, scrie prostiile astea în romanul dumitale dacă te amuză, dar nu mă mai folosi pe mine pe post de cobai.

— Nina, nu mă amuză. Iubirea nu-i făcută ca să te amuzi. Iubirea-i făcută ca să iubeşti şi atît.

— Exaltant.

— Să ştii că da. Dacă ai putea înţelege sensul acestui verb, ai fi tot atît de exaltată pe cît sînt eu în clipa de faţă, Nina.

— Scuteşte-mă de exaltarea dumitale, vrei? Şi nu-mi mai spune Nina, altfel nu mai răspund de faptele mele.

— Nu mai răspundc de faptele tale, Nina. Şi lasă-te iubită, de vreme ce nu eşti în stare să mă iubeşti.

— Să te iubesc? Asta ar mai lipsi. Ar trebui să fiu cu adevărat perversă ca să te iubesc.

— Atunci fii perversă, Nina, aş fi atît de fericit.

— M-ar dezgusta să te fac fericit. Nu există om mai puţin vrednic de fericire decît dumneata.

— Nu sînt de acord.

— Evident.

— Sînt josnic, urît, rău, pot fi individul cel mai nemernic din lume, şi totuşi posed o calitate foarte rară, atît de frumoasă încît nu mă simt nevrednic de a fi iubit.

— Dă-mi voie să ghicesc: modestia?

— Nu. Calitatea mea este că sînt capabil de iubire.

— Şi în numele acestei sublime calităţi ai vrea să-ţi scald picioarele cu lacrimile mele spunînd: „Pretextat, te iubesc”?

— Mai rosteşte-mi numele, e plăcut.

— Taci, mă faci să vomit.

— Eşti minunată, Nina. Ai un caracter extraordinar, un temperament de foc dublat de o duritate glacială. Eşti orgolioasă şi temerară. Ai avea tot ce-ţi trebuie ca să fii o amantă magnifică, numai de-ai fi capabilă de iubire!

— Dă-mi voie să te previn că, dacă mă iei drept reîncarnarea lui Leopoldine, te înşeli. N-am nimic în comun cu fetiţa aceea extatică.

— Ştiu. Ai cunoscut vreodată extazul, Nina?

— Întrebarea mi se pare absolut deplasată.

— Aşa şi este. Totul e deplasat în povestea asta, începînd chiar cu dragostea pe care mi-o inspiri. Aşa că, dacă tot am ajuns pînă unde am ajuns, Nina, nu şovăi să-mi răspunzi la întrebare, care e mult mai castă decît crezi: ai cunoscut vreodată extazul, Nina?

— Nu ştiu. E sigur însă că-n clipa asta nu sînt în extaz.

— Nu cunoşti iubirea, nu cunoşti extazul: nu cunoşti nimic. Micuţa mea Nina, cum poţi să ţii atîta la viaţă, cîtă vreme nici măcar

n-o cunoşti?

— De ce-mi spui asemenea lucruri? Ca să mă las ucisă cu docilitate?

— N-am să te ucid, Nina. Mai adineauri, îmi dăduse prin gînd s-o fac, însă, de cînd m-am tîrît, dorinţa asta a dispărut.

— Să mori de rîs, nu alta.Vasăzică îţi închipuiai că ai fi în stare să mă ucizi aşa, bătrîn şi neputincios cum eşti? Te credeam respingător, dar, în fond, eşti pur şi simplu stupid.

— Iubirea ne face stupizi, Nina, o ştie toată lumea.

— Pentru Dumnezeu, nu-mi mai vorbi de iubirea dumitale, simt cum cresc în mine dorinţe ucigaşe.

— Să fie cu putinţă? Păi, Nina, aşa începe.

— Ce anume?

— Iubirea. Am reuşit oare să trezesc în tine acest extaz? Mîndria mea e de nespus, Nina. Dorinţa de a ucide tocmai a murit în mine şi iat-o acum renăscînd în dumneata. Deodată, începi să trăieşti, îţi dai seama?

— Nu-mi dau seama decît de intensitatea exasperării mele.

— Sînt pe cale să asist la un spectacol extraordinar: credeam, asemeni tuturor muritorilor, că reîncarnarea e un fenomen postmortem. Şi iată că, în viaţă fiind, văd cu ochii mei cum te preschimbi în mine!

— N-am primit de cînd mă ştiu o insultă mai degradantă.

— Intensitatea iritării atestă trezirea dumitale la viaţă, Nina. De-acum vei fi necontenit furioasă precum am fost şi eu totdeauna, nu vei putea suferi reaua-credinţă, vei exploda în imprecaţii şi extaz, vei fi genială precum furia însăşi, nimic nu te va mai sperria.

— Ai terminat, umflatule?

— Ştii bine că am dreptate.

— Fals! Nu sînt a dumitale.

— Nu încă în întregime, dar mult n-are să mai dureze.

— Ce vrei să spui?

— Ai să afli curînd. E formidabil. Rostesc lucruri ce se împlinesc sub ochii mei pe măsură ce le dau glas. Am devenit pythia prezentului, nu a viitorului, a prezentului, înţelegi?

— Înţeleg ca ţi-ai pierdut minţile.

— Dumneata mi le-ai luat, la fel cum ai să-mi iei şi toate celelalte. Nina, nicicînd n-am mai cunoscut asemenea extaz!

— Unde ţi-s calmantele?

— Nina, o dată ce mă vei ucide, voi fi veşnic calm.

— Ce tot spui?

— Lasă-mă să vorbesc. Ce am eu să-ţi spun e prea important. Cu sau fără voia dumitale, eşti pe cale să devii avatarul meu. La fiece metamorfoză a fiinţei mele m-a aşteptat o persoană vrednică de a fi iubită: prima oară a fost Leopoldine, iar eu am ucis-o; a doua oară eşti dumneata, iar eu voi fi cel ucis. Dreaptă răsturnare de situaţie, nu-i aşa? Sînt atît de bucuros că dumneata eşti cea aleasă!

— Mulţumită mie, eşti pe cale să descoperi ce-i iubirea.

— Mulţumită dumitale sînt pe cale să descopăr ce-i consternarea.

— Vezi? Dumneata ai spus-o. Iubirea începe prin consternare.

— Mai adineauri ziceai că începe cu dorinţa de a ucide.

— E tot una. Ascultă ce creşte în tine, Nina; gustă această imensă uluire. Ai mai auzit vreodată simfonie atît de măiestrit alcătuită? Îmbinarea e prea reuşită şi prea subtilă ca să poată fi percepută de către ceilalţi. Eşti conştientă de înspăimîntătoarea diversitate a instrumentelor? Din acordul lor potrivnic legilor nu s-ar putea naşte decît o cacofonie – şi totuşi, Nina, ai auzit vreodată ceva mai frumos? Zeci şi zeci de părţi se suprapun prin mijlocirea ta, îţi preschimbă ţeasta în catedrală, trupul într-o cutie de rezonanţă vagă şi infinită, plăpînda carne într-o transă, iar cartilajele într-o destindere – iată că inexprimabilul a pus stăpînire pe tine.

Tăcere. Jurnalista îşi lăsă capul pe spate.

— Ţeasta ţi-e grea, aşa-i? Ştiu ce înseamnă asta. Ai să vezi că n-o să te obişnuieşti niciodată.

— Cu ce?

— Cu inexprimabilul. Încearcă să ridici capul, Nina, oricît de greu ţi-ar atîrna ţeasta, şi uită-te la mine.

Făptura se supuse anevoie.

— Recunoaşte că, în ciuda inconvenientelor, e o plăcere divină. Sînt atît de fericit că înţelegi în sfîrşit! Închipuie-ţi deci ce a însemnat moartea lui Leopoldine. Adineauri, clipa morţii mi se păruse insuportabilă întrucît mă tîram, în ambele sensuri ale termenului. Să treci însă de la viaţă la moarte în plin extaz e o simplă formalitate. De ce? Deoarece în astfel de momente nici măcar nu ştii dacă eşti mort sau viu. Ar fi o inexactitate să spun că verişoara mea a murit

fără să sufere ori fără să-şi dea seama, asemenea celor ce mor în somn: adevărul e că a murit fără să moară, de vreme ce şi-aşa nu mai era vie.

— Atenţie, ceea ce spui miroase de la o poştă a retorică tachiană.

— Dar ceea ce simţi e tot retorică tachiană, Nina? Uită-te la mine, mic avatar fermecător. Va trebui să te obişnuieşti să dispreţuieşti logica celorlalţi de-acum înainte. Prin urmare, va trebui să te obişnuieşti să fii singură – dar să nu-ţi pară rău!

— O, o să-ţi duc dorul.

— Cît eşti de fină spunînd aşa ceva!

— Ştii bine că fineţea n-are nici în clin, nici în mînecă cu povestea asta.

— Nu fi îngrijorată, ai să mă regăseşti la fiecare extaz.

— Are să mi se întîmple des?

— Ca să zic drept, n-am mai trăit nici un extaz de şaizeci şi cinci de ani şi jumătate, însă cel pe care-l cunosc acum sterge timpul pierdut ca si cum nici n-ar fi existat vreodată. Va trebui să te obişnuieşti să ignori şi calendarul.

— Promiţător.

— Nu fi tristă, scump avatar. Nu uita că te iubesc. Iar dragostea, cum bine ştii, e eternă.

— Ştii că, ieşind din gura unui laureat al premiului Nobel, asemenea locuri comune capătă o savoare irezistibilă?

— Nici nu ştii cîtă dreptate ai. Cînd ai ajuns la gradul meu de sofisticare, n-ai putea rosti o banalitate fără să o desfigurezi, fără să-i dai accentele celor mai stranii paradoxuri. Cîţi scriitori nu vor fi îmbrăţişat această carieră numai ca să ajungă cîndva dincolo de topos, într-un soi de no man's land unde cuvîntul e pururea virgin! Poate că tocmai asta-i Imaculata Concepţiune: să spui cuvintele cele mai pasibile de prost gust rămînînd totodată într-un fel de miraculoasă stare de graţie, veşnic deasupra mulţimii şi a ciorovăielilor de nimic. Sînt ultimul individ din lume care mai poate spune „Te iubesc” fără să fie neruşinat. Ce noroc pe dumneata!

— Noroc? N-o fi un blestem?

— Noroc, Nina! Dă-ţi seama ce plictisitoare viaţă ai fi avut fără mine!

— De unde ştii?

— Sare-n ochi! Nu spuneai singură că eşti o mică şi ticăloasă scormonitoare în rahat? Cu timpul, ţi s-ar fi făcut lehamite. Mai devreme sau mai tîrziu, trebuie să laşi interesul pentru rahatul altora şi să creezi rahatul tău. Fără mine, niciodată n-ai fi fost în stare. De-acum, o, avatar al meu, vei avea acces la divinele iniţiative ale creatorilor.

— E adevărat că simt născîndu-se în mine o iniţiativă ce mă tulbură.

— Normal. Marile iniţiative au ca auxiliare îndoiala şi frica. încetul cu încetul, vei înţelege că această anxietate face parte din plăcere. Şi vei avea nevoie de plăcere, Nina, nu-i aşa? Hotărît lucru, te-am învăţat totul, ţi-am dăruit totul.

Începînd cu iubirea: scumpul meu avatar, mă înfior la gîndul că, fără mine, n-ai fi cunoscut-o nicicînd. Cu cîteva minute în urmă, vorbeam despre verbele defective: ştiai că verbul a iubi este cel mai defectiv dintre verbe?

— Ce mai e şi cu povestea asta?

— Nu se conjugă decît la singular. Formele lui de plural nu sînt decît singulare deghizate.

— Opinie pur teoretică.

— Cîtuşi de puţin: n-am demonstrat oare că, atunci cînd două persoane se iubesc, una din ele trebuie să dispară pentru a restabili singularul?

— Doar n-o să-mi spui că ai ucis-o pe Leopoldine pentru a-ţi respecta idealul gramatical?

— Ţi se pare o cauză chiar atît de futilă? Cunoşti necesitate mai imperioasă decît conjugarea? Află, mic avatar, că, de n-ar exista conjugarea, nici măcar n-am mai conştientiza că sîntem indivizi distincţi, iar această sublimă conversaţie ar fi cu neputinţă.

— Vai, aşa a vrut Dumnezeu.

— Haide, nu-ţi alunga plăcerea!

— Plăcere? Nu-i nici urmă de plăcere în mine şi nu simt nimic altceva decît o dorinţă cumplită să te strîng de gît.

— Ei bine, nu eşti prea iute, avatar al sufletului meu. De cel puţin zece minute mă străduiesc cum nu se poate mai vizibil să te fac să iei această hotărîre. Te-am adus la exasperare, te-am scos din fire pentru a-ţi înlătura ultimele scrupule, şi tot n-ai trecut la fapte. Ce mai aştepţi, duioasa mea iubire?

— Mi-e greu să cred că o vrei cu adevărat.

— Îţi dau cuvîntul meu.

— Pe urmă, nici nu-s deprinsă.

— Ai să te deprinzi.

— Mi-e teamă.

— Cu atît mai bine.

— Şi dacă n-aş face-o?

— Atmosfera ar deveni insuportabilă. Crede-mă, în situaţia în care sîntem, nu mai ai de ales. Pe deasupra, îmi oferi şansa unică de a muri în aceleaşi condiţii ca şi Leopoldine: am să ştiu în sfîrşit prin ce-a trecut. Dă-i drumul, avatarule, sînt gata.

Jurnalista se execută în mod ireproşabil. Rapid şi curat. Clasicismul nu comite niciodată greşeli de gust.

Cînd se termină, Nina opri magnetofonul şi se aşeză pe mijlocul canapelei. Era foarte calmă. începu să vorbească de una singură, însă nu sub efectul vreunei dereglări mintale. Vorbi cum vorbeşti cu un prieten, cu o duioşie puţin comică:

— Dragul meu bătrîn nebun, puţin a lipsit să-mi vii de hac. Discursurile tale mă enervau de nu se poate spune; era cît pe ce să-mi pierd minţile. Acum mă simt mult mai bine. Trebuie să recunosc că aveai dreptate: sugrumarea e o sarcină foarte plăcută.

Şi avatarul îşi contemplă mîinile cu admiraţie.

De nepătruns sînt căile ce duc la Domnul. Şi mai de nepătruns sînt cele care duc la succes. După acest incident, oamenii se aruncară pur şi simplu asupra operelor lui Pretextat Tach. Zece ani mai tîrziu, era deja un clasic.